

ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ ΚΑΙ ΑΝΘΡΩΠΙΝΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΣΤΗ ΒΟΡΕΙΑ ΚΥΠΡΟ

Δημοσκοπική Μελέτη

**Sertaç Sonan, Ebru Küçükşener
και Enis Porat**
Έκθεση 2020

Με βάση μια δημοσκοπική έρευνα, η παρούσα έκθεση εξετάζει τη στάση των πολιτών απέναντι σε διαφορετικά πολιτικά και κοινωνικά ζητήματα στο βόρειο τμήμα της Κύπρου.

Ειδικότερα, επικεντρώνεται στις διαφορές και ομοιότητες μεταξύ των αυτοχθόνων Τουρκοκυπρίων και των Τούρκων μεταναστών που ήρθαν στο νησί μετά το 1974.

Τα αποτελέσματα της έρευνας δείχνουν ότι ενώ οι απόψεις των δύο ομάδων αποκλίνουν σε σημαντικά πολιτικά και κοινωνικά ζητήματα, παρατηρούνται και ομοιότητες.

Περιεχόμενα

	ΕΙΣΑΓΩΓΗ	4
	ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΟ ΠΡΟΦΙΛ ΤΟΥ ΔΕΙΓΜΑΤΟΣ	6
1.	ΣΥΝΤΟΜΟ ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΥΠΟΒΑΘΡΟ: Η ΔΙΑΙΡΕΣΗ ΤΟΥ ΝΗΣΙΟΥ ΚΑΙ Ο ΕΠΟΙΚΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ ΤΟΥΡΚΩΝ ΥΠΗΚΩΝ ΣΤΟ ΒΟΡΕΙΟ ΚΟΜΜΑΤΙ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ	8
	Μετανάστευση Τούρκων Υπηκόων στη Βόρεια Κύπρο	9
2.	ΑΝΤΙΛΗΨΗ ΤΑΥΤΟΤΗΤΑΣ, ΑΙΣΘΗΣΗ ΤΟΥ ΑΝΗΚΕΙΝ ΚΑΙ ΣΧΕΣΕΙΣ ΜΕΤΑΞΥ ΟΜΑΔΩΝ	11
3.	ΘΡΗΣΚΕΙΑ ΣΤΗ ΒΟΡΕΙΑ ΚΥΠΡΟ	15
4.	ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΗ ΚΟΥΛΤΟΥΡΑ ΣΤΗ ΒΟΡΕΙΑ ΚΥΠΡΟ	19
5.	ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΤΗ ΒΟΡΕΙΑ ΚΥΠΡΟ	23
6.	ΣΧΕΣΕΙΣ ΜΕ ΤΗΝ ΤΟΥΡΚΙΑ	29
7.	ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ ΟΣΟΝ ΑΦΟΡΑ ΚΥΠΡΙΑΚΟ ΚΑΙ ΕΛΛΗΝΟΚΥΠΡΙΟΥΣ	31
8.	ΔΙΑΦΟΡΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΩΝ ΜΕΤΑΞΥ ΤΩΝ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ	36
	ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	41
	ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ - ΕΝΤΥΠΟ ΕΡΕΥΝΑΣ	42

Στατιστικά Διαγράμματα

ΣΧΗΜΑ Δ1:	Φύλο	6
ΣΧΗΜΑ Δ2:	Ηλικία	7
ΣΧΗΜΑ Δ3:	Εκπαίδευση	7
ΣΧΗΜΑ Δ4:	Επαρχία	7
ΣΧΗΜΑ 1:	Πώς, κυρίως, αυτοπροσδιορίζεστε; (%).....	12
ΣΧΗΜΑ 2:	Ποια θεωρείτε ότι είναι η πατρίδα σας (vatan); (%)	13
ΣΧΗΜΑ 3:	Νιώθω συνδεδεμένος/η με την ΤΔΒΚ	13
ΣΧΗΜΑ 4:	Πώς θα περιγράφατε τους Τούρκους μετανάστες / αυτόχθονες Τουρκοκύπριους;	14
ΣΧΗΜΑ 5:	Πώς θα περιγράφατε τη σχέση μεταξύ των αυτοχθόνων Τουρκοκυπρίων και των Τούρκων μεταναστών;	14
ΣΧΗΜΑ 6:	Ανήκετε σε θρησκεία ή θρησκευτική ομάδα;	15
ΣΧΗΜΑ 7:	Εάν ναι, σε ποια θρησκεία ανήκετε;	16
ΣΧΗΜΑ 8:	Ανεξάρτητα από το αν παρευρίσκεστε σε θρησκευτικές τελετές ή όχι, θα λέγατε ότι είστε θρησκευόμενος;	16
ΣΧΗΜΑ 9:	Εκτός από τους γάμους και τις κηδείες, πόσο συχνά παρευρίσκεστε σε θρησκευτικές λειτουργίες αυτό τον καιρό;	17
ΣΧΗΜΑ 10:	Στηρίζετε την κατασκευή περισσότερων τζαμιών στην ΤΔΒΚ;	18
ΣΧΗΜΑ 11:	Στηρίζετε την κατασκευή περισσότερων θρησκευτικών σχολείων στην ΤΔΒΚ;	18
ΣΧΗΜΑ 12:	Πόσο σημαντικό είναι για εσάς να ζήσετε σε μια χώρα που κυβερνάται δημοκρατικά;	19
ΣΧΗΜΑ 13:	Θα περιγράψω διάφορα είδη πολιτικών συστημάτων και θα ρωτήσω τι σκέφτεστε για τον καθένα ως τρόπο διοίκησης αυτής της χώρας; (Αυτόχθονες Τουρκοκύπριοι).....	20
ΣΧΗΜΑ 14:	Θα περιγράψω διάφορα είδη πολιτικών συστημάτων και θα ρωτήσω τι σκέφτεστε για τον καθένα ως τρόπο διοίκησης αυτής της χώρας; (Τούρκοι μετανάστες)	20
ΣΧΗΜΑ 15:	Πόσο δημοκρατικά κυβερνάται η ΤΔΒΚ;	21
ΣΧΗΜΑ 16:	Πόσο ικανοποιημένοι, γενικά, είστε με τη ζωή σας αυτό τον καιρό;	21
ΣΧΗΜΑ 17:	«Οι άντρες είναι καλύτεροι πολιτικοί ηγέτες από ό, τι οι γυναίκες»	22
ΣΧΗΜΑ 18:	Γενικά ομιλούντες,, θα λέγατε ότι οι περισσότεροι άνθρωποι είναι αξιόπιστοι ή ότι πρέπει να είστε πολύ προσεκτικοί στην επαφή σας με άλλα άτομα;	22
ΣΧΗΜΑ 19:	Αισθάνομαι περήφανος που είμαι πολίτης της ΤΔΒΚ.....	23
ΣΧΗΜΑ 20:	Είμαι περήφανος για το πολιτικό σύστημα της ΤΔΒΚ.....	24
ΣΧΗΜΑ 21:	Τα πράγματα στην κοινωνία κινούνται προς τη σωστή ή τη λανθασμένη κατεύθυνση;	24
ΣΧΗΜΑ 22:	Είμαι ενεργός στην πολιτική ζωή της ΤΔΒΚ.....	25
ΣΧΗΜΑ 23:	Παρακολουθώ καθημερινά νέα για την πολιτική ζωή στην ΤΔΒΚ	25
ΣΧΗΜΑ 24:	Παρακολουθώ καθημερινά νέα για την πολιτική ζωή στην Τουρκία	26

ΣΧΗΜΑ 25:	Εμπιστοσύνη στην κυβέρνηση της ΤΔΒΚ.....	26
ΣΧΗΜΑ 26:	Εμπιστοσύνη στην κυβέρνηση της Τουρκίας	27
ΣΧΗΜΑ 27:	Ποιον θεωρείτε ως ηγέτη σας;	27
ΣΧΗΜΑ 28:	Σε πολιτικούς όρους, οι άνθρωποι μιλούν για την «αριστερά» και τη «δεξιά». Που τοποθετείτε, γενικά, σε αυτή την κλίμακα τις απόψεις σας;.....	28
ΣΧΗΜΑ 29:	Ποια πιστεύετε ότι πρέπει να είναι η σχέση μεταξύ Τουρκίας και ΤΔΒΚ;	29
ΣΧΗΜΑ 30:	Νομίζω ότι η Τουρκία αναμιγνύεται υπερβολικά στις εγχώριες υποθέσεις της ΤΔΒΚ	30
ΣΧΗΜΑ 31:	Είμαι ικανοποιημένος με τις πολιτικές της Τουρκίας έναντι της ΤΔΒΚ	30
ΣΧΗΜΑ 32:	Η σημερινή διαίρεση του νησιού με ενοχλεί	31
ΣΧΗΜΑ 33:	Συνέχιση του status quo.....	32
ΣΧΗΜΑ 34:	Προσάρτηση από την Τουρκία	32
ΣΧΗΜΑ 35:	Λύση δύο κρατών.....	33
ΣΧΗΜΑ 36:	Επανένωση της Κυπριακή Δημοκρατία - Ενιαίο κράτος	33
ΣΧΗΜΑ 37:	Μια διζωνική, δικοινοτική ομοσπονδία βασισμένη στην πολιτική ισότητα.....	34
ΣΧΗΜΑ 38:	Πώς θα ψηφίζετε εάν μια διζωνική, δικοινοτική ομοσπονδιακή διευθέτηση βασισμένη στην πολιτική ισότητα, συμφωνείτο από τους Τουρκοκύπριους και Ελληνοκύπριους ηγέτες και εγκρινόταν από τις 3 εγγυήτριες χώρες, τίθετο σε δημοψήφισμα;	35
ΣΧΗΜΑ 39:	Σε περίπτωση διευθέτησης του κυπριακού προβλήματος, θα θέλατε να έχετε έναν Ελληνοκύπριο γείτονα;	35
ΣΧΗΜΑ 40:	Ποιο ήταν το πρώτο άτομο στην οικογένειά σας που μετανάστευσε;.....	36
ΣΧΗΜΑ 41:	Η αντίληψη των Τούρκων μεταναστών ως προς την ταυτότητα τους ανάλογα με την περίοδο μετανάστευσης (%) ...	37
ΣΧΗΜΑ 42:	Η αντίληψη των Τούρκων μεταναστών για την πατρίδα σύμφωνα με την περίοδο της μετανάστευσης	37
ΣΧΗΜΑ 43:	Υποστήριξη μιας διζωνικής, δικοινοτικής ομοσπονδίας βασισμένης στην πολιτική ισότητα μεταναστών.....	38
ΣΧΗΜΑ 44:	Στήριξη της προσάρτησης από την Τουρκία μεταξύ των μεταναστών.....	38
ΣΧΗΜΑ 45:	Πώς πιστεύετε ότι πρέπει να είναι η σχέση μεταξύ Τουρκίας και ΤΔΒΚ;.....	39
ΣΧΗΜΑ 46:	Θρησκευτικότητα των μεταναστών	39
ΣΧΗΜΑ 47:	Υποστήριξη για την κατασκευή περισσότερων τζαμιών, μεταξύ των μεταναστών.....	39
ΣΧΗΜΑ 48:	Οι άντρες είναι καλύτεροι πολιτικοί ηγέτες από ό, τι οι γυναίκες	40

Εισαγωγή

Η παρούσα έκθεση στοχεύει στη διερεύνηση διαφόρων πτυχών της πολιτικής και της κοινωνίας στο βόρειο τμήμα της Κύπρου με βάση μια δημοσκοπική έρευνα. Οι περισσότερες μελέτες για την Κύπρο επικεντρώνονται στο κυπριακό και στη διάσταση απόψεων μεταξύ της ελληνοκυπριακής και της τουρκοκυπριακής πλευράς, των δύο κύριων εθνοτικών κοινοτήτων στη χώρα. Η μελέτη αυτή διαφοροποιείται, καθώς επικεντρώνεται στην διάσταση απόψεων εντός της μιας κοινότητας.

Μετά την *de facto* πολιτική και γεωγραφική διαίρεση του νησιού, ως αποτέλεσμα του πολέμου το 1974, η ελληνοκυπριακή και η τουρκοκυπριακή κοινότητα άρχισαν να ζουν χωριστά, αφού προηγουμένως μοιράστηκαν την ίδια γεωγραφία για τέσσερις αιώνες, μια κυρίως ειρηνική συνύπαρξη η οποία φθάρηκε μεταξύ 1958 και του 1974. Ωστόσο, η επακόλουθη εθνική ομοιογένεια δεν οδήγησε στην δημιουργία μιας σταθερής και αρμονικής κοινωνίας στο βορρά. Κατ'αρχάς, ένα πολιτικό σχίσμα έχει δημιουργηθεί εντός της κοινωνίας και σε ότι αφορά τα μοντέλα επίλυσης του κυπριακού προβλήματος, κάτι ασυνήθιστο σε άλλα *de facto* κράτη όπου η επανένωση με τη μητέρα πατρίδα αποκλείεται εντελώς. Από την αρχή, και ενώ η μία πτέρυγα, η δεξιά, ευνοούσε τη συνέχιση της διαίρεσης, η αριστερά ευνοούσε την επανένωση του νησιού σε μια διζωνική, δικοινοτική ομοσπονδία. Περαιτέρω, και ως μέρος της δεξιάς στρατηγικής για να εδραιώσει τη διαίρεση μετά το 1974 με την τουρκοποίηση του βόρειου τμήματος του νησιού, Τούρκοι μετανάστες εγκαταστάθηκαν στις περιοχές που εγκατέλειψαν οι Ελληνοκύπριοι. Η ροή των Τούρκων μεταναστών, η οποία ξεκίνησε με οργανωμένο τρόπο τη δεκαετία του 1970, συνεχίστηκε μέχρι σήμερα με απροσχεδιαστο τρόπο. Επίσης στους περισσότερους χορηγήθηκε η ιθαγένεια της ΤΔΒΚ¹. Η απόφαση αυτή όχι μόνο εξόργισε την ελληνοκυπριακή πλευρά και περίπλεξε την επίλυση του κυπριακού προβλήματος, αλλά επίσης έχει οδηγήσει

σε μια διακριτή ένταση μεταξύ των δύο ομάδων, οδηγώντας στην δημιουργία μιας *διαιρεμένης κοινωνίας* στο βόρειο τμήμα του νησιού.

Η μελέτη αυτή επικεντρώνεται στους πολιτικούς και πολιτιστικούς παράγοντες που υποβόσκουν την ανήσυχη σχέση μεταξύ των αυτοχθόνων Τουρκοκυπρίων και των Τούρκων μεταναστών. Αν και δεν είναι κάτι το νέο η διερεύνηση αυτής τη σχέσης, η μέθοδος που χρησιμοποιήθηκε εδώ είναι μια νέα συμβολή στις έρευνες του εν λόγω πεδίου. Μέχρι στιγμής, οι περισσότερες μελέτες έχουν χρησιμοποιήσει την μέθοδο των συνεντεύξεων. Εξ όσων γνωρίζουμε, αυτή είναι η πρώτη έρευνα που συγκρίνει τις στάσεις των δύο ομάδων ως προς την ταυτότητα, την πολιτική, τη θρησκεία, το κυπριακό πρόβλημα και τις σχέσεις με την Τουρκία.

Η έκθεση αρχίζει με το Κεφάλαιο Ένα, το οποίο περιγράφει, βάσει της διαθέσιμης βιβλιογραφίας, το ευρύτερο πλαίσιο στο οποίο διαδραματίστηκε η τουρκική μετανάστευση στο βόρειο τμήμα της Κύπρου.

Η συζήτηση των αποτελεσμάτων της έρευνας αρχίζει στο Κεφάλαιο Δύο, το οποίο επικεντρώνεται στις αντιλήψεις της ταυτότητας και της αίσθησης του ανήκειν. Τα αποτελέσματα καταδεικνύουν μια σοβαρή διαίρεση μεταξύ των δύο ομάδων και κατά κάποιον τρόπο δικαιολογούν τόσο την κύρια θέση της έκθεσης, δηλαδή την ύπαρξη μιας *διαιρεμένης κοινωνίας* στο βόρειο τμήμα της νήσου την περίοδο μετά το 1974, όσο και την απόφαση μας να διαιρέσουμε το δείγμα σε δύο ομάδες. Ενώ οι αυτόχθονες Τουρκοκύπριοι τείνουν να δίνουν έμφαση στην «Κυπριακότητα» τους, η «Τουρκικότητα» είναι το κυρίαρχο στοιχείο ταυτοποίησης ανάμεσα στους μετανάστες. Επιπλέον, και αξιοσημείωτο, η πλειοψηφία και στις δύο ομάδες χαρακτήρισε την μεταξύ τους σχέση ως «κακή» ή «πολύ κακή», ενώ μόλις ένας στους είκοσι είπε ότι ήταν «καλή» ή «πολύ καλή».

Το Τρίτο Κεφάλαιο επικεντρώνεται στις θρησκευτικές αξίες. Τα ευρήματά μας καταδεικνύουν, και όπως ήταν αναμενόμενο, ότι οι μετανάστες είναι πολύ πιο θρησκευόμενοι από τους αυτόχθονες. Ένα μεγαλύτερο ποσοστό των μεταναστών δήλωσε ότι ανήκει σε μια θρησκεία· μια ακόμη μεγαλύτερη ομάδα μεταξύ των μεταναστών αυτοχαρακτηρίζεται ως θρησκευόμενη και ανέφερε ότι πηγαίνει στο τζαμί. Στην ερώτηση αν υποστηρίζουν την κα-

¹ Η Τουρκική Δημοκρατία της Βόρειας Κύπρου (ΤΔΒΚ) αναγνωρίζεται μόνο από την Τουρκική Δημοκρατία. Καθώς η κυβέρνηση της Κυπριακής Δημοκρατίας παραμένει η διεθνώς αναγνωρισμένη κυβέρνηση ολόκληρου του νησιού, το σύνολο του νησιού θεωρείται πλέον ως μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ωστόσο, το κοινοτικό κεκτημένο είναι ανεσταλμένο στη βόρεια Κύπρο εν αναμονή της πολιτικής διευθέτησης του κυπριακού προβλήματος (βλέπε πρωτόκολλο αριθ. 10 της συνθήκης προσχώρησης).

τασκευή περισσότερων τζαμιών και θρησκευτικών σχολείων, δύο αμφιλεγόμενα θέματα, που τον τελευταίο καιρό, απασχολούν την κοινή γνώμη, μπορούμε και πάλι να παρατηρήσουμε ότι η επικρότηση των μεταναστών είναι αξιοσημείωτα υψηλότερη από αυτήν των ντόπιων.

Το Κεφάλαιο Τέσσερα επικεντρώνεται στη στάση των δύο ομάδων έναντι της δημοκρατίας, την ικανοποίηση από τη ζωή και την εμπιστοσύνη στις διαπροσωπικές σχέσεις. Εδώ είναι το πεδίο όπου οι δύο ομάδες πλησιάζουν η μία την άλλη. Και οι δύο ομάδες ανέφεραν μια ισχυρή δέσμευση για τις δημοκρατικές αξίες και μια αντιπάθεια έναντι της στρατιωτικής κυριαρχίας. Κατά παρόμοιο τρόπο, η μεγάλη πλειοψηφία και των δύο ομάδων κλίνει ως προς το να προσδιορίζει την κυβερνητική δομή της ΤΔΒΚ ως δημοκρατική ή πολύ δημοκρατική, ενώ περίπου ένας στους τέσσερις και στις δύο ομάδες δήλωσε ότι δεν είναι δημοκρατική. Η ικανοποίηση από τη ζωή και οι βαθμολογίες για την εμπιστοσύνη στις διαπροσωπικές σχέσεις ήταν επίσης πολύ παρόμοιες. Η συντριπτική πλειοψηφία και στις δύο ομάδες τείνει να έχει δυσπιστία προς τους «άλλους ανθρώπους».

Το Κεφάλαιο Πέντε συγκρίνει τη πολιτική κουλτούρα των δύο ομάδων-στόχων. Τα αποτελέσματα υποδεικνύουν ότι τα μέλη και των δύο ομάδων είναι περήφανα που είναι πολίτες της ΤΔΒΚ παρότι η πλειοψηφία, και των δύο ομάδων, ισχυρίζεται ότι δεν αισθάνεται περήφανα για το πολιτικό της σύστημα. Η πλειοψηφία και στις δύο ομάδες δείχνει ενδιαφέρον για την εγχώρια και την τουρκική πολιτική ζωή, παρακολουθώντας καθημερινά τα πολιτικά νέα. Και οι δύο ομάδες εμπιστεύονται την τουρκική κυβέρνηση περισσότερο από ό, τι εμπιστεύονται την κυβέρνηση της ΤΔΒΚ, αλλά μεταξύ της ομάδας μεταναστών το επίπεδο εμπιστοσύνης προς την Τουρκική κυβέρνηση είναι σημαντικά υψηλότερο. Όσον αφορά ποιόν θεωρούν ηγέτη τους, η αφοσίωση της ομάδας των μεταναστών φαίνεται να χωρίζεται μεταξύ του Τούρκου προέδρου και του προέδρου της ΤΔΒΚ, ενώ η ομάδα των αυτοχθόνων έχει σαφέστερη θέση υπέρ του ηγέτη της ΤΔΒΚ. Τέλος, ιδεολογικά, οι Τουρκοκύπριοι τείνουν να κλίνουν προς τα αριστερά, ενώ οι μετανάστες τείνουν να προτιμούν τη δεξιά.

Το Κεφάλαιο Έξι ασχολείται με τις απόψεις των δύο ομάδων σχετικά με τη φύση της σχέσης μεταξύ της ΤΔΒΚ και της Τουρκίας, ακόμη ένα πολιτικό ζήτημα της τουρκοκυπριακής πολιτικής ζωής. Εδώ, για άλλη μια φορά, οι διαφορές μεταξύ των δύο ομάδων είναι αισθητές. Ενώ, γενικά, οι αυτόχθονες Τουρκοκύπριοι, ευνοούν μια ισορροπημένη σχέση και τείνουν να δείχνουν την δυσαρέσκεια τους για την εμπλοκή της Άγκυρας στην εγχώρια πολιτική της ΤΔΒΚ, η πλειοψηφία των μεταναστών δεν φαίνεται να ενοχλείται από την ασύμμετρη σχέση «μητέρας πατρίδας-μωρού πατρίδας» ή για τις πολιτικές της Τουρκίας έναντι της ΤΔΒΚ.

Το Κεφάλαιο Επτά επικεντρώνεται στη στάση των δύο ομάδων ως προς την λύση του κυπριακού προβλήματος.

Καθώς διαφώνησαν και με άλλα σημαντικά θέματα, οι δύο ομάδες εξέφρασαν αποκλίνουσες απόψεις σχετικά με πιθανά μοντέλα διακανονισμού. Ενώ η πλέον ευνοούμενη επιλογή μεταξύ των αυτοχθόνων Τουρκοκυπρίων ήταν μια ομοσπονδία (ελάχιστα πιο δημοφιλής από το μοντέλο λύσης δύο κρατών), η προσάρτηση στην Τουρκία ήταν αυτή στην οποία εναντιώνονταν οι περισσότεροι. Σε έντονη αντίθεση, η προσάρτηση ήταν η πιο δημοφιλής επιλογή μεταξύ των Τούρκων μεταναστών, ενώ η ομοσπονδία ήταν αυτή στην οποία εναντιώνονταν οι περισσότεροι.

Το τελευταίο κεφάλαιο εξετάζει τη μεταβολή των νοοτροπιών ανάμεσα σε τέσσερις υποομάδες μεταναστών, οι οποίες διαμορφώθηκαν με βάση την περίοδο άφιξης του πρώτου μέλους της οικογένειας που μετανάστευσε στην Κύπρο. Παρότι η διασταυρωμένη ανάλυση των δεδομένων (cross tabulation analysis) υποδεικνύει ότι η περίοδος άφιξης διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στην αντίληψη των μεταναστών όσον αφορά την ταυτότητα και την πατρίδα τους, με τους μετανάστες από τις προγενέστερες περιόδους πιθανότερα να ταυτίζονται με την Κύπρο, εντούτοις η σχέση αυτή ήταν λιγότερο σαφής όταν αφορούσε άλλα ζητήματα όπως το ευνοούμενο μοντέλο λύσης για το κυπριακό πρόβλημα ή τη θρησκευτικότητα.

Μεθοδολογία και το Δημογραφικό Προφίλ του Δείγματος

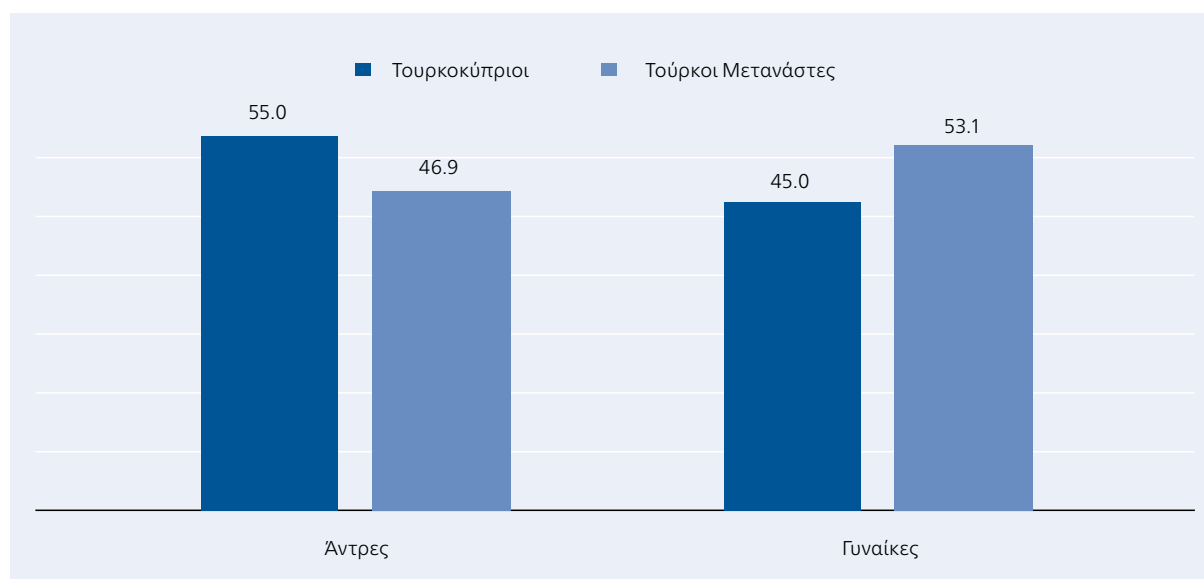
Με βάση την δημοσκοπική έρευνα, η παρούσα έκθεση παρουσιάζει μια συγκριτική ανάλυση της συμπεριφοράς των αυτοχθόνων Τουρκοκυπρίων και των Τούρκων μεταναστών πολιτών της ΤΔΒΚ όσον αφορά πολιτικά και κοινωνικά ζητήματα. Προκειμένου να είναι δυνατή μια τέτοια συγκριτική ανάλυση, σχεδιάσαμε τη δική μας έρευνα, η οποία είναι διαθέσιμη στο Παράρτημα.

Κατά την προετοιμασία των ερωτημάτων της έρευνας αξιοποιήσαμε την ακαδημαϊκή βιβλιογραφία για τις σχέσεις μεταξύ αυτών των δύο ομάδων για να εντοπίσουμε σημαντικά ζητήματα, όπως επίσης αξιοποιήσαμε αναγνωρισμένα ερωτηματολόγια όπως η Παγκόσμια Έρευνα Αξιών (World Values Survey, WVS).

Το ερωτηματολόγιο έτυχε διαχείρισης από τη Lira Consultancy με την μέθοδο πρόσωπο με πρόσωπο και μέγεθος δείγματος 1.665 πολιτών της ΤΔΒΚ. Το δείγμα χωρίζεται σε δύο διαφορετικές ομάδες: αυτόχθονες (n = 972) που έχουν τουλάχιστον έναν γονέα που γεννήθηκε στην Κύπρο πριν από το 1974 και μετανάστες (n = 693) που γεννήθηκαν στην Τουρκία ή / και οι δύο γονείς ήταν από την Τουρκία. Η επιλογή του δείγματος σχεδιάστηκε έτσι ώστε να είναι αντιπροσωπευτικό των επαρχιών, του φύλου, του επιπέδου εκπαίδευσης κλπ. Το διάστημα εμπιστοσύνης της έρευνας είναι 95% και το περιθώριο σφάλματος των αποτελεσμάτων είναι 5%.

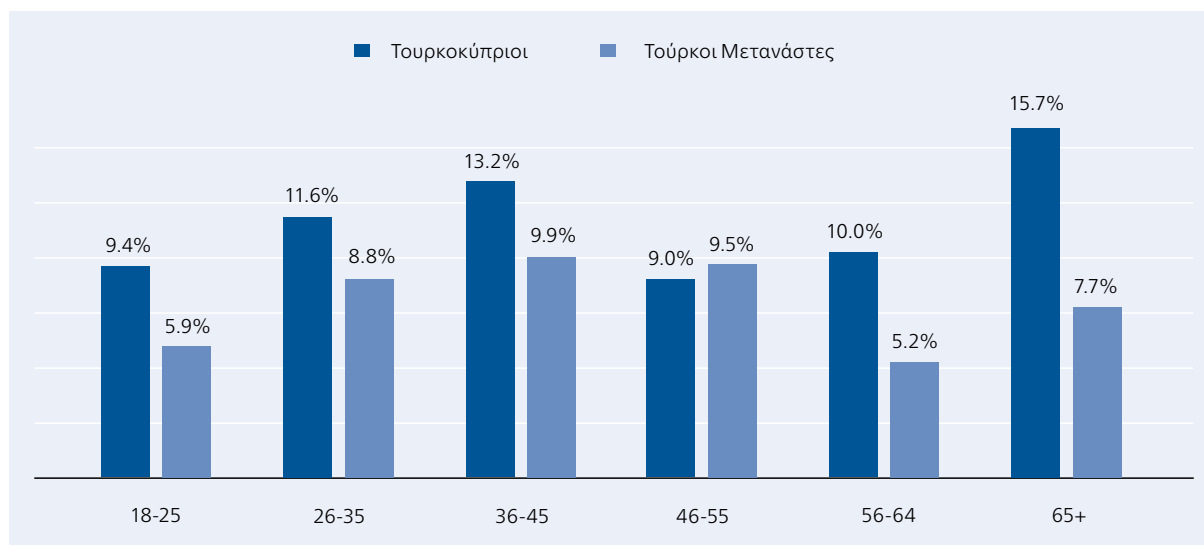
Η έρευνα διεξήχθη από τις 20 Ιανουαρίου μέχρι τις 3 Φεβρουαρίου 2018 και χρηματοδοτήθηκε από το γραφείο Friedrich-Ebert-Stiftung Cyprus.

Σχήμα Δ1
Φύλλο

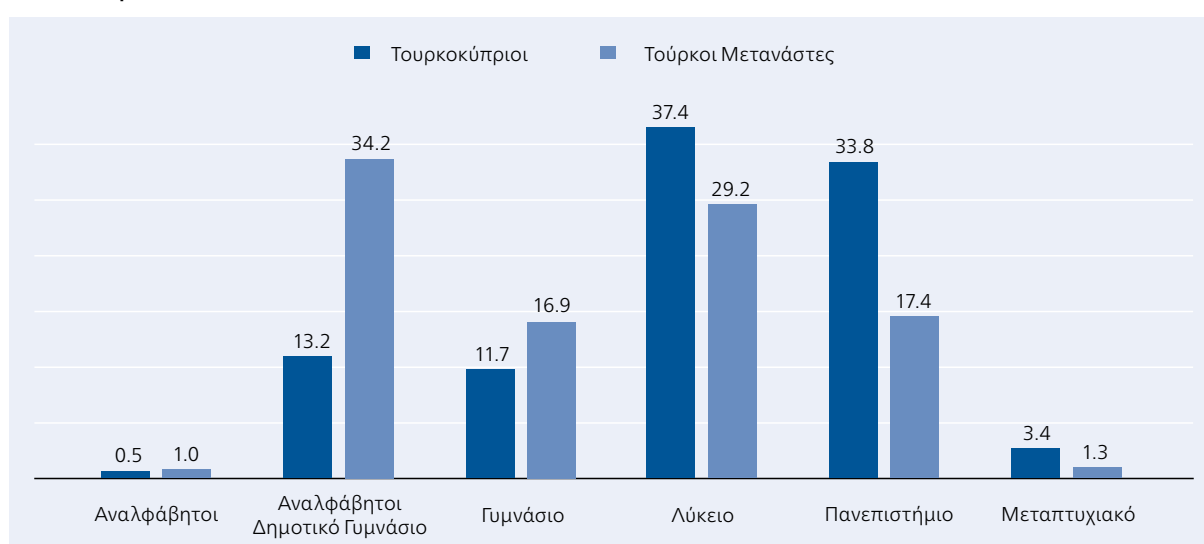
Σχήμα Δ2

Ηλικία

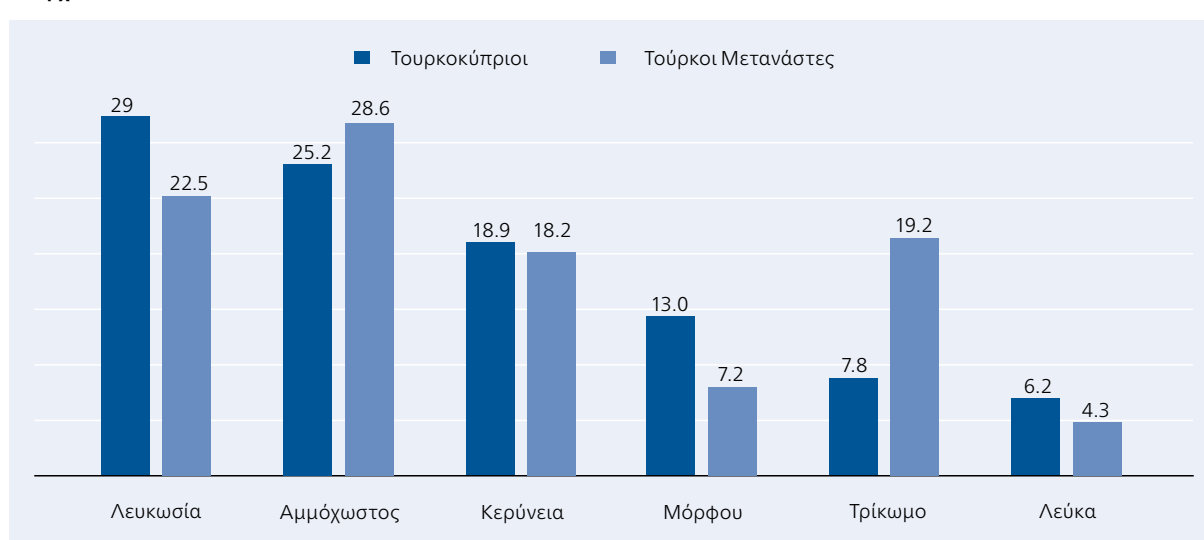
Σχήμα Δ3

Εκπαίδευση

Σχήμα Δ4

Επαρχία

1 ΣΥΝΤΟΜΟ ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΥΠΟΒΑΘΡΟ: ΔΙΑΙΡΕΣΗ ΤΟΥ ΝΗΣΙΟΥ ΚΑΙ Ο ΕΠΟΙΚΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ

Μετά την οθωμανική κατάληψη του νησιού και τον επακόλουθο εποικισμό του από μουσουλμάνους της Ανατολίας το 1571, οι Ελληνοκύπριοι και οι Τουρκοκύπριοι ζούσαν αρμονικά για αιώνες στην Κύπρο (Asmussen 2015, σελ. 33). Μετά την άφιξη των δύο αντίπαλων «εθνικισμών» από την Ελλάδα και την Τουρκία - που οι Ελληνοκύπριοι και οι Τουρκοκύπριοι θεωρούσαν ως «μητέρες-πατρίδες» τους, η κουλτούρα της συνύπαρξης σταδιακά εγκαταλείφθηκε δίνοντας έτσι χώρο σε εθνοτικές συγκρούσεις (Kizilyürek 2003, Bryant 2004).

Οι Τουρκοκύπριοι για να αντιμετωπίσουν το τότε ελληνοκυπριακό πολιτικό ιδεώδες της Ένωσης, της ένωσης με την Ελλάδα, τον όποιο οι ίδιοι αντιλαμβάνονταν ως υπαρξιακή απειλή, υποστήριξαν αρχικά τη συνέχιση της βρετανικής αποικιοκρατίας. Όμως στα μέσα της δεκαετίας του 1950 οι Τουρκοκύπριοι και η Τουρκία υιοθέτησαν το *ταξίμ*, τον διαχωρισμό του νησιού μεταξύ Τουρκίας και Ελλάδας, ως την επίσημη εθνική στρατηγική τους. Αυτά τα δύο αντιφατικά, από την φύση τους, πολιτικά ιδεώδη πυροδότησαν τη διακοινοτική σύγκρουση στα τέλη της δεκαετίας του 1950.

Παράλληλα με τη διαδικασία αποαποικιοποίησης σε όλο τον κόσμο και συμβαδίζοντας με τις ανησυχίες για την ασφάλεια της νότιας πλευράς του ΝΑΤΟ στο πλαίσιο του Ψυχρού Πολέμου, τρεις σύμμαχοι του ΝΑΤΟ, η Μεγάλη Βρετανία, η Ελλάδα και η Τουρκία συμφώνησαν για το μέλλον του νησιού υπογράφοντας τις Συμφωνίες Ζυρίχης-Λονδίνου το 1959. Με αυτές τις συμφωνίες η Κυπριακή Δημοκρατία, η οποία βασιζόταν στην διακοινοτική κατανομή της εξουσίας, εγκαθιδρύθηκε το 1960. Μολονότι το Σύνταγμα της Δημοκρατίας είχε ρητά απαγορεύσει την *ένωση* και το *ταξίμ*, οι πολιτικές ελίτ και στις δύο πλευρές συνέχισαν να επιμένουν στα εθνικά τους όνειρα, κάτι που έφερε το τέλος του συνεταιρισμού του 1960. Μετά από μια σύντομη εμπειρία κοινού κράτους, η διακοινοτική σύγκρουση επανήλθε τον Δεκέμβριο του 1963, μετά τις προτάσεις των «Δεκατριών Συνταγματικών Τροποποιήσεων» του Προέδρου Μακαρίου, που υπονόμισαν την πολιτική ισότητα των Τουρκοκυπρίων, και τις οποίες ακολούθως απέρριψε η τουρκοκυπριακή πλευρά.

Ως εκ τούτου, σύμφωνα με την ελληνοκυπριακή άποψη, η τουρκοκυπριακή κοινότητα μπόϊκόταρε την Κυπριακή Δημοκρατία και εγκαθίδρυσε τη δική της παράλληλη διοίκηση, ενώ η τουρκοκυπριακή, αντίθετη, άποψη υποστηρίζει ότι οι Τουρκοκύπριοι εκδιώχθηκαν από τη διοίκηση με τη βία και στερήθηκαν τα συνταγματικά τους δικαιώματα στην Κυπριακή Δημοκρατία. Μετά το 1964, λόγω των ανησυχιών για την ασφάλεια και σύμφωνα με σχέδια που εκπονήθηκαν νωρίτερα, οι Τουρκοκύπριοι αποσύρθηκαν σε θύλακες και η διαίρεση στο νησί έγινε αισθητή.

Η σύγκρουση μετριάστηκε στα τέλη του 1967 και οι εκπρόσωποι των δύο κοινοτήτων άρχισαν τη διαδικασία διαπραγμάτευσης το 1968, αλλά μια συμφωνία επίλυσης αποδείχτηκε ανέφικτη. Στις 15 Ιουλίου 1974, ένα ελληνικό ενορχηστρωμένο πραξικόπημα κατά του Προέδρου Μακαρίου έδωσε στην Τουρκία το απαραίτητο πρόσχημα για να ξεκινήσει μια στρατιωτική παρέμβαση στο νησί. Η Άγκυρα αναφέρθηκε στις ευθύνες της για την εγγύηση της εδαφικής ακεραιότητας, της ανεξαρτησίας και της συνταγματικής τάξης της Κυπριακής Δημοκρατίας, η οποία απορρέει από τις συμφωνίες του Λονδίνου και της Ζυρίχης και άρχισε την στρατιωτική επιχείρηση στο νησί στις 20 Ιουλίου και έθεσε υπό τον έλεγχό τις συγκεκριμένες περιοχές του βόρειου τμήματος της νήσου. Καθώς οι διαπραγματεύσεις μετά από την αρχική κατάπαυση του πυρός απέτυχαν, η Τουρκία συνέχισε τον Αύγουστο τη στρατιωτική της επιχείρηση, φθάνοντας στη σημερινή γραμμή οριοθέτησης. Κατά συνέπεια, το νησί της Κύπρου έχει διαχωριστεί γεωγραφικά και πολιτικά.

ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ ΤΟΥΡΚΩΝ ΥΠΗΚΩΝ ΣΤΗ ΒΟΡΕΙΑ ΚΥΠΡΟ

Μετά τον πόλεμο το 1974, η διακοινοτική βία έφτασε στο τέλος της. Όμως, ταυτόχρονα, οδήγησε σε μαζικής κλίμακας εκτοπισμούς: Σύμφωνα με τους Gürel και Özersay (2006, σ.351), 142.000 Ελληνοκύπριοι (σχεδόν το 30% της συνολικής ελληνοκυπριακής κοινότητας εκείνη την εποχή) εκτοπίστηκαν από το βόρειο στο νότιο τμήμα του νησιού· και, σύμφωνα με επίσημες τουρκοκυπριακές πηγές, 45.000 Τουρκοκύπριοι (σχεδόν το 40% του συνόλου της τουρκοκυπριακής κοινότητας εκείνη την εποχή) μετακινήθηκαν προς την αντίθετη κατεύθυνση. Αυτή η de facto ανταλλαγή πληθυσμών προκάλεσε ομοιογενείς, εθνοτικά, δομές και στις δύο πλευρές του νησιού. Μετέπειτα, η τουρκοκυπριακή ηγεσία ανακήρυξε την πρώτη ξεχωριστή τουρκοκυπριακή οντότητα, το Τουρκικό Ομοσπονδιακό Κράτος της Κύπρου (KTFD, *Kıbrıs Türk Federe Devleti*), στο βόρειο ένα τρίτο του νησιού, συμβολίζοντας έτσι, με την υποστήριξη της Τουρκίας, την de facto διαίρεση.

Για την παγίωση του διαχωρισμού, ακολούθησε μια διαδικασία τουρκοποίησης (Kızılyürek 2003). Το 1975 ξεκίνησε μια οργανωμένη μεταναστευτική ροή από την Τουρκία στο βόρειο τμήμα της Κύπρου. Όσον αφορά τον χρόνο και τον τρόπο άφιξης τους, ο εποικισμός των Τούρκων μεταναστών στο νησί μπορεί να κατηγοριοποιηθεί σε τρία κύματα (Kurtuluş and Purkis, 2014). Το πρώτο κύμα μεταναστών εγκαταστάθηκε στο βόρειο τμήμα της Κύπρου μεταξύ 1975 και 1979, καθώς υπεγράφη το άκρως απόρρητο «Πρωτόκολλο για Γεωργικό Εργατικό Δυναμικό» μεταξύ του KTFD και της Τουρκίας (Vural, Ekenoğlu and Sonan 2015). «Ο Mehmet Ali Birand σημειώνει ότι σύμφωνα με πληροφορίες ο αριθμός τους είχε φθάσει ήδη τις 30.000 τον Ιούνιο του 1976» (αναφερόμενος στο Sonan 2014, σελ. 82). Αν και ορισμένοι από αυτούς επέστρεψαν στην Τουρκία μετά από λίγο καιρό, σύμφωνα με τον Hatay (2007, σελ. 47), «περί τους 15.000 εγκαταστάθηκαν με επιτυχία» μέχρι τα τέλη της δεκαετίας του 1970· ο Morvaridi εκτιμά (1993, σ. 220) ότι «ο αριθμός των Τούρκων μεταναστών [*Türkiyeli*] στις αρχές της δεκαετίας του 1990 ήταν μεταξύ 25.000 και 35.000 ατόμων. Όσοι είχαν έρθει με το πρώτο κύμα, είχαν εγκατασταθεί στο νησί με κατ' εξαίρεση καθεστώς και επωφελήθηκαν διαφόρων προνομίων συμπεριλαμβανομένου ιθαγένειας και καταμερισμό της γης και των περιουσιών που άφησαν οι Ελληνοκύπριοι στο βορρά (Morvaridi 1993). Όσοι ήρθαν με το δεύτερο και το τρίτο κύμα τη δεκαετία του '80, τη δεκαετία του '90 και αργότερα, το έπραξαν περισσότερο με δική τους πρωτοβουλία χωρίς να επωφεληθούν άμεσα από αυτά τα κίνητρα (Hatay 2005, σελ. 13). Υπάρχει ευρεία συναίνεση ότι το πρώτο κύμα ήταν μια ιδιαίτερα οργανωμένη, «πολιτικά υποκινούμενη μετανάστευση» (Vural, Ekenoğlu and Sonan 2015) ή μια πράξη «δημογραφικής μηχανικής» (Jensehaugen 2017, σελ. 362 · βλέπε επίσης Hatay 2005 · Navaro- Yashin 2006· Loizides 2015). Όπως το έθεσε ο Jensehaugen (2017, σελ. 363), σύντομα «η αυξανόμενη παρουσία των

εποίκων από την ηπειρωτική Τουρκία αύξησε και την αίσθηση, εκτός βορρά, ότι η Τουρκία αποικίζει τη βόρεια Κύπρο».

Αυτή η πολιτική δημιούργησε αντιδράσεις και μετατράπηκε σε «ένα ευαίσθητο και αμφιλεγόμενο ζήτημα τόσο σε ενδοκοινοτικό όσο και σε διακοινοτικό επίπεδο πολιτικής στην Κύπρο από το 1974. Ενώ αυτό έχει δημιουργήσει, σε μεγάλο μέρος των Τουρκοκυπρίων, ένα φόβο της αφομοίωσης, εξώθησε τους Ελληνοκύπριους, που θεωρούν τους τούρκους μετανάστες ως εποίκους, να κατηγορούν την Τουρκία ότι ακολουθεί μια πολιτική αποικισμού»(Vural, Ekenoğlu και Sonan 2015, σ. 84).

Ο εποικισμός των Τούρκων μεταναστών στο βόρειο τμήμα της Κύπρου σηματοδότησε την έναρξη μιας άβολης σχέσης. Μεταξύ άλλων, η ανάμειξη με Τούρκους από την Ανατολία είχε σκοπό να ενισχύσει την τουρκική ταυτότητα των αυτοχθόνων Τουρκοκυπρίων. Ωστόσο, όπως το θέτει η Πόλλις, «για πολλούς Τουρκοκύπριους, η αντίδραση τους αυξάνει την διαφοροποίηση τους από τους Τούρκους παρά να ενισχύει τους δεσμούς της ταυτότητας ... Αυτή η εισροή, κυρίως χωρικών εξ Ανατολίας, για τους Τουρκοκύπριους ήταν δραματοποιημένη απεικόνιση της διαφορετικότητας τους σε σχέση με τους Τούρκους της ηπειρωτικής Τουρκίας» (Pollis 1996, σελ. 83 · βλέπε επίσης Kızılyürek 2003 και Akçali 2007, p.72). Αν και στο επίσημο αφήγημα όλοι ήταν Τούρκοι και ο Τουρκοκύπριος ηγέτης Ντενκτάς συχνά απεικόνιζε τον εαυτό του ως «ένας Τούρκος που τυχαίος γεννήθηκε στην Κύπρο (*hasbelkader Kıbrıs'ta doğmuş bir Türk*)» υπογραμμίζοντας, και αναδεικνύοντας, την τουρκοικότητα του και καθιστώντας την κυπριακότητα του επιφανόμενη ή τυχαία»(Navaro-Yashin 2012, σελ.52), αυτό δεν ήταν αρκετό για να αλλάξει τα (αρνητικά) συναισθήματα και τις αντιλήψεις που σχηματίστηκαν από τις δύο ομάδες ως αποτέλεσμα των καθημερινών αλληλεπιδράσεων τους: «Η γλώσσα, οι ενδυμασίες, οι αξίες και οι νοοτροπίες, ακόμα και η θρησκεία, παρεκκλίνουν, με αποτέλεσμα να δημιουργούνται αυξανόμενες εντάσεις. (Pollis 1996, σελ. 83).

Επιπλέον, η ένταση δεν περιοριζόταν στις πολιτισμικές διαφορές, αλλά μάλλον συμπληρωνόταν από οικονομικές και πολιτικές τριβές. Από την μια οι Τουρκοκύπριοι πίστευαν ότι οι μετανάστες έτυχαν «ευνοϊκής μεταχείρισης» στο καταμερισμό των περιουσιακών στοιχείων και από την άλλη θεωρούσαν ότι η παροχή δικαιώματος ψήφου στους μετανάστες αποδυναμώνει τους αυτόχθονες Τουρκοκύπριους: «Αυτός ο συνδυασμός πολιτιστικής, πολιτικής και οικονομικής φόρτισης μεταξύ των Τούρκων και των Τουρκοκύπριων είχε ως αποτέλεσμα την αύξηση των εντάσεων»(αυτόθι, σελ. 84). Όπως επισημαίνει η Navaro-Yashin (2012, σελ. 54), αναφερόμενη στην επιτόπια εργασία της στη βόρεια Κύπρο, «οι Τουρκοκύπριοι στα αριστερά του πολιτικού φάσματος που επικρίνουν την συνεχιζόμενη στρατιωτική και πολιτική παρουσία της Τουρκίας στην Κύπρο δεν ήταν οι μόνοι, κατά τη διάρκεια της έρευνάς μου, που εξέφραζαν την ενόχληση τους για την παρουσία εποίκων από την Τουρκία. Οι Τουρκοκύπριοι όλων των πολιτικών πεποιθήσεων εξέφραζαν παρόμοια συναισθήματα».

Από την αρχή, οι Τούρκοι μετανάστες είχαν επίσης αμφιβολίες για την όλη διαδικασία και οργανώθηκαν σε πολιτικά κόμματα για να εκφράσουν τις ανησυχίες τους και να προστατεύσουν τα συμφέροντά τους. Η δυσμενής διάκριση ήταν μία από τις πιο συχνές καταγγελίες. Ο Erhan Arıklı, ο ηγέτης του πιο πρόσφατου πολιτικού κόμματος (και μέλος του κοινοβουλίου που εκπροσωπεί την Αμμόχωστο) που ίδρυσαν οι Τούρκοι μετανάστες (*Yeniden Doğuş Partisi*, YDP), ανέφερε σε μια στήλη εφημερίδας λίγα χρόνια πριν ιδρύσει το YDP (Arıklı 2015), ότι «η μετανάστευση από την Τουρκία στην Κύπρο θα έπρεπε να οργανωθεί πολύ προσεκτικά. Οι ανάγκες του νησιού και η κοινωνικοπολιτική και πολιτιστική δομή των Τουρκοκυπρίων έπρεπε να ληφθούν υπόψη. Ταυτόχρονα, έπρεπε να ληφθούν μέτρα για τη διευκόλυνση της ενσωμάτωσης, εκείνων που αναγκάστηκαν να μεταναστεύσουν, με το περιβάλλον της Κύπρου και τους Τούρκους της Κύπρου. Δυστυχώς, σχετικά με αυτό το θέμα, δεν έγινε κάτι σημαντικό και η πολιτιστική ενσωμάτωση όσων έφτασαν στο νησί μετά το 1571 και εκείνων που ήρθαν μετά το 1974 δεν έχει επιτευχθεί παρά την πάροδο τόσων ετών».

Σε αυτό το πλαίσιο, στο υπόλοιπο της μελέτης, αναφέρουμε τα αποτελέσματα της έρευνας με στόχο να συμβάλουμε στην υπάρχουσα βιβλιογραφία με (α) θέτοντας επί τάπητος ορισμένα από τα θέματα που συνοψίζονται πιο πάνω και (β) αποκαλύπτοντας τις ομοιότητες και διαφορές του τρόπου προσέγγισης των δύο ομάδων όσον αφορά διάφορα πολιτικά και κοινωνικά ζητήματα.

2

ΑΝΤΙΛΗΨΗ ΤΑΥΤΟΤΗΤΑΣ, ΑΙΣΘΗΣΗ ΤΟΥ ΑΝΗΚΕΙΝ ΚΑΙ ΣΧΕΣΕΙΣ ΜΕΤΑΞΥ ΟΜΑΔΩΝ

Σχεδόν όλες οι μελέτες που αφορούν τη σχέση μεταξύ Τουρκοκυπρίων και Τούρκων μεταναστών στο βόρειο τμήμα της Κύπρου, οι οποίες αναφέρονται στην ταυτότητα, αναγνωρίζουν ότι υπάρχουν αποκλίσεις στις αντιλήψεις της ταυτότητας αυτών των δύο ομάδων.

Η αυτοπροσδιορισμός των Τουρκοκυπρίων έδειχνε πάντα έναν κυμαινόμενο χαρακτήρα και ανάλογα με τις περιστάσεις που αντιμετώπιζαν με την πάροδο του χρόνου (Vural, Sonan and Michael 2018). Οι Τουρκοκύπριοι είχαν μια μουσουλμανική ταυτότητα και αποτελούσαν μέρος του «*melet-i hakime*», θέση της άρχουσας τάξης, κατά τη διάρκεια της οθωμανικής κυριαρχίας (Vural and Rüstemli 2006, σ.131). Δεν υπήρχε ούτε Τουρκικότητα ούτε Κυπριακότητα τότε. Σύμφωνα με Kizilyürek (2003), οι Τουρκοκύπριοι, οι οποίοι είχαν χάσει την προνομιακή τους θέση από την ταχέως εκσυγχρονισμένη ελληνοκυπριακή κοινότητα κατά τη διάρκεια της βρετανικής αποικιοκρατίας, βρήκαν καταφύγιο κάτω από τον τουρκικό εθνικισμό ως αντίδραση στο ελληνικό εθνικισμό και το ιδεατό της *ένωσης* που ήρθε να κυριαρχήσει στην ελληνοκυπριακή κοινότητα.

Ωστόσο, τα πράγματα άλλαξαν την περίοδο μετά το 1974. Με την μαζική τουρκική μετανάστευση μετά το 1974, οι Τουρκοκύπριοι γνώρισαν για πρώτη φορά, σε μεγάλη κλίμακα, τους συγγενείς τους από την Ανατολία (Kizilyürek 2003, Ramm 2006). Ως εκ τούτου, υπήρξε μια στροφή ανάμεσα στους Τουρκοκύπριους προς τον «Κυπριωτισμό» όσον αφορά την αντίληψη της ταυτότητας τους. (Pollis 1996, Kizilyürek 2003, Ramm, 2006). Η τουρκοκυπριακή κοινότητα άρχισε να βλέπει τους εθνοτικούς συγγενείς ως «τον άλλο» και έκτοτε έτεινε να διαφοροποιηθεί από τους «Τούρκους» ή τους «*Türkiyeliler*» (ανθρώπους της Τουρκίας) (Navaro-Yashin 2006, σ. 52).

Ως αποτέλεσμα, όπως το έθεσε η Πόλλις, «η σταδιακά εξελισσόμενη αλλά όχι σταθεροποιημένη οικοδόμηση μιας τουρκικής ταυτότητας μεταξύ των Τουρκοκυπρίων φαίνεται να υφίσταται μια περαιτέρω μεταμόρφωση σε μια Τουρκοκυπριακή ή Κυπριακή ταυτότητα» (Pollis 1996, σελ. 83-84. βλ. επίσης Kizilyürek 2003). Το σημείο αυτό χρήζει μιας επεξήγησης. Από τη μια πλευρά, όσοι βρίσκονται στα «αριστερά» τείνουν να αυτοπροσδιορίζονται ως «Κύπριοι» υπογραμμίζοντας μια αστική-εδαφική

ταυτότητα, ενώ αυτοί στα «δεξιά» με τον αυτοπροσδιορισμό τους ως «Τουρκοκύπριοι» τείνουν να τονίζουν την «τουρκικότητα» τους. Αυτό που τους ενώνει είναι η αναφορά τους στην Κύπρο.

Οι ερωτήσεις που τίθενται σε αυτό το κεφάλαιο αποσκοπούν στη ποσοτική μέτρηση αυτού του χάσματος των ταυτοτήτων. Στην πρώτη ενότητα αυτού του κεφαλαίου, επεξηγούνται οι αντιλήψεις για την ταυτότητα των Τούρκων μεταναστών και των αυτοχθόνων Τουρκοκυπρίων. Στη συνέχεια, το κεφάλαιο ασχολείται με τις σχέσεις μεταξύ ομάδων.

Ξεκινήσαμε θέτοντας μια άμεση ερώτηση: «*Πώς αυτοπροσδιορίζεστε κυρίως;*»² Οι απαντήσεις αποκάλυψαν με μεγάλη σαφήνεια το βαθύ διαχωρισμό ταυτότητας μεταξύ των ομάδων. Ενώ το 55,6% των αυτοχθόνων Τουρκοκυπρίων ερωτηθέντων αυτοπροσδιορίζονταν ως «Τουρκοκύπριοι», το 33,7% δήλωσε ότι θεωρούν τους εαυτούς τους ως μόνο «Κύπριους». Εδώ το σημαντικό σημείο είναι ότι σχεδόν όλοι οι ερωτηθέντες στην αυτόχθονη ομάδα (89,3%) τόνισαν την «κυπριακότητα» τους.

Η πλειοψηφία των Τούρκων μεταναστών, από την άλλη πλευρά, αυτοπροσδιορίζεται ως «Τούρκοι» (53%). Μόνο το 27% επέλεξε να αυτοπροσδιοριστεί ως «Τουρκοκύπριοι» προκειμένου να τονίσουν την «κυπριακότητα» εκτός από την «τουρκικότητα» τους.

Ενώ οι Τουρκοκύπριοι έδωσαν έμφαση στην «κυπριακότητα», η έμφαση των Τούρκων μεταναστών ήταν στην «τουρκικότητα». Πράγματι, μόνο το 5,8% των Τουρκοκυπρίων αυτοπροσδιορίστηκε μόνο ως «Τούρκος», ενώ το ποσοστό των Τούρκων μεταναστών που αυτοπροσδιορίστηκε μόνο ως «Κύπριος» ήταν ακόμη μικρότερο: 4,5%. Αυτό δείχνει ότι η τουρκικότητα των Τουρκοκυπρίων από μόνη της δεν έχει σημαντική θέση ανεξάρτητα από την «κυπριακότητα».

Τα αποτελέσματα της έρευνας δείχνουν σαφώς ότι οι Τουρκοκύπριοι έχουν μια προσκόλληση στη νησί / γη /

² Το ερώτημα αυτό προσαρμόστηκε από το Kolste 2016.

γεωγραφία και στην κυπριακότητα. Από την άλλη πλευρά, υπάρχει έντονη αίσθηση του ανήκειν στην εθνοτική ταυτότητα ή στην «τουρκικότητα» μεταξύ των Τούρκων μεταναστών.

Μόνο μια μειοψηφία των δύο ομάδων προτίμησε να ταυτιστεί με τη θρησκευτική τους ταυτότητα. Ενώ το 13,3% των Τούρκων μεταναστών δήλωσαν ότι αισθάνονται «μουσουλμάνοι», το ποσοστό αυτό ήταν ακόμη χαμηλότερο για τους αυτόχθονες Τουρκοκύπριους (3,5%).

Στις κοινωνίες που είναι εθνοτικά ετερογενείς ή φιλοξενούν μεγάλο αριθμό πολιτών με μεταναστευτικό υπόβαθρο, ο τόπος που αγκαλιάζεται ως «πατρίδα» είναι ένας συμπληρωματικός δείκτης της αντίληψης της ταυτότητας.

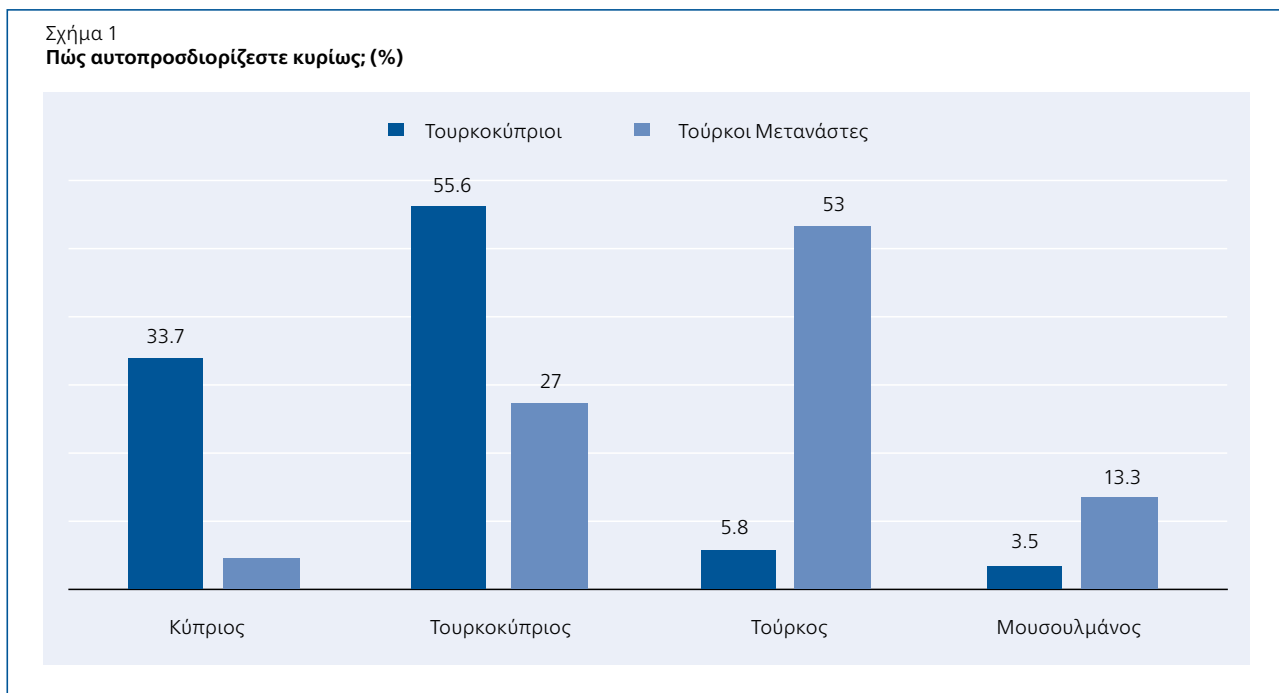
Όταν εξετάσαμε τις απαντήσεις που δόθηκαν στην ερώτηση «Ποια θεωρείτε εσείς ως πατρίδα σας (vatan)», παρατηρήσαμε ότι οι αποκλίσεις στην αντίληψη της ταυτότητας είχαν άμεσο αντίκτυπο στη χωροταξική αίσθηση του ανήκειν των ομάδων.³ Υπάρχει μια ομοιότητα μεταξύ των απαντήσεων που δίνονται εδώ και των απαντήσεων που δόθηκαν στην προηγούμενη ερώτηση. Τα αποτελέσματα σαφώς δείχνουν ότι οι ομάδες αυτόχθονων και μεταναστών ενστερνίζονται διαφορετικά μέρη ως πατρίδα τους.

Η μεγάλη πλειοψηφία των αυτόχθονων Τουρκοκυπρίων (62,2%) χαρακτήρισε την «βόρεια Κύπρο» ως την πατρίδα του, ενώ ένα άλλο 31% κοίταξε πέρα από το βόρειο τμήμα και αναγνώρισε ολόκληρη την Κύπρο σαν την πατρίδα τους. Το ποσοστό των Τουρκοκυπρίων που έβλεπαν την Τουρκία ως την πατρίδα τους ήταν μόλις 5,8%.

Αυτό που κάνει εντύπωση εδώ είναι ότι, και πάλι, σχεδόν όλοι οι αυτόχθονες Τουρκοκύπριοι εξέφρασαν το δεσμό τους με το νησί (93,2%).

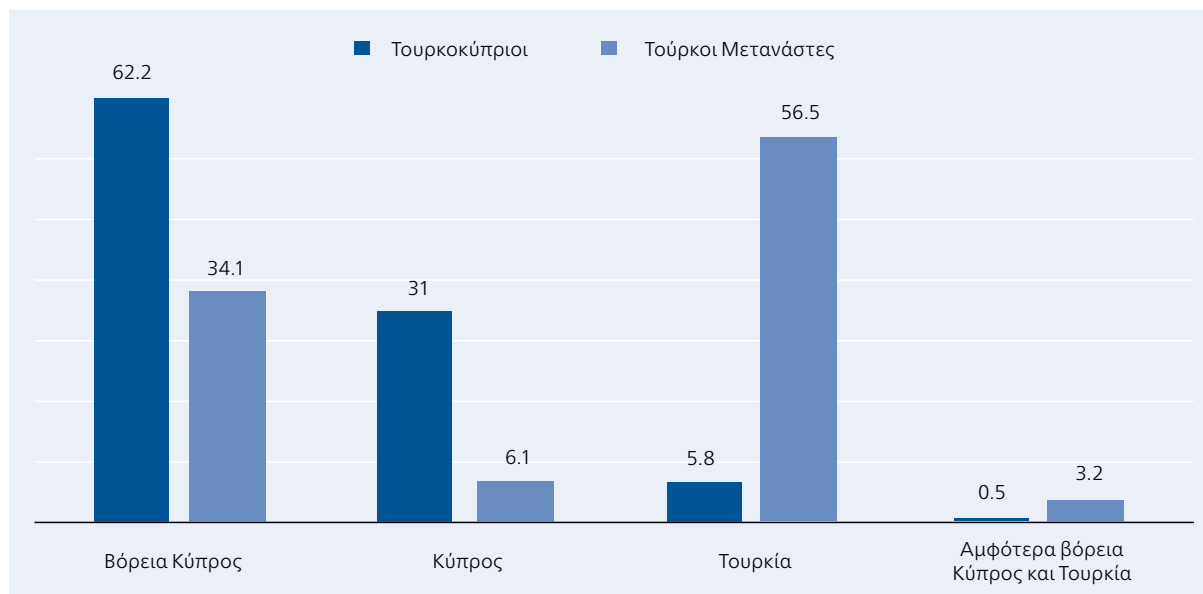
Από την άλλη, πρέπει να επισημανθεί η διαφοροποίηση, που εκδηλώθηκε από τους αυτόχθονες Τουρκοκυπρίους, του νησιού ως ενιαίο σύνολο και του βόρειου τμήματος του. Η συντριπτική πλειοψηφία, σχεδόν τα δύο τρίτα, των Τουρκοκυπρίων αναγνώρισε μόνο το βόρειο τμήμα της Κύπρου ως την πατρίδα τους αντί για ολόκληρο το νησί. Αυτή η θέση μπορεί να θεωρηθεί ως ένδειξη ότι η αρχή της «διζωνικότητας» έχει έντονα ενσωματωθεί στους Τουρκοκύπριους.

Υπάρχει μια διαφορετική εικόνα από την πλευρά των Τούρκων μεταναστών. Μια σαφής πλειοψηφία, 59,7%, των Τούρκων μεταναστών αισθάνονταν συνδεδεμένοι με την Τουρκία. Περίπου το ένα τρίτο των μεταναστών (34,1%), από την άλλη πλευρά, έδειξε ότι είχε την αίσθηση ότι ανήκει στη βόρεια Κύπρο επιλέγοντάς την ως πατρίδα τους. Είναι κατανοητό ότι σχεδόν κανένας από τους Τούρκους μετανάστες (93,9%) δεν δήλωσε ότι βλέπει όλο το νησί ως την πατρίδα του, απλούστατα επειδή ήρθαν στο νησί μετά το 1974, αμέσως μετά τη γεωγραφική διαίρεση, και έκτοτε ουδέποτε είχαν επαφή με το νότιο τμήμα. Σε αυτό το πλαίσιο πρέπει να προστεθεί ότι παρόλο που είναι δυνατόν για τους αυτόχθονες Τουρκοκύπριους να περάσουν στο νότιο τμήμα του νησιού μετά το άνοιγμα των οδοφραγμάτων τον Απρίλιο του 2003, εντούτοις δεν επιτρέπεται στους Τούρκους μετανάστες (από τις ελληνοκυπριακές αρχές). Οι μόνες εξαιρέσεις είναι τα άτομα που είναι παντρεμένα με Τουρκοκύπριους και τα παιδιά που γεννήθηκαν σε αυτούς τους μικτούς γάμους.

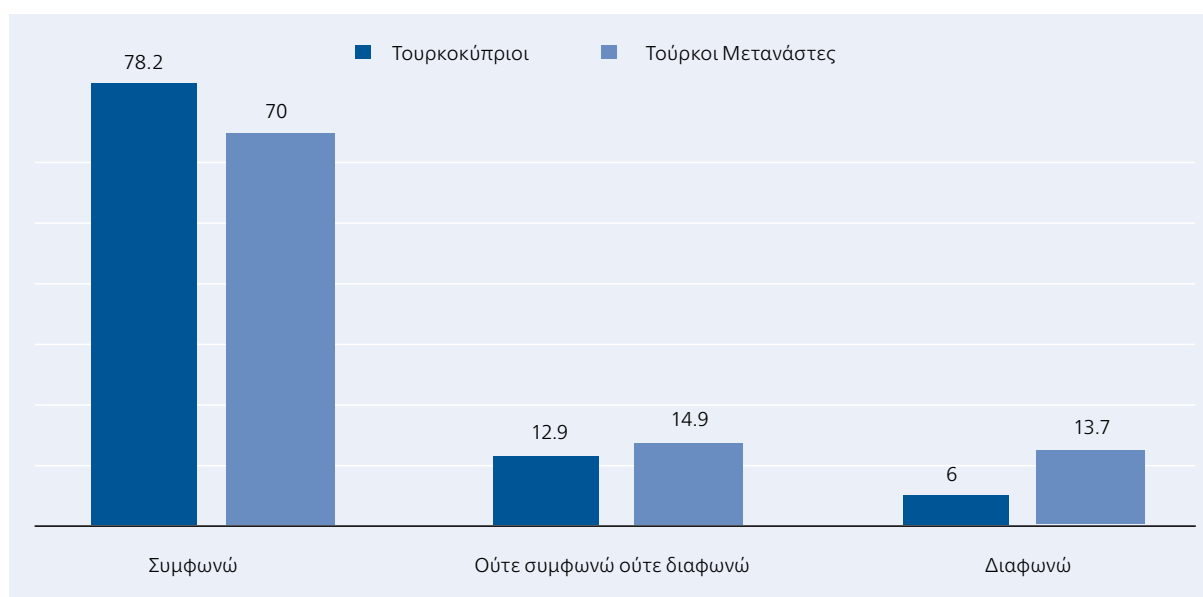
3 Το ερώτημα αυτό προσαρμόστηκε από το Kolste 2016

Σχήμα 2

Ποια θεωρείτε ως την πατρίδα σας (*vatan*); (%)

Σχήμα 3

Αισθάνομαι συνδεδεμένος/η με την ΤΔΒΚ

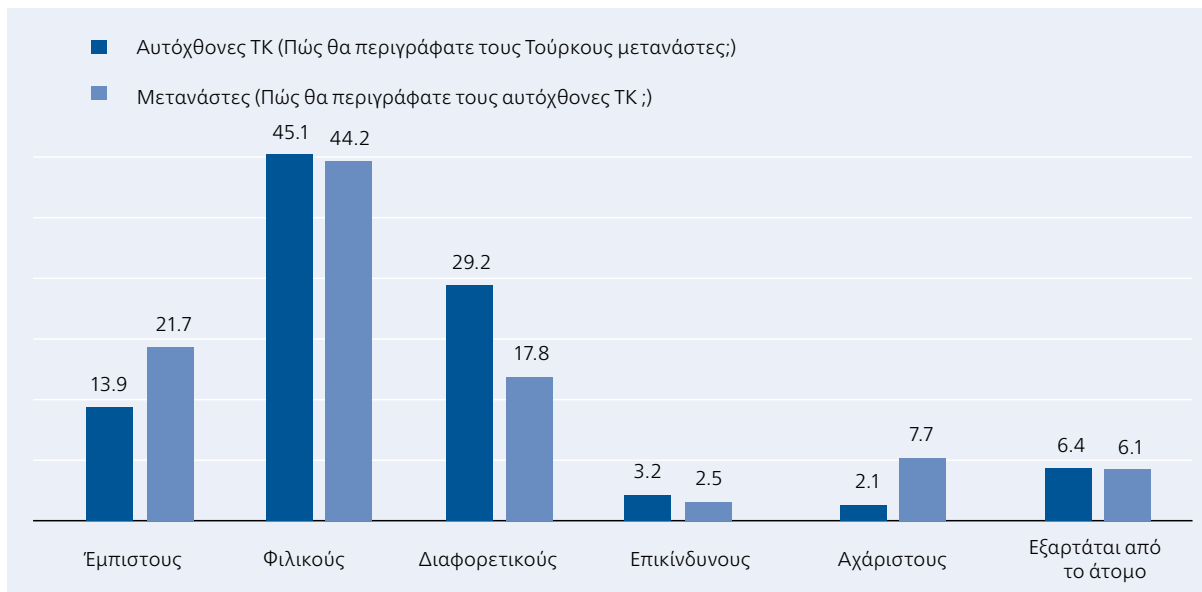

Όταν ρωτήσαμε τις δύο ομάδες αν ένιωθαν συνδεδεμένοι με την ΤΔΒΚ, ως πολιτική οντότητα, η συντριπτική πλειοψηφία και των δύο ομάδων δήλωσε ναι.

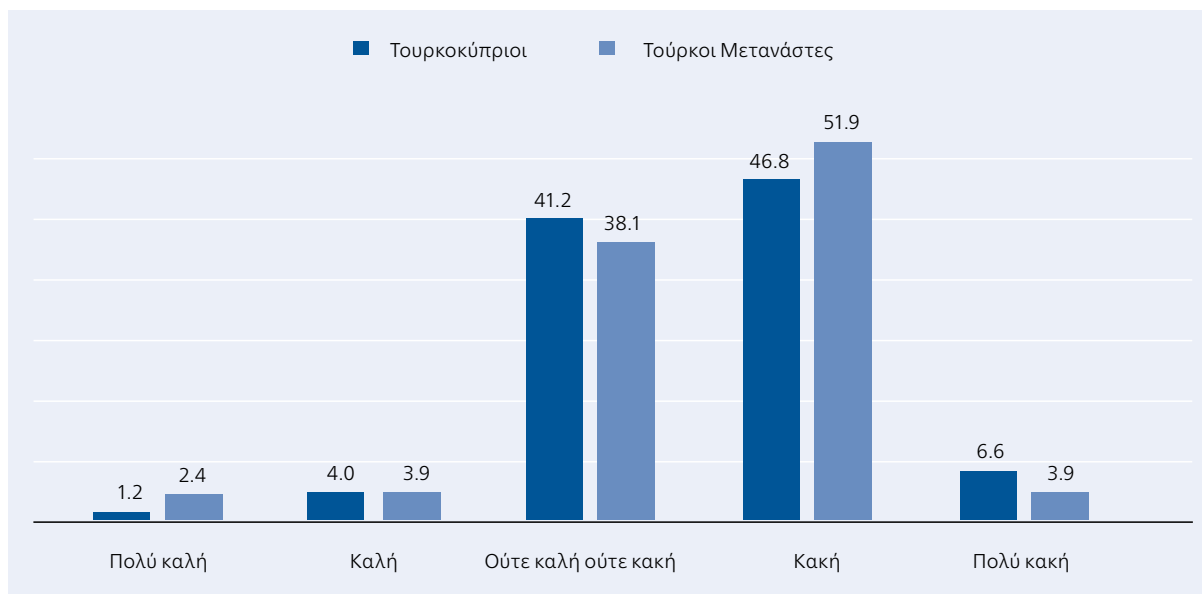
Σε αυτό το κεφάλαιο, ρωτήσαμε επίσης τις δύο ομάδες πώς περιγράφουν η μία την άλλη. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι και οι δύο ομάδες, σε μεγάλο βαθμό, αποδίδουν μεταξύ τους θετικά χαρακτηριστικά όπως «αξιόπιστοι» και «φιλικοί». Αξίζει να προστεθεί ότι σχεδόν τρεις στους δέκα αυτόχθονες Τουρκοκύπριους χαρακτήρισαν τους μετανάστες ως «διαφορετικούς»· κάτι λιγότερο από 18% των μεταναστών δήλωσε το ίδιο πράγμα για τους αυτόχθονες.

Από την άλλη, όταν τους ζητήσαμε να αξιολογήσουν τη σχέση μεταξύ των δύο ομάδων, μόνο το 5% κάθε ομάδας ανέφερε ότι η σχέση ήταν καλή ή πολύ καλή, ενώ η πλειοψηφία και στις δύο ομάδες δήλωσε ότι ήταν κακή ή πολύ κακή.

Σχήμα 4
Πώς περιγράφετε Τούρκους μετανάστες / αυτόχθονες Τουρκοκύπριους;

Σχήμα 5
Πώς περιγράφετε τη σχέση μεταξύ των αυτοχθόνων Τουρκοκυπρίων και των Τούρκων μεταναστών;

Τα αποτελέσματα της έρευνας που παρουσιάζονται σε αυτό το κεφάλαιο δείχνουν ότι οι αυτόχθονες Τουρκοκύπριοι τείνουν να αυτοπροσδιορίζονται περισσότερο με την Κύπρο και την κυπριακότητα τους παρά με την εθνική τους προέλευση, ενώ η πλειοψηφία των μεταναστών θεωρούν την Τουρκία και την τουρκικότητα ως τα σημαντικότερα στοιχεία της ταυτότητας τους. Ταυτόχρονα, η μεγάλη πλειοψηφία και των δύο ομάδων έχει ισχυρή σύνδεση με την ΤΔΒΚ, ως πολιτική οντότητα. Είναι αξιοσημείωτο ότι, αν και οι δύο ομάδες περιγράφουν η μία την άλλη με θετικούς όρους, η πλειοψηφία και των δύο ομάδων περιγράφει τη μεταξύ τους σχέση ως κακή.

3

ΘΡΗΣΚΕΙΑ ΣΤΗ ΒΟΡΕΙΑ ΚΥΠΡΟ

Στο προηγούμενο κεφάλαιο παρουσιάστηκε η διάσταση απόψεων όσον αφορά τον αυτοπροσδιορισμό (της ταυτότητας) και των αντιλήψεων για την πατρίδα μεταξύ των Τουρκοκυπρίων και των Τούρκων μεταναστών. Στόχος του παρόντος κεφαλαίου είναι να διερευνήσει τη προσέγγιση των αυτοχθόνων και των μεταναστών, όσον αφορά τη θρησκεία και τις θρησκευτικές αξίες.

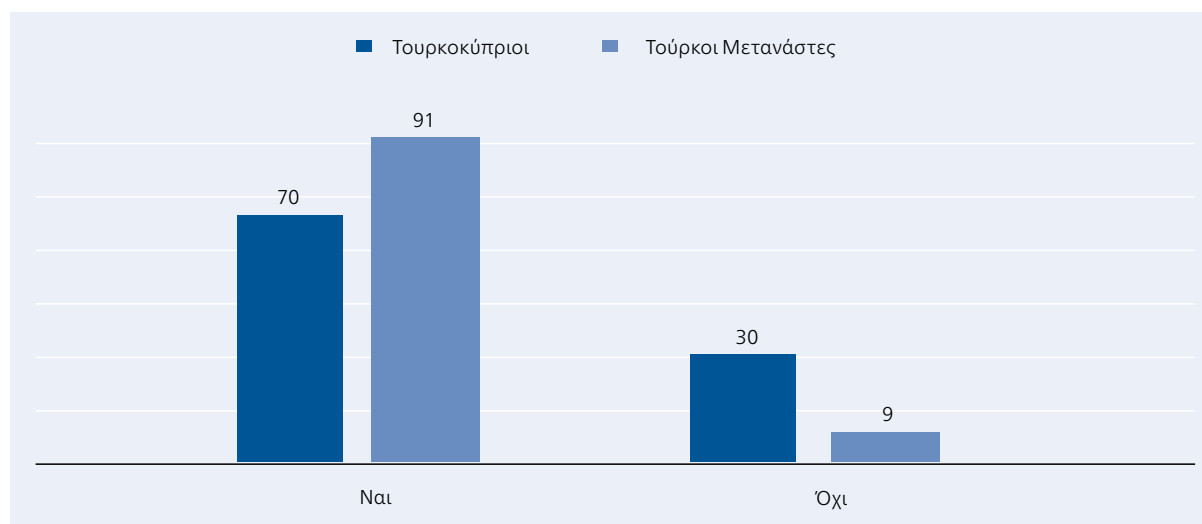
Η θρησκεία και η αξία που συνδέεται με αυτήν αποτελούν σημαντικό στοιχείο των συστημάτων κοινωνικών αξιών και αποτελούν πηγή τριβής στη βόρεια Κύπρο. «Οι Τουρκοκύπριοι διαφοροποιούνται από τα άτομα από την Τουρκία, κυρίως λόγω του τρόπου ζωής» (Navaro-Yashin 2006, σελ. 95-96), τα πολιτιστικά χαρακτηριστικά και τη θρησκευτικότητα (Özekmekçi 2012, σελ. 113). Γνωρίζουμε από την υπάρχουσα βιβλιογραφία (βλ. Π.χ. Morvaridi 1993, Navaro-Yashin 2006, Özekmekçi 2012 και Kurtuluş and Purkis 2014) ότι οι περισσότεροι μετανάστες προέρχονταν από τις ανατολικές αγροτικές περιοχές της Τουρκίας όπου οι άνθρωποι έχουν ισχυρές θρησκευτικές πεποιθήσεις. Από την άλλη πλευρά, όπως αναφέρεται στο Morvaridi (1993, σελ. 266) στις αρχές της δεκαετίας του 1990, οι επιπτώσεις του Ισλάμ στην καθημερινή ζωή των αυτόχθονων Τουρκοκυπρίων είναι ελάχιστες και η θρησκευτική πίστη και η εφαρμογή τις παραμένουν κάτι το

προσωπικό. Παρόλο που έχουν μεταφερθεί μάμηδες από την Τουρκία στη Βόρεια Κύπρο για να βοηθήσουν στην ενθάρρυνση της θρησκευτικής πρακτικής, οι Τουρκοκύπριοι είναι κοσμικοί και επισκέπτονται το τζαμί μόνο σε ειδικές περιπτώσεις, όπως σε γάμους και θανάτους». Βάσει των αποτελεσμάτων της WVS του 2006, η Yeşilada επιβεβαίωσε ότι αυτό συνέβαινε ακόμα και κατά τη δεκαετία του 2000: «Οι Τουρκοκύπριοι αντιπροσωπεύουν μερικούς από τους πιο κοσμικούς μουσουλμάνους στον κόσμο» (2009, σελ.49). Είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι τον τελευταίο καιρό ο φόβος της ισλαμοποίησης έχει αποτελέσει μια έντονη ανησυχία μεταξύ των αυτοχθόνων Τουρκοκυπρίων (Smith 2018· βλέπε Dayioğlu and Köprülü 2019), και πολλοί πιστεύουν ότι αυτό είναι πιθανό να συμβεί μέσω των μεταναστών. Σύμφωνα με τον Weise (2018), «Όταν οι Τουρκοκύπριοι ανησυχούν για την ισλαμοποίηση, λίγοι από αυτούς φοβούνται ότι οι δικές τους οικογένειες θα γίνουν πιο θρησκευόμενες. Αντίθετα, οι περισσότεροι ανησυχούν ότι οι Τούρκοι έποικοι και οι απόγονοί τους θα τείνουν να είναι πιο συντηρητικοί - και θα ψηφίσουν ανάλογα».

Σε αυτό το πλαίσιο, το παρόν κεφάλαιο αποσκοπεί στη παροχή επικαιροποιημένων στοιχείων για τη θρησκευτικότητα των ατόμων που ζουν στο βόρειο τμήμα της Κύ-

Σχήμα 6

Ανήκετε σε κάποια θρησκεία ή θρησκευτικό δόγμα;

που, τόσο των αυτοχθόνων όσο και των μεταναστών, καθώς και τις απόψεις τους για συναφή θέματα.

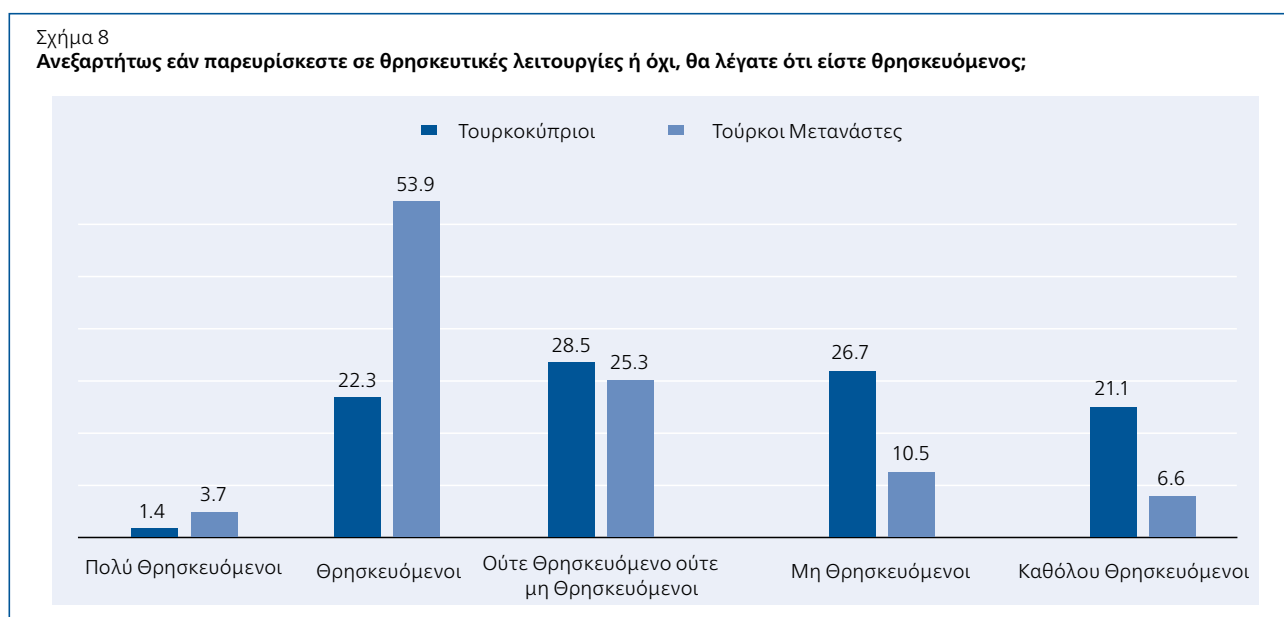
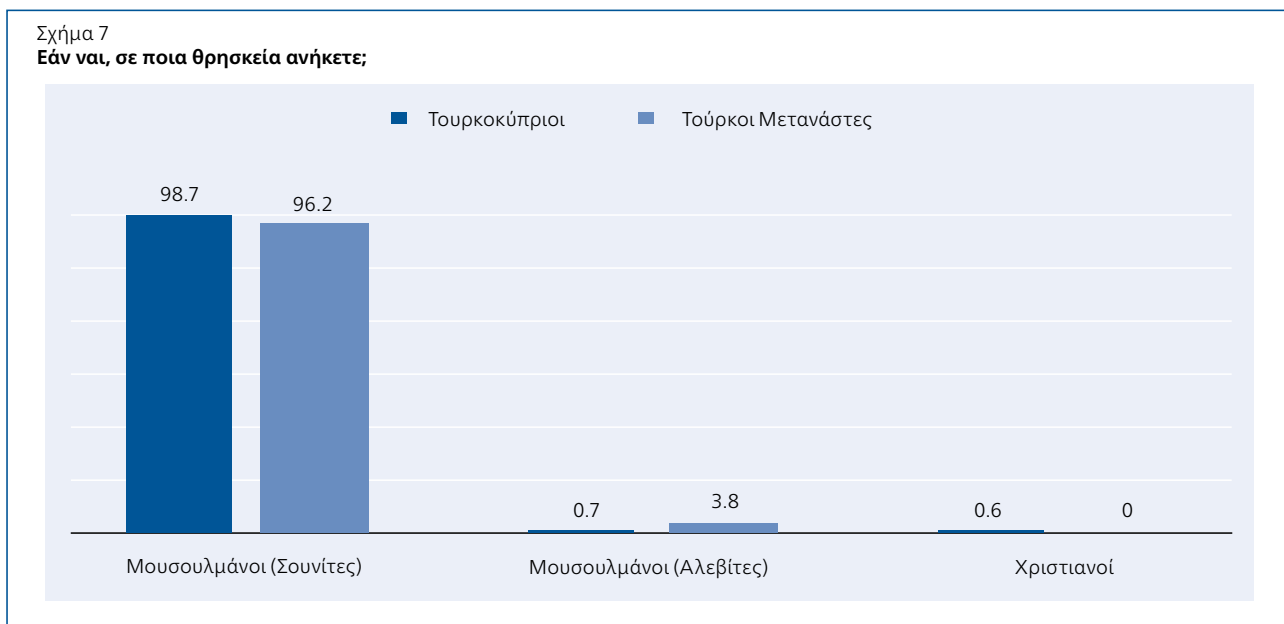
Σε αυτή την ενότητα του ερωτηματολογίου, πήραμε τις ερωτήσεις μας είτε απευθείας από το WVS είτε τις προσαρμόσαμε. «Ανήκετε σε οποιαδήποτε θρησκεία;» ήταν η πρώτη μας ερώτηση.

Η πλειοψηφία και των δύο ομάδων δήλωσε ότι είχαν πίστη σε μια θρησκεία. Ωστόσο, το μέγεθος αυτής της πλειοψηφίας έδειξε μια σαφή διαφοροποίηση. Ενώ η συντριπτική πλειοψηφία των Τούρκων μεταναστών (91%) δήλωσαν ότι πιστεύουν σε μια θρησκεία, η αναλογία των αυτοχθόνων Τουρκοκύπριων πιστών ήταν χαμηλότερη (70%) από τους μετανάστες. Σχεδόν το ένα τρίτο των Τουρκοκυπρίων δήλωσε ότι δεν ανήκει σε κάποια θρησκεία (30%), ενώ το ποσοστό αυτό μειώθηκε σε λιγότερο από έναν στους δέκα μεταξύ των μεταναστών.

Η επακόλουθη ερώτηση, ήταν: «Εάν ναι, σε ποια θρησκεία ανήκετε;». Όπως αναμενόταν, σχεδόν όλοι των δύο ομάδων που δήλωσαν ότι πιστεύουν σε μια θρησκεία ανήκουν στο σουνιτικό Ισλάμ. Υπήρξε επίσης μια μειοψηφία Αλεβιτών (3,8%) στην ομάδα των Τούρκων μεταναστών. Το ποσοστό των Αλεβιτών μεταξύ των αυτόχθονων Τουρκοκυπρίων ήταν μικρότερο από 1%.

Με την επόμενη ερώτηση, προσπαθήσαμε να υπολογίσουμε πόσο θρησκευόμενους θεωρούν τους εαυτούς τους οι ίδιοι οι συμμετέχοντες.

Για να είναι μετρήσιμο, απευθύναμε την ακόλουθη ερώτηση στους συμμετέχοντες, που χρησιμοποιήθηκε και στο WVS: «Ανεξαρτήτως εάν παρευρίσκεστε σε θρησκευτικές τελετές ή όχι, θα λέγατε ότι είστε θρησκευόμενος;». Εδώ, παρατηρείται μια σοβαρή διαφορά μεταξύ των απαντήσεων των αυτοχθόνων Τουρκοκυπρίων και των Τούρκων μεταναστών.Ενώ οι περισσότεροι από τους μι-

σούς Τούρκους μετανάστες (57,6%) αποδέχονται τους εαυτούς τους ως «θρησκευόμενα» άτομα, η αναλογία αυτή μεταξύ των αυτόχθονων Τουρκοκυπρίων ήταν λιγότερη από έναν στους τέσσερις (23,7%). Οι Τουρκοκύπριοι που δήλωσαν ότι ανήκουν σε μια θρησκεία επεσήμαναν επίσης ότι δεν ήταν «θρησκευόμενοι» (47,8%). Αντίθετα, το ποσοστό των μουσουλμάνων Τούρκων μεταναστών που ήταν «μη θρησκευόμενοι» ήταν μάλλον χαμηλό (17,1%).

Είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι ο αριθμός των ατόμων, μεταξύ των μεταναστών, που αυτοπροσδιορίστηκε ως θρησκευόμενο (57,6%) ήταν αισθητά χαμηλότερος από τον αριθμό στην Τουρκία, ο οποίος ήταν 83,5% και σύμφωνα με τα αποτελέσματα του WVS του 2012.

Μια ακόμη ερώτηση σχετικά με τις θρησκευτικές προεγγίσεις, αφορούσε πόσο συχνά τα άτομα αυτά παρευρίσκονταν σε θρησκευτικές τελετές εκτός από τις κηδείες. Και εδώ υπήρξε μια έντονη διαφορά μεταξύ των δύο ομάδων. Αν και τα δύο τρίτα των Τουρκοκυπρίων δήλωσαν ότι ήταν μουσουλμάνοι, το 61,4% επίσης δήλωσε ότι δεν παρευρέθηκε σε λειτουργία στο τζαμί παρά μόνο σε ειδικές περιπτώσεις. Ωστόσο, η αναλογία ανάμεσα στους Τούρκους μετανάστες που δήλωσαν ότι δεν παρευρέθηκαν ποτέ σε λειτουργία στο τζαμί, εκτός από τις κηδείες, ήταν σημαντικά χαμηλότερη (25 τοις εκατό).

Αυτή η διαφοροποίηση εκτείνεται και στις «Προσευχές της Παρασκευής» και στον μήνα του «Ραμαζανιού». Ενώ το 11,5% των Τούρκων μεταναστών ανέφεραν ότι παρευρίσκονται σε λειτουργία στο τζαμί κατά τη διάρκεια του μήνα του Ραμαζανιού, η αναλογία αυτή ήταν περίπου 5 τοις εκατό για τους Τουρκοκύπριους. Και πάλι, παρατηρείται ότι η συμμετοχή στις «προσευχές της Παρασκευής» ασκείται σχεδόν από τους τρεις στους δέκα Τούρκους μετανάστες (29,3%), ενώ μόνο ένα μικρό ποσοστό των

αυτόχθονων Τουρκοκυπρίων (8,1%) έχει μια τέτοια συνήθεια. Η συμμετοχή των Τουρκοκυπρίων σε λειτουργία στο τζαμί (16,5 τοις εκατό) ξεπερνά αυτή των τούρκων μεταναστών (14,9 τοις εκατό) μόνο την εποχή των «προσευχών του μπαϊραμιού (Eid)».

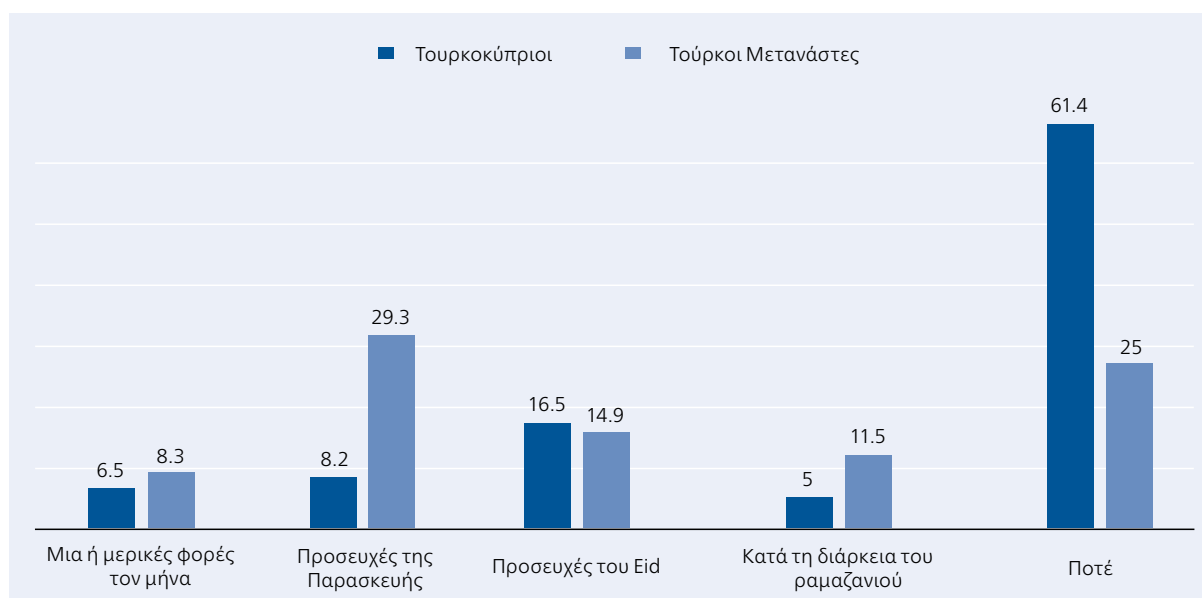
Στην τελευταία ενότητα αυτής της σειράς ερωτημάτων, θέσαμε δύο συγκεκριμένες ερωτήσεις ζητώντας τις απόψεις των ερωτηθέντων σχετικά με ένα επίκαιρο θέμα που απασχολεί την τουρκοκυπριακή κοινή γνώμη.

Τα τελευταία χρόνια, πολλά τζαμιά και ένα θρησκευτικό σχολείο έχουν χτιστεί στη βόρεια Κύπρο με χρηματοδότηση από την Τουρκία. Αυτό δημιούργησε μια έντονη δημόσια συζήτηση (βλ., για παράδειγμα, Ahval 2018). Σύμφωνα με πρόσφατο άρθρο του *Politico*, πολλοί Τουρκοκύπριοι ανησυχούν ότι η Άγκυρα θα αποσαθρώσει σταδιακά τον τρόπο ζωής τους κατασκευάζοντας τζαμιά και ενθαρρύνοντας τη θρησκευτική εκπαίδευση. (Weise 2018). Συγκεκριμένα, οι συντεχνίες των δασκάλων αντέδρασαν δυναμικά έναντι σε αυτά που θεωρούν ως τον εξισλαμισμό του βόρειου τμήματος της Κύπρου (Weise 2018). Παραθέτοντας έναν συνδικαλιστή, «[η] ανησυχία είναι ότι αυτά τα πράγματα αποτελούν ένα βήμα προς την αλλαγή του πολιτισμού, της ταυτότητας και του κοσμικού τρόπου ζωής των Τουρκοκυπρίων» (παρατίθεται στο Weise 2018).

Για να μάθουμε τις σκέψεις των Τουρκοκυπρίων και των Τούρκων μεταναστών πάνω σε αυτά τα ζητήματα, ρωτήσαμε αν υποστήριζαν ή όχι το άνοιγμα περισσότερων(α) τζαμιών και (β) θρησκευτικών σχολείων. Όπως αποδεικνύεται υπάρχει έντονη διαφοροποίηση σε αυτά τα ζητήματα μεταξύ των αυτόχθονων Τουρκοκυπρίων και των Τούρκων μεταναστών. Σχεδόν οι μισοί Τούρκοι μετανάστες (47,3%) εξέφρασαν την υποστήριξή τους για την ιδέα της κατασκευής περισσότερων τζαμιών· αυτό υποστηρίχθηκε μόνο από

Σχήμα 9

Εκτός από τις κηδείες, πόσο συχνά επισκέπτεστε τις θρησκευτικές τελετές αυτές τις μέρες;

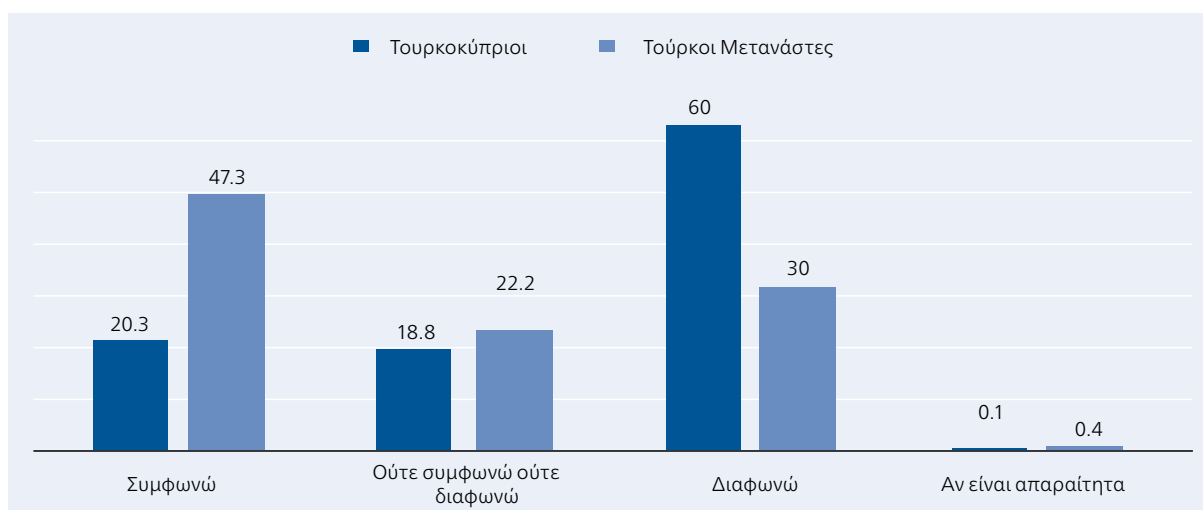
το ένα πέμπτο των αυτοχθόνων Τουρκοκυπρίων (20,3%). Ενώ η ισχυρή πλειοψηφία (60%) των Τουρκοκυπρίων αντιτίθεται στην ιδέα της κατασκευής περισσότερων τζαμιών, το ποσοστό των Τούρκων μεταναστών που δεν την υποστήριξαν ήταν στο 30%.

Όταν ρωτήθηκαν «Υποστηρίζετε την κατασκευή περισσότερων θρησκευτικών σχολείων στην ΤΔΒΚ;» σχεδόν οι μισοί Τούρκοι μεταναστές (44,8%) δήλωσαν ότι τάσσονται υπέρ της ιδέας για δημιουργία περισσότερων θρησκευτικών σχολείων, ενώ μόνο η μειοψηφία (14,7%) της ομάδας αυτόχθονων Τουρκοκυπρίων το υποστήριξε. Παράλληλα με τις απόψεις τους σχετικά με την κατασκευή περισσότερων τζαμιών, σχεδόν τα δύο τρίτα των Τουρκοκυπρίων (64,3%) εξέφρασαν την αντίθεσή τους και στη δημιουργία περισσότερων θρησκευτικών σχολείων.

Τα ευρήματα μας υποδεικνύουν ότι οι απόψεις όσον αφορά τη θρησκεία και τα συναφή θέματα, πραγματικά εξακολουθούν να λειτουργούν διχαστικά για τις δύο ομάδες. Τα μέλη της ομάδας μεταναστών τείνουν να είναι πιο θρησκευόμενα και πιο δεκτικά σε πολιτικές που αποσκοπούν στην αύξηση της επιρροής της θρησκείας στην κοινωνία.

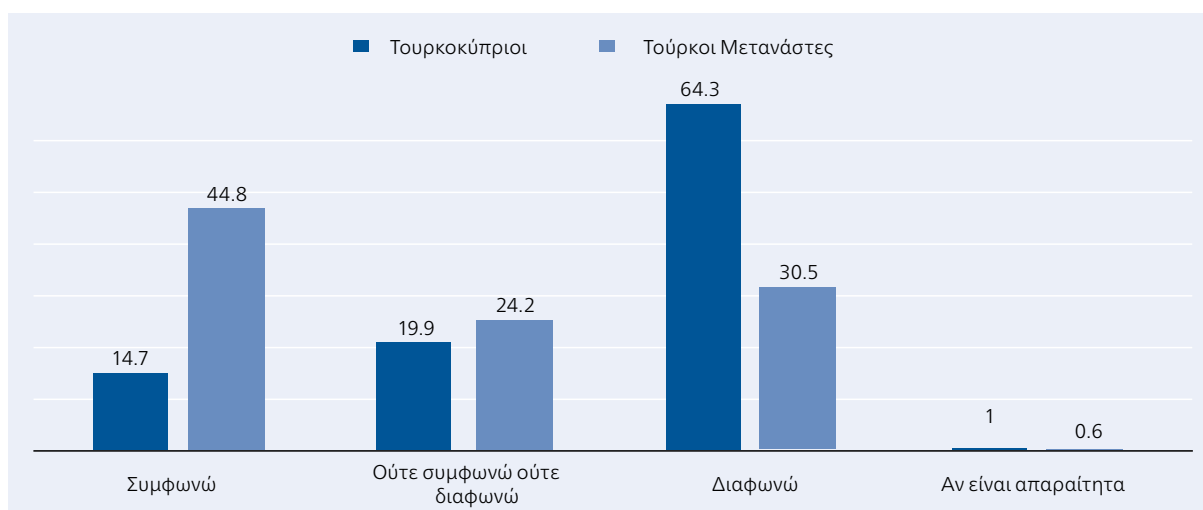
Σχήμα 10

Υποστηρίζετε την κατασκευή περισσότερων τζαμιών στην ΤΔΒΚ;

Σχήμα 11

Υποστηρίζετε την κατασκευή περισσότερων θρησκευτικών σχολείων στην ΤΔΒΚ;

4

ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΗ ΚΟΥΛΤΟΥΡΑ ΣΤΗ ΒΟΡΕΙΑ ΚΥΠΡΟ

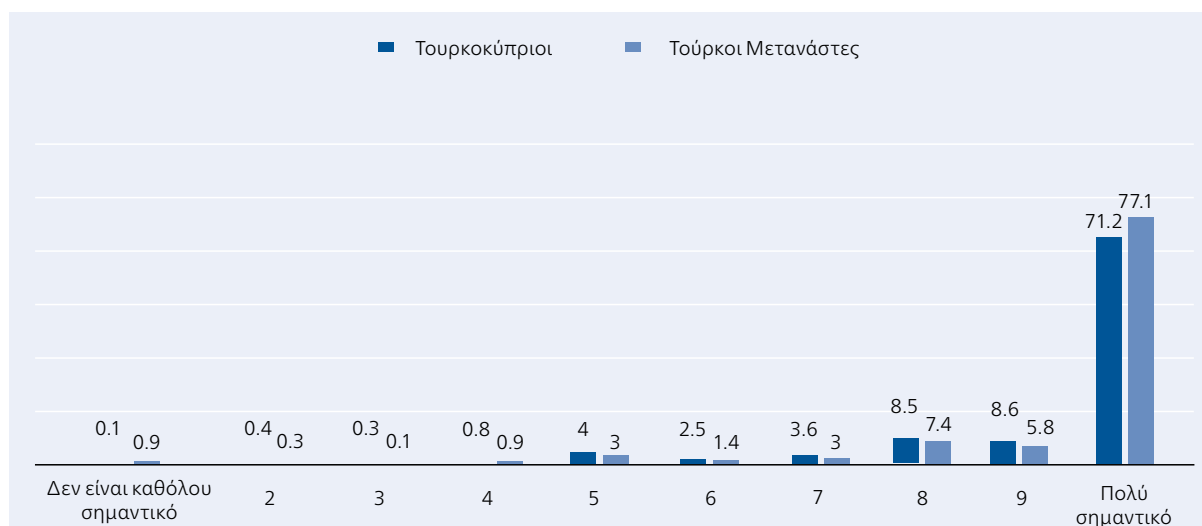
Η δημοκρατία, που μπορεί απλά να ορίζεται ως η ελευθερία των ανθρώπων να κυβερνούν τη ζωή τους, δεν μπορεί να υπάρξει χωρίς την ελευθερία της σκέψης και της έκφρασης, το δικαίωμα του εκλέγειν και του εκλέγεσθε, την πολιτική εκπροσώπηση, τις ίσες ευκαιρίες, την ανοχή στην διαφορετικότητα, τον πλουραλισμό, το δικαίο του νόμου, την ελευθερία των πεποιθήσεων, την ισότητα των φύλων κλπ. (Welzel 2013, σελ. 307-332). Σύμφωνα με τον Robert Dahl (1998, σελ. 156-158), η παρουσία της δημοκρατίας εξαρτάται από την εσωτερικοποίηση του δημοκρατικού πολιτισμού από μια κοινωνία. Ο Dahl (1998) υπογράμμισε την ανάγκη οι πολίτες και η πολιτική ελίτ να στηρίζουν τις δημοκρατικές αξίες και διαδικασίες για να αποκτήσουν μια σταθερή δημοκρατία. Η δημοκρατική κουλτούρα προέρχεται από την εσωτερική υιοθέτηση των δημοκρατικών αξιών, την ανοχή, την εμπιστοσύνη στο πολιτικό σύστημα, τους πολιτικούς και τους κυβερνητικούς θεσμούς, τη διαπροσωπική εμπιστοσύνη, την ικανοποίηση από την ζωή, κ.τ.λ.

Καθώς η ανάπτυξη του δημοκρατικού πολιτισμού θα καταστήσει τη δημοκρατική δομή μιας χώρας πιο ισχυρή και πιο λειτουργική, η μέτρηση του δημοκρατικού πολιτισμού μιας κοινωνίας είναι σημαντική. Σε αυτό το κεφάλαιο, στοχεύουμε να παρουσιάσουμε μια σύγκριση των απόψεων των Τουρκοκυπρίων και των Τούρκων μεταναστών έναντι ορισμένων δημοκρατικών αξιών που εντοπίστηκαν από τον Welzel και τον Dahl, και τη δημοκρατία στην ΤΔΒΚ.

Μέχρι στιγμής, σε κάθε κατηγορία παρατηρήθηκε αξιοσημείωτη διαφορά μεταξύ των δύο ομάδων. Ωστόσο, διαφαίνεται μια έντονη ομοιότητα σχετικά με τις απόψεις των δύο ομάδων όσον αφορά τη δημοκρατία και τις δημοκρατικές αξίες: Η διαβίωση σε μια χώρα που κυβερνάται δημοκρατικά είναι σημαντική ή πολύ σημαντική για τη συντριπτική πλειοψηφία των Τουρκοκυπρίων (91,9%) και των Τούρκων μεταναστών (93,3%).

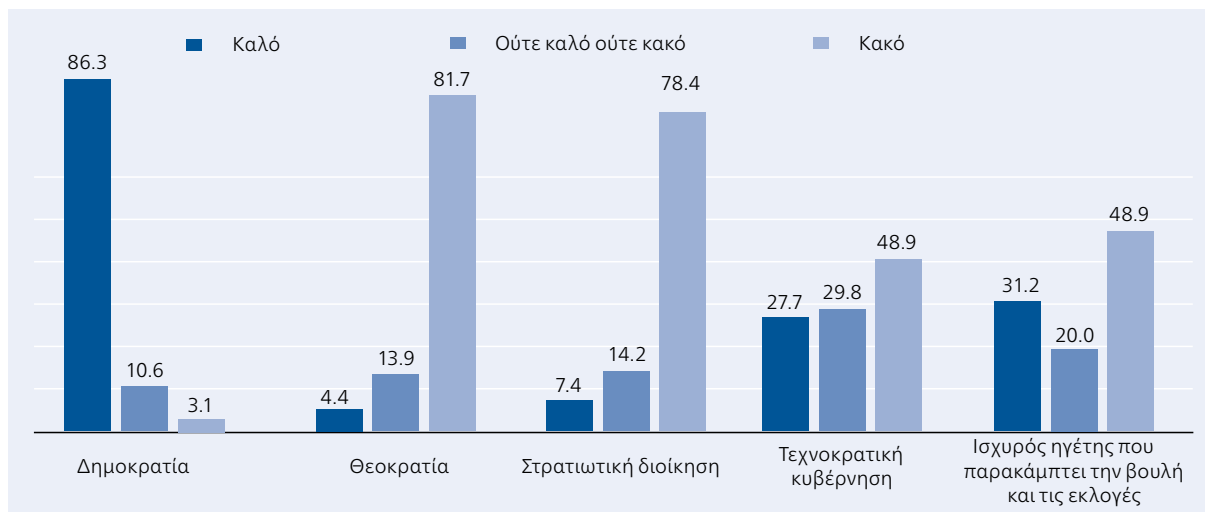
Σχήμα 12

Πόσο σημαντικό είναι για εσάς να ζήσετε σε μια χώρα που κυβερνάται δημοκρατικά;

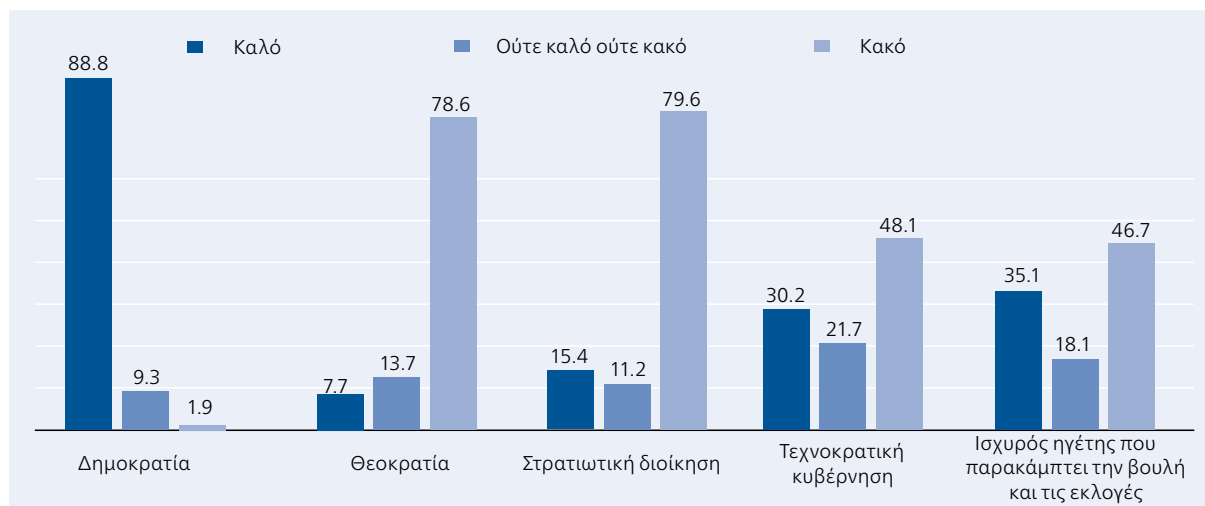
Σχήμα 13

Θα περιγράψω διάφορα είδη πολιτικών συστημάτων και θα ρωτήσω τι σκέφτεστε για το καθένα ως τρόπο διοίκησης αυτής της χώρας; (Αυτόχθονες Τουρκοκύπριοι)

Σχήμα 14

Θα περιγράψω διάφορα είδη πολιτικών συστημάτων και θα ρωτήσω τι σκέφτεστε για το καθένα ως τρόπο διοίκησης αυτής της χώρας; (Τούρκοι μετανάστες)

Στο ερώτημα που ζητήσαμε από τους ερωτηθέντες να εκφράσουν τις απόψεις τους για διάφορα πολιτικά συστήματα,⁴ το 86,3% των αυτόχθονων Τουρκοκυπρίων χαρακτήρισε «το να έχουν ένα δημοκρατικό πολιτικό σύστημα» ως καλό ή πολύ καλό πράγμα. Κατά ειρωνικό τρόπο, το 31,2% των ερωτηθέντων επίσης δήλωσε ότι θεωρούν το να «έχουν έναν ισχυρό ηγέτη ο οποίος δεν χρειάζεται να ασχοληθεί με το κοινοβούλιο και τις εκλογές» είναι ένα καλό ή πολύ καλό πράγμα.

Ταυτόχρονα, εξέφραζαν σαφή στάση κατά ενός πολιτικού συστήματος βασισμένου σε θρησκευτικούς κανόνες και ηγέτες (81,7%) και στρατιωτικής κυριαρχίας (78,4%). Η τεχνοκρατική κυβέρνηση χαρακτηρίστηκε επίσης από μια μειοψηφία ως ένα καλό ή πολύ καλό πολιτικό σύστημα (27,7%).

Όπως και οι αυτόχθονες Τουρκοκύπριοι, το 88,8% των Τούρκων μεταναστών δήλωσε ότι η δημοκρατία είναι ένα καλό ή πολύ καλό πολιτικό σύστημα. Και πάλι, όπως και οι αυτόχθονες Τουρκοκύπριοι, έρχονται σε αντίθεση με αυτή την ισχυρή άποψη, εκφράζοντας επίσης μια θετική άποψη στο να «έχουν έναν ισχυρό ηγέτη ο οποίος δεν χρειάζεται να ασχοληθεί με το κοινοβούλιο και τις εκλογές» (35,1%).

4 Η ερώτηση προέρχεται από το WV5, αν και η κατηγορίες απαντήσεων δεν είχαν μια επιλογή «ούτε καλό ούτε κακό». Περαιτέρω, προσθέσαμε μια πέμπτη κατηγορία πολιτικού συστήματος: τη θεοκρατία.

επίσης δεν θα ευνοούσαν ένα θεοκρατικό σύστημα · μόνο το 7,7% των ερωτηθέντων το χαρακτήρισε ως ένα καλό ή πολύ καλό σύστημα.

Όταν τέθηκε το ερώτημα «Πόσο δημοκρατικά κυβερνάται η ΤΔΒΚ;»⁵ και οι δύο ομάδες έδωσαν παρόμοιες απόψεις. Η πλειοψηφία αμφοτέρων των αυτόχθονων Τουρκοκυπρίων και των Τούρκων μεταναστών αξιολόγησε την ΤΔΒΚ ως δημοκρατική, ενώ περίπου το ένα τέταρτο και των δύο ομάδων χαρακτήρισε το επίπεδο δημοκρατίας ως κακό ή πολύ κακό.

Σύμφωνα με τα ευρήματα της έρευνας που διεξήγαγαν οι Inglehart και Welzel (2003), υπάρχει μια θετική συσχέτιση μεταξύ της ικανοποίησης της ζωής και του επιπέδου

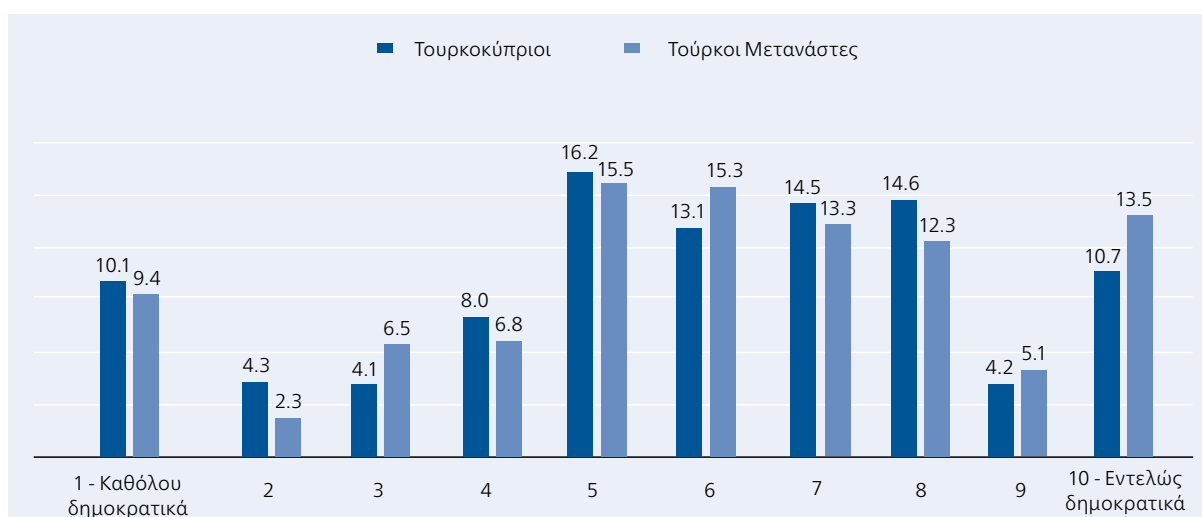
της διαπροσωπικής εμπιστοσύνης αφενός και του επιπέδου της δημοκρατίας αφετέρου.

Ρωτήσαμε τους ερωτηθέντες και από τις δύο ομάδες «Γενικά πόσο ικανοποιημένοι είστε με τη ζωή σας αυτές τις μέρες;».⁶ Τα επίπεδα ικανοποίησης ζωής και των δύο ομάδων αποδείχτηκαν να είναι παρόμοια. Η πλειοψηφία και των δύο ομάδων δήλωσε ότι είναι ικανοποιημένοι με τη ζωή, με μόνο περίπου το 15% να δηλώνει ότι δεν ήταν ικανοποιημένοι.

Στην επόμενη ερώτηση, διερευνήσαμε τις απόψεις των ερωτηθέντων σχετικά με την ισότητα των φύλων.⁷ Και οι δύο ομάδες έδωσαν σχεδόν ταυτόσημες απαντήσεις σε αυτή την ερώτηση. Σχεδόν τα δύο τρίτα των δύο ομάδων

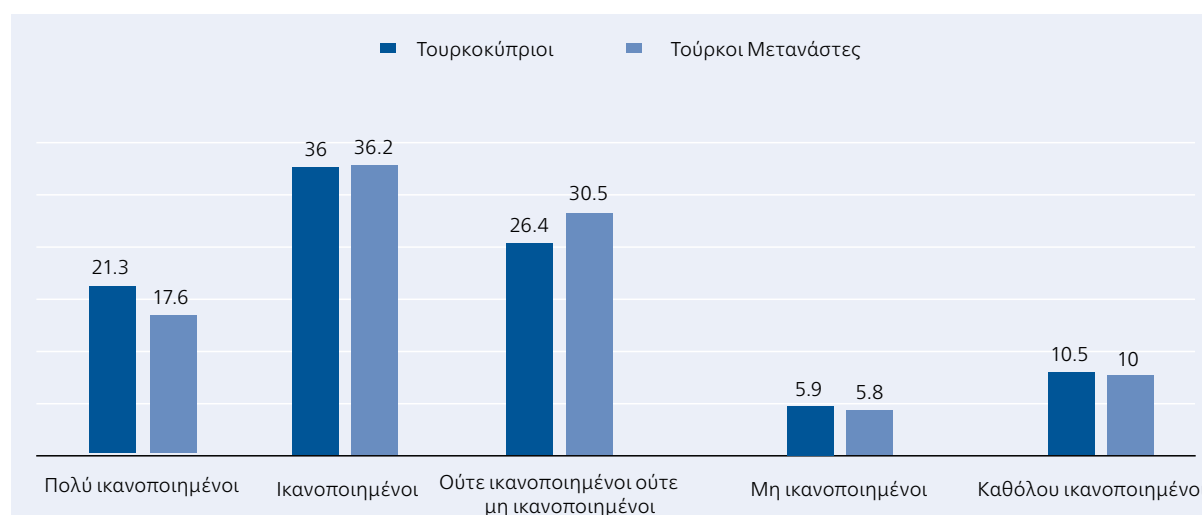
Σχήμα 15

Πόσο δημοκρατικά κυβερνάται η ΤΔΒΚ;

Σχήμα 16

Γενικά πόσο ικανοποιημένοι είστε με τη ζωή σας αυτές τις μέρες;

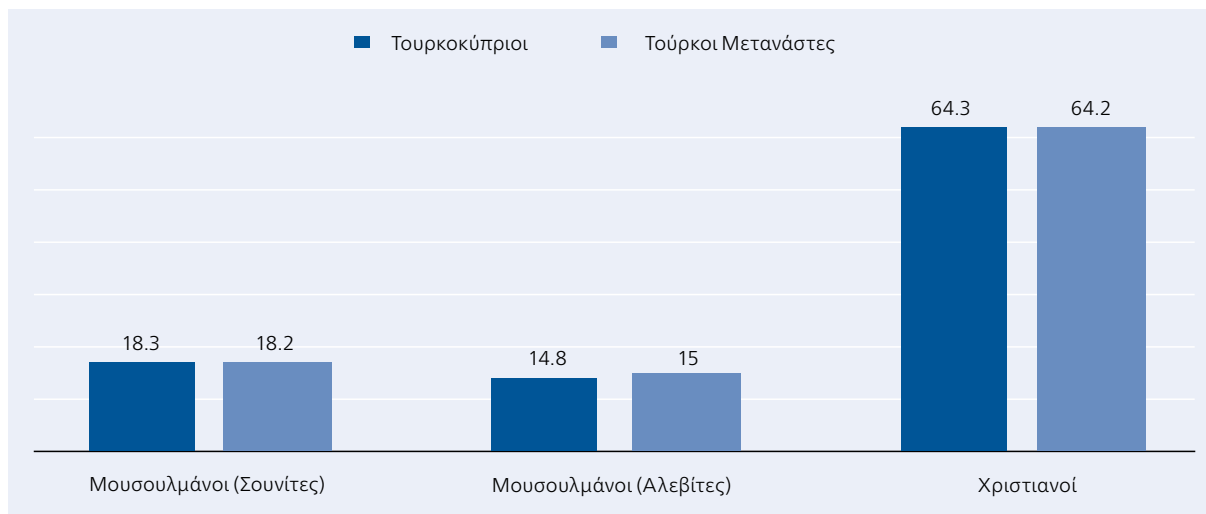
⁵ Αυτή η ερώτηση είναι από το WVS.

⁶ Αυτή η ερώτηση είναι από το WVS.

⁷ Αυτή η ερώτηση είναι από το WVS.

Σχήμα 17

«Οι άνδρες είναι καλύτεροι πολιτικοί ηγέτες από ό, τι οι γυναίκες»

έλαβαν θέση υπέρ της ισότητας των φύλων. Είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι, όπως και στην ερώτηση σχετικά με τη θρησκευτικότητα, οι απαντήσεις των Τούρκων μεταναστών σε αυτό το ερώτημα ήταν επίσης πολύ διαφορετικές από τις απαντήσεις που δόθηκαν στην ίδια ερώτηση στην Τουρκία. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα του WVS 2012, το 28,5% των ερωτηθέντων στην Τουρκία διαφώνησε με τη δήλωση ενώ το 68% συμφώνησε με αυτή.

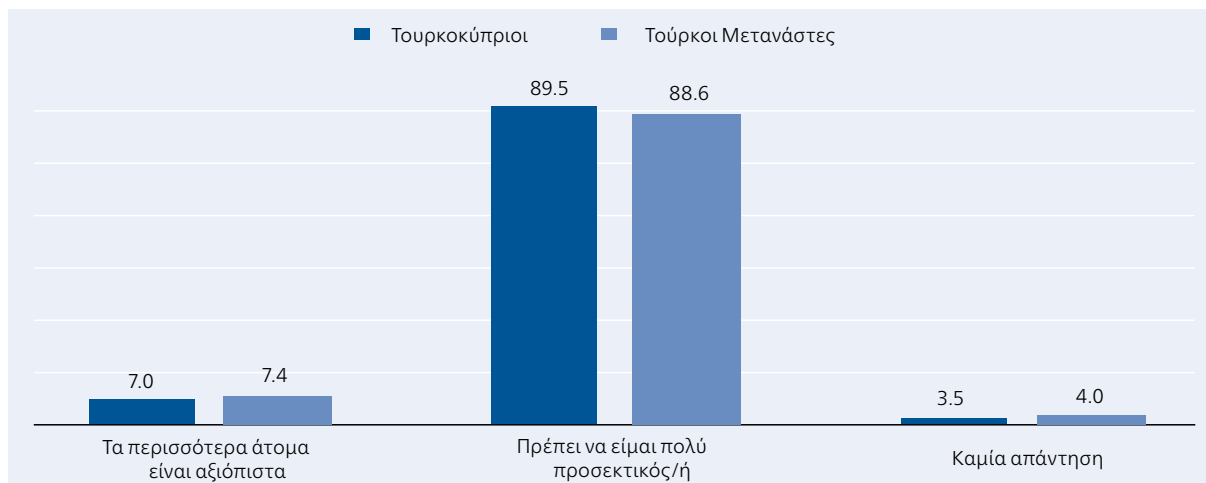
Μια τυποποιημένη ερώτηση, που μετρά το κοινωνικό κεφάλαιο ή τη διαπροσωπική εμπιστοσύνη σε μια κοινωνία, που γίνεται από το WVS είναι η εξής: «Σε γενικές γραμμές, θα λέγατε ότι τα περισσότερα άτομα είναι αξιόπιστα ή ότι πρέπει να είστε πολύ προσεκτικοί όταν έρχεστε σε επαφή με άλλα άτομα;». Και οι δύο ομάδες ήταν εξίσου δυσαρεστημένες με άλλους ανθρώπους. Με άλλα λόγια, με περίπου εννέα στους δέκα ανθρώπους να απαντούν με το «πρέπει να είμαι πολύ προσεκτικός/η», το επίπεδο της διαπροσωπικής εμπιστοσύνης ήταν άκρως χαμηλό

και στις δύο ομάδες. Αν και τα στοιχεία αυτά φαίνονται πολύ χαμηλά, επιδεικνύουν ομοιότητα με το επίπεδο διαπροσωπικής εμπιστοσύνης στην Κυπριακή Δημοκρατία (90,9%), όπως μετρήθηκε από το WVS το 2011. Το επίπεδο κοινωνικού κεφαλαίου στην Τουρκία, από την άλλη πλευρά, ήταν σχετικά υψηλότερο (82,9%) σύμφωνα με το WVS 2012.

Τα αποτελέσματα σε αυτό το κεφάλαιο δείχνουν ότι συνολικά και οι δύο ομάδες εκτιμούν ότι ζουν σε ένα δημοκρατικό σύστημα, αν και το 30 έως 35% που υποστηρίζει και την ύπαρξη «ενός ισχυρού ηγέτη» υποδεικνύει ότι η πραγματική στήριξη ήταν χαμηλότερη από ό,τι φάνηκε εκ πρώτης όψεως. Επιπλέον, η πλειοψηφία και στις δύο ομάδες έδωσε στο επίπεδο δημοκρατίας στην ΤΔΒΚ βαθμό επιτυχίας και ανέφεραν ότι ήταν ικανοποιημένοι με τη ζωή, ένα καλό σημάδι για έναν δημοκρατικό πολιτισμό. Το επίπεδο διαπροσωπικής εμπιστοσύνης, από την άλλη πλευρά, ήταν ανησυχητικά χαμηλό.

Σχήμα 18

Σε γενικές γραμμές, θα λέγατε ότι τα περισσότερα άτομα είναι αξιόπιστα ή ότι πρέπει να είστε πολύ προσεκτικοί όταν έρχεστε σε επαφή με άλλα άτομα;

5

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΟΥΛΤΟΥΡΑ ΣΤΗ ΒΟΡΕΙΑ ΚΥΠΡΟ

Το κεφάλαιο αυτό συγκρίνει τις πολιτικές κουλτούρες των δύο ομάδων. Στην καίριας σημασίας μελέτη τους, το Πολιτικό Πολιτισμό, οι πρωτοπόροι ερευνητές της πολιτικής κουλτούρας, Almond και Verba (1963), ορίζουν την κουλτούρα αυτή ως «το ψυχολογικό προσανατολισμό προς κοινωνικά αντικείμενα», ενώ περιγράφουν την «πολιτική κουλτούρα ενός έθνους» ως «τη συγκεκριμένη κατανομή καθοδηγητικών μοτίβων, ανάμεσα στα μέλη του έθνους, που αφορούν πολιτικούς στόχους... η πολιτική κουλτούρα της κοινωνίας σημαίνει τον τρόπο εσωτερικευσης του πολιτικού συστήματος στις γνωστικές λειτουργίες, στα συναισθήματα και τις αποτιμήσεις του πληθυσμού του» (Almond and Verba, 1963, σελ.13).

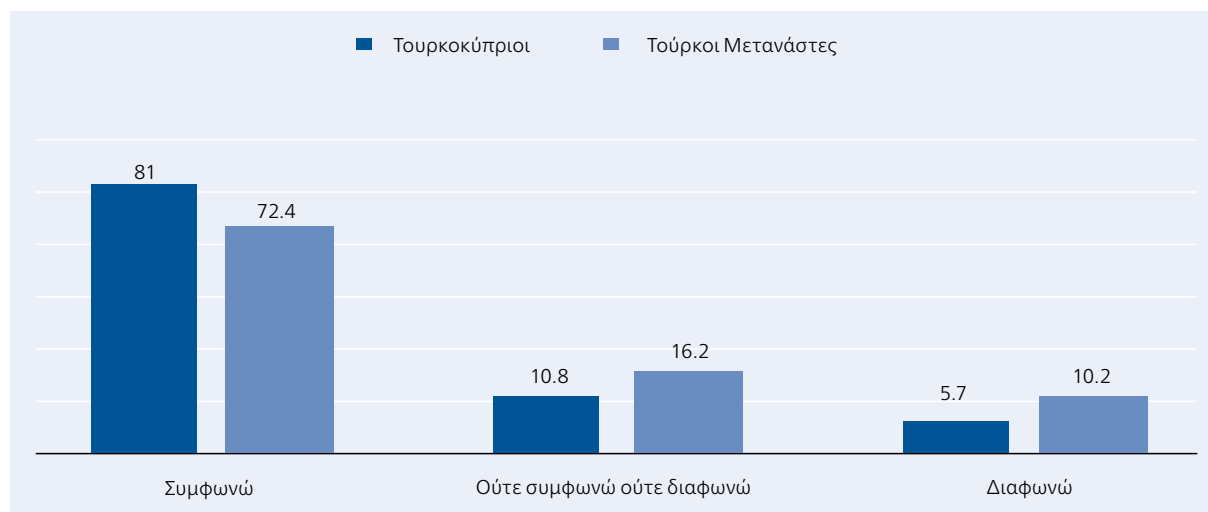
Η πολιτική κουλτούρα της τουρκοκυπριακής κοινωνίας δεν έχει μελετηθεί ευρέως (μια αξιοσημείωτη εξαίρεση είναι το CMIRS 2012). Επιπλέον, αν και η βιβλιογραφία που καλύπτει τις σχέσεις μεταξύ αυτοχθόνων Τουρκοκυπρίων και Τούρκων μεταναστών έχει δείξει ότι υπήρξαν πολιτισμικές διαφορές μεταξύ των δύο ομάδων, οι πολιτικές διαφορές μεταξύ των προαναφερθέντων ομάδων δεν έχουν ξεταστεί ακόμα. Σύμφωνα με τον ορισμό που δόθηκε

από τους Almond και Verba (1963), σε αυτό το κεφάλαιο καλύψαμε τις απόψεις που αφορούν το πολιτικό σύστημα της ΤΔΒΚ. Τα ερωτήματα που καλύπτονται στο παρόν κεφάλαιο αποσκοπούν στη μέτρηση της υποκειμενικής πολιτικής ακεραιότητας, του ενδιαφέροντος για την πολιτική, της αίσθησης της εθνικής υπερηφάνειας και της εμπιστοσύνης στους εθνικούς πολιτικούς θεσμούς. Κάποια ερωτήματα τέθηκαν δύο φορές, ένα για την ΤΔΒΚ και στη συνέχεια ένα για την Τουρκία, για να διαπιστωθεί αν υπάρχει διακύμανση μεταξύ των δύο ομάδων.

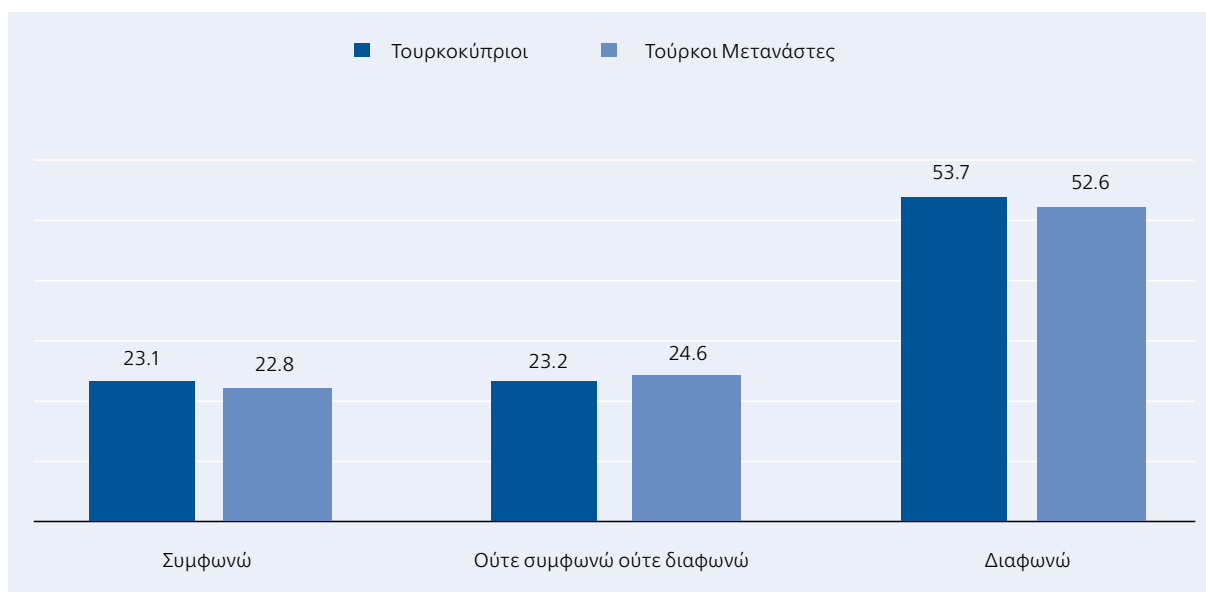
Το συμπέρασμα ότι υπάρχει διαφορά της αίσθησης του ανήκειν μεταξύ των αυτόχθονων Τουρκοκυπρίων και των Τούρκων μεταναστών αναφέρθηκε στο Κεφάλαιο 2. Παρόλα αυτά, και παρά το γεγονός ότι η πλειοψηφία των Τούρκων μεταναστών αναγνωρίζει την Τουρκία ως την πατρίδα τους, την ίδια στιγμή το 72,4% δήλωσαν ότι αισθάνονται περήφανοι που είναι πολίτες της ΤΔΒΚ. Σε παρόμοιο ύφος, το 81% των Τουρκοκυπρίων είναι περήφανο που είναι πολίτες της ΤΔΒΚ.

Σχήμα 19

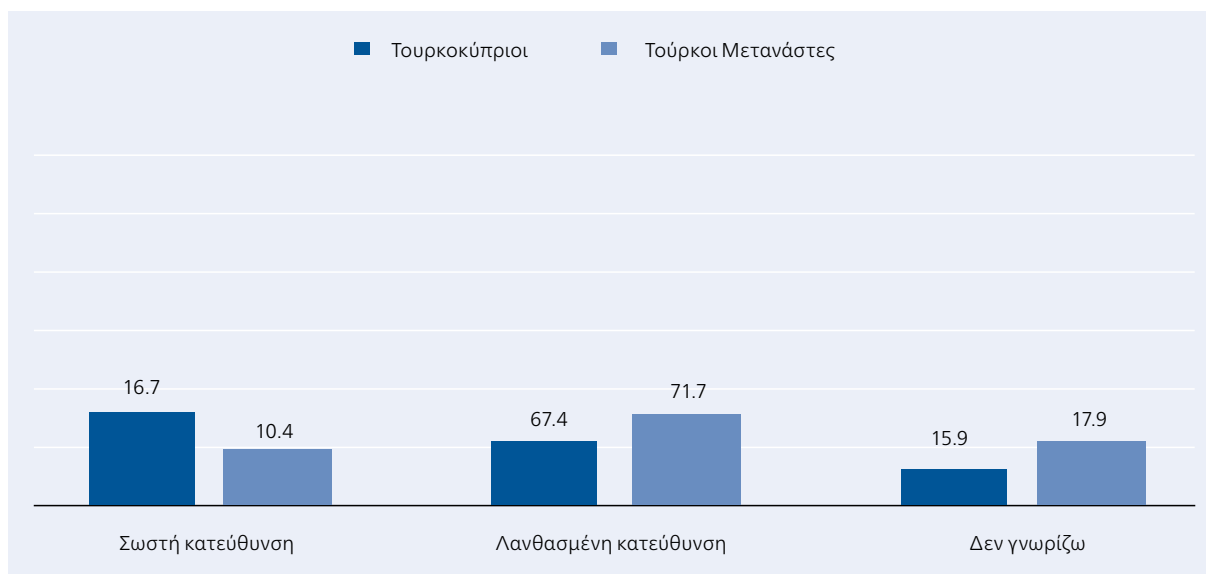
Αισθάνομαι περήφανος που είμαι πολίτης της ΤΔΒΚ

Σχήμα 20

Είμαι περήφανος για το πολιτικό σύστημα της ΤΔΒΚ

Σχήμα 21

Τα πράγματα στην κοινωνία κινούνται προς τη σωστή ή λανθασμένη κατεύθυνση;

Τα ευρήματα μας δείχνουν ότι, και παρόλο που οι δύο ομάδες ατόμων δήλωσαν ότι ήταν περήφανοι που είναι πολίτες της ΤΔΒΚ, δεν ήταν περήφανοι για το πολιτικό της σύστημα.⁸ Η πλειοψηφία και των δύο ομάδων δήλωσε (το 53,7% των Τουρκοκυπρίων και το 52,6% των Τούρκων μεταναστών) ότι δεν ήταν περήφανοι για το πολιτικό σύστημα της ΤΔΒΚ.

Επιπλέον, περισσότερα από τα δύο τρίτα των δύο ομάδων πίστευαν ότι τα πράγματα πήγαιναν προς λάθος κατεύθυνση.⁹ Μόνο το 16,7% μεταξύ των αυτόχθονων

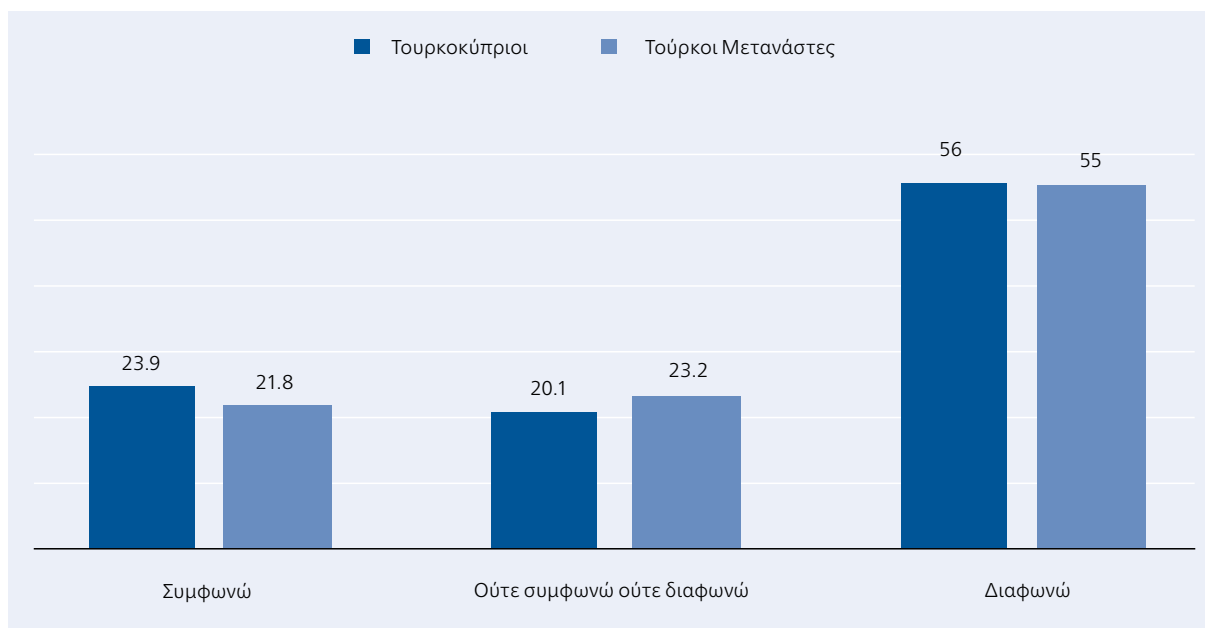
Τουρκοκυπρίων και το 10,4% μεταξύ των μεταναστών ανέφερε ότι σκέφτεται ότι τα πράγματα πήγαιναν προς τη σωστή κατεύθυνση.

Οι πολιτικά ενεργοί πολίτες είναι σημαντικοί για την υγεία της δημοκρατίας και αποτελούν σημαντικό στοιχείο της πολιτικής κουλτούρας. Για να καταγράψουμε πόσο δραστήριοι ήταν οι συμμετέχοντες των δύο ομάδων, τους ρωτήσαμε σε ποιο βαθμό συμφωνούσαν με τις ακόλουθες δηλώσεις (i) «είμαι ενεργός στην πολιτική ζωή της ΤΔΒΚ» και (ii) «παρακολουθώ καθημερινά νέα για την πολιτική ζωή στην ΤΔΒΚ».

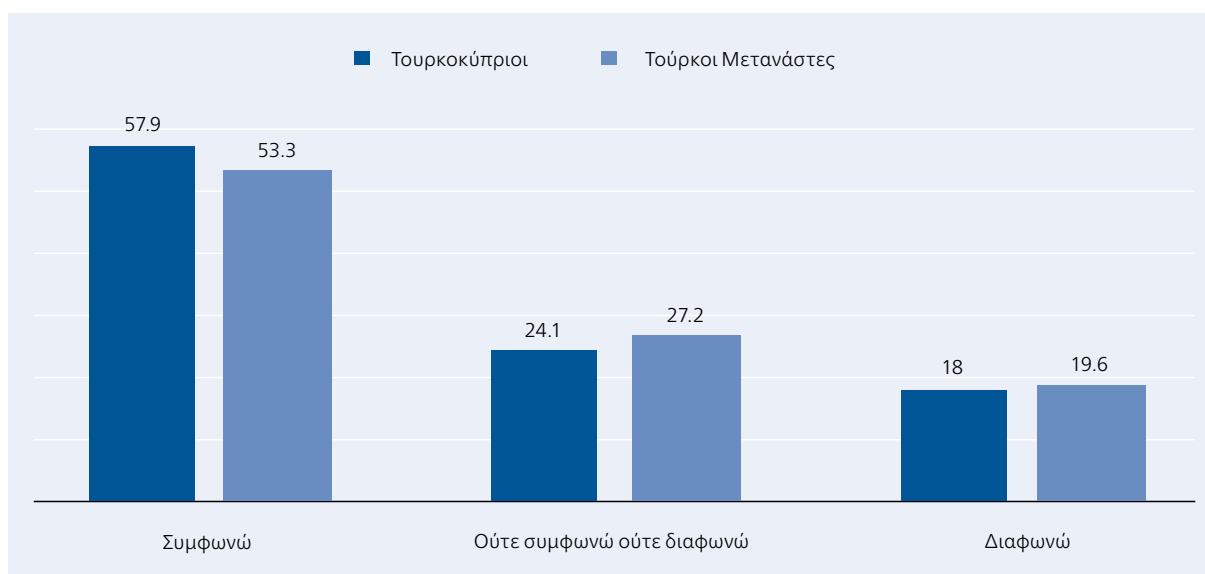
⁸ Αυτά τα ερωτήματα προσαρμόστηκαν από το Almond and Verba (1963).

⁹ Αυτό το ερώτημα είναι από το Ευρωβαρόμετρο.

Σχήμα 22
Είμαι ενεργός στην πολιτική ζωή της ΤΔΒΚ

Σχήμα 23
Παρακολουθώ καθημερινά νέα για την πολιτική ζωή στην ΤΔΒΚ

Οι αυτόχθονες Τουρκοκύπριοι και οι Τούρκοι μετανάστες, περίπου το 24% και το 22% αντίστοιχα, που συμφωνούν με τη δήλωση «είμαι ενεργός στην πολιτική της ΤΔΒΚ», ανέφεραν παρόμοια επίπεδα πολιτικού ακτιβισμού.¹⁰

Υπάρχει μια ομοιότητα στις απαντήσεις των δύο ομάδων, στο δεύτερο ερώτημα της πολιτικής συμμετοχής, όπου ρωτήθηκαν αν παρακολουθούν ή όχι την πολιτική ζωή της ΤΔΒΚ: το 53,3% των Τούρκων μεταναστών και το 57,9% των Τουρκοκυπρίων ανέφεραν ότι παρακολουθούν τα νέα για την πολιτική.¹¹

¹⁰ Προσαρμόστηκε από τον Δείκτη Δημοκρατίας της Economist Intelligence Unit (2018).

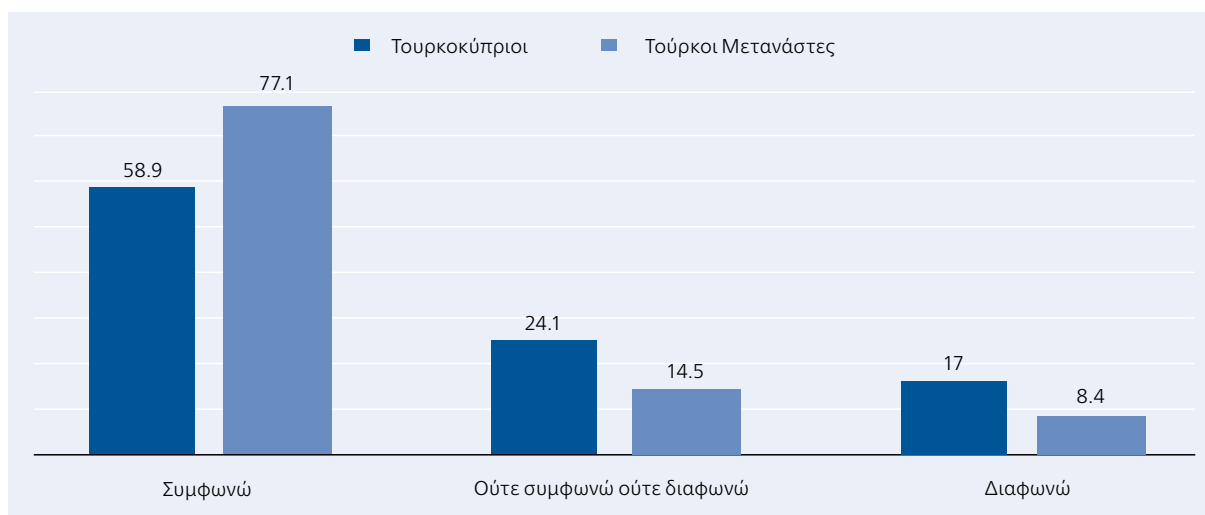
¹¹ Προσαρμόστηκε από τον Δείκτη Δημοκρατίας της Economist Intelligence Unit (2018).

Λαμβάνοντας υπόψη τους ισχυρούς δεσμούς μεταξύ της ΤΔΒΚ και της Τουρκίας, ρωτήσαμε και τις δύο ομάδες εάν ενδιαφέρονται ή όχι για την πολιτική ζωή στην Τουρκία. Παράλληλα με το ενδιαφέρον τους για την πολιτική ζωή στην ΤΔΒΚ, το 58,9% των Τουρκοκυπρίων δήλωσε επίσης ότι παρακολουθεί την πολιτική στην Τουρκία. Ωστόσο, η κατάσταση αποδείχθηκε διαφορετική για τους Τούρκους μετανάστες. Οι Τούρκοι μετανάστες ανέφεραν ότι έχουν πολύ μεγαλύτερο ενδιαφέρον για την τουρκική πολιτική ζωή (77,1%) από ό,τι για την τουρκοκυπριακή. Συμπληρωματικά των ευρημάτων από παρόμοιες ερωτήσεις, αυτό δείχνει ότι οι Τούρκοι μετανάστες εξακολουθούν να έχουν ισχυρό διεθνικό δεσμό με την Τουρκία.

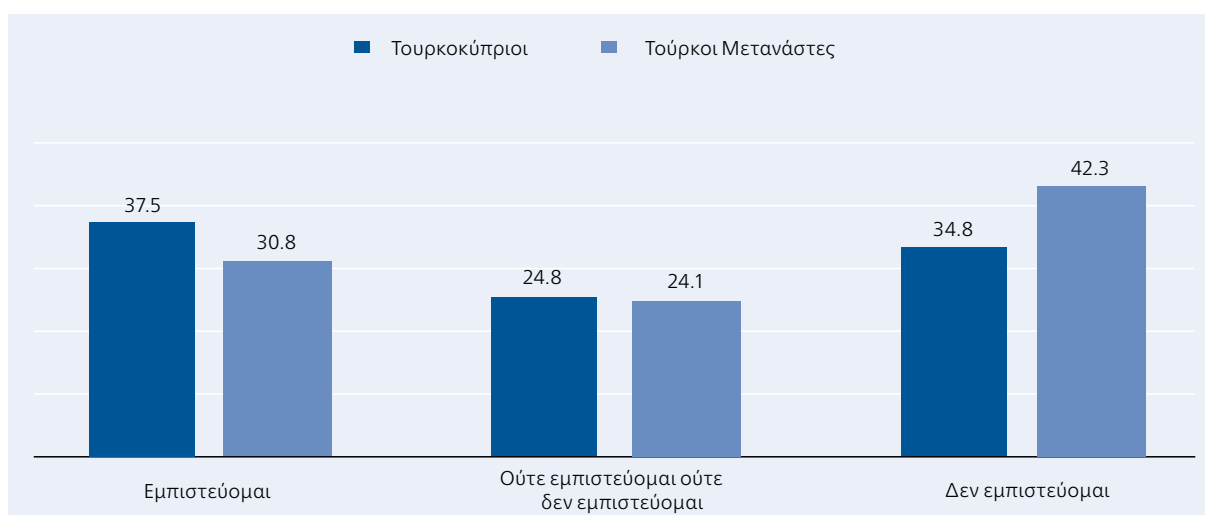
Όταν ζητήσαμε από τους συμμετέχοντες να εκφράσουν το επίπεδο εμπιστοσύνης τους στην κυβέρνηση της ΤΔΒΚ, διαπιστώσαμε ότι το συνολικό επίπεδο εμπιστοσύνης δεν ήταν υψηλό. Μπορεί να ειπωθεί ότι ενώ οι αυτόχθονες Τουρκοκύπριοι έτειναν ελαφρώς προς ότι την εμπιστεύονται, οι μετανάστες έτειναν προς το ότι δεν την εμπιστεύονται.

Όταν το ίδιο ερώτημα τέθηκε για την τουρκική κυβέρνηση, τα ευρήματα δείχνουν ότι οι αυτόχθονες Τουρκοκύπριοι και οι Τούρκοι μετανάστες, για άλλη μια φορά, έχουν αποκλίνουσες απόψεις. Ενώ η μεγάλη πλειοψηφία των Τούρκων μεταναστών (71%) δήλωσαν ότι εμπιστεύονται την τουρκική κυβέρνηση, ενώ μεταξύ των Τουρκοκυπρίων το επίπεδο εμπιστοσύνης ήταν σημαντικά χαμηλότερο (43,8%). Προσεγγίζοντας το θέμα από

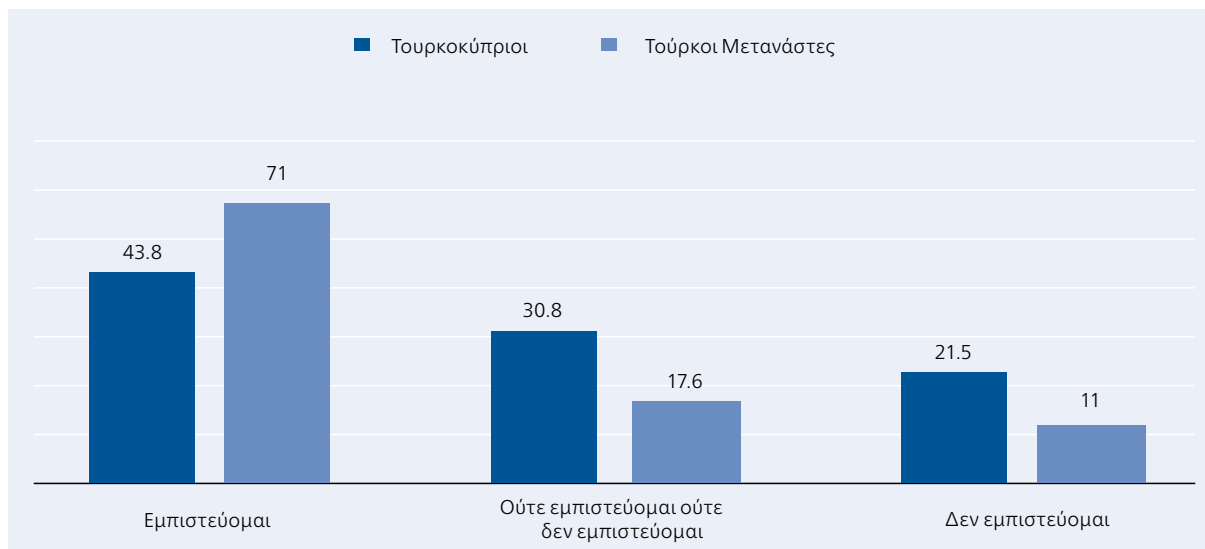
Σχήμα 24
Παρακολουθώ καθημερινά νέα για την πολιτική ζωή στην Τουρκία

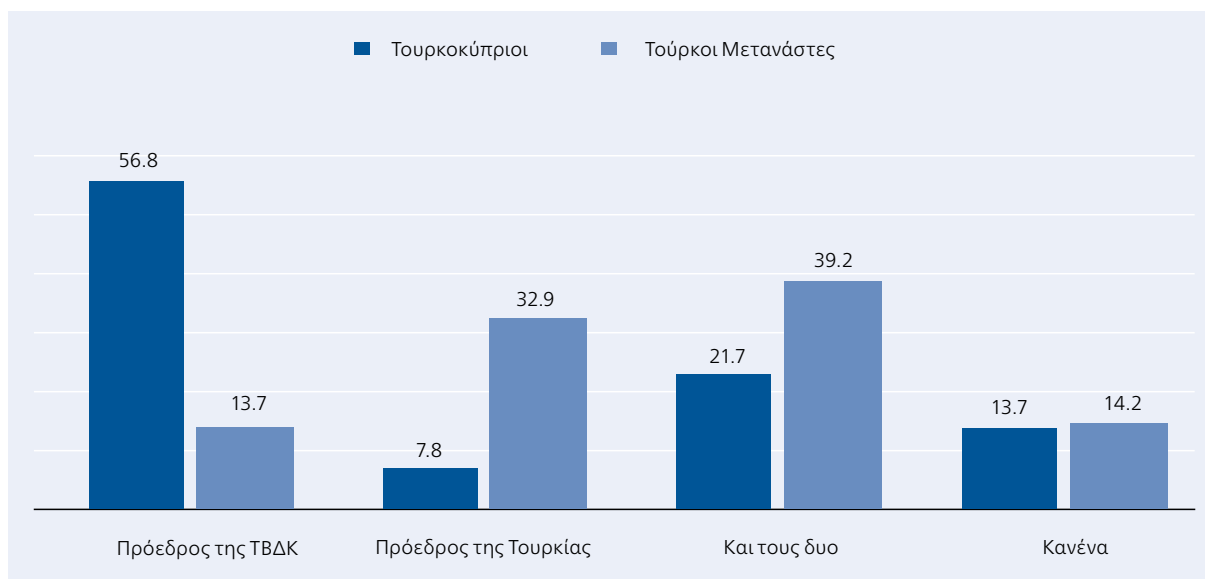
Σχήμα 25
Εμπιστοσύνη στην κυβέρνηση της ΤΔΒΚ

Σχήμα 26
Εμπιστοσύνη στην κυβέρνηση της Τουρκίας

Σχήμα 27
Ποιο θεωρείτε ως ηγέτη σας;

διαφορετική οπτική γωνία, τα ευρήματά μας δείχνουν ότι και οι δύο ομάδες εμπιστεύονται την κυβέρνηση της Τουρκίας περισσότερο από την κυβέρνηση της ΤΔΒΚ.

Ωστόσο, η διαφορά είναι μεγαλύτερη μεταξύ των Τούρκων μεταναστών. Ενώ, μόνο το 30,8% των Τούρκων μεταναστών δήλωσε ότι εμπιστεύεται την κυβέρνηση της ΤΔΒΚ, το 71% από αυτούς εξέφρασαν την εμπιστοσύνη τους στην τουρκική κυβέρνηση. Με ποσοστό 37,5%, το επίπεδο εμπιστοσύνης στην κυβέρνηση της ΤΔΒΚ εντός της ομάδας των αυτοχθόνων ήταν σχετικά υψηλότερο-επίσης 43,8% από αυτούς εξέφρασαν την εμπιστοσύνη τους στην τουρκική κυβέρνηση.

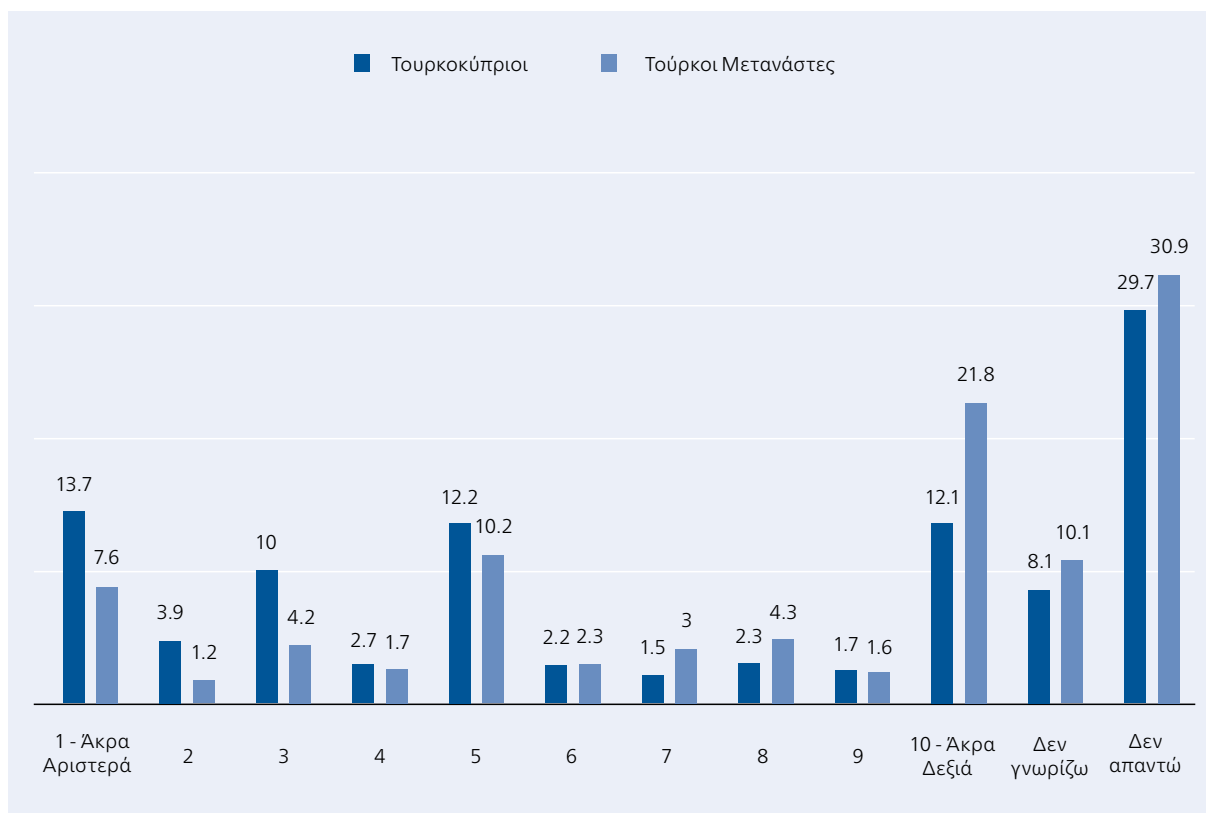
Στις απαντήσεις που δόθηκαν στην ερώτηση «Ποιο θεωρείτε ως ηγέτη σας;», μπορούμε να παρατηρήσουμε ότι η

πλειοψηφία της ομάδας των αυτοχθόνων δήλωσε αφοσίωση στον πρόεδρο της ΤΔΒΚ. Η πλειονότητα των Τούρκων μεταναστών (39,2%), από την άλλη, επέλεξε να πει και τους δύο, ενώ το ένα τρίτο δήλωσε «μόνο στον Τούρκο πρόεδρο». Τα ευρήματα υποδεικνύουν ότι σχεδόν οι μισοί μεταναστές δυσκολεύονταν να δουν τον Πρόεδρο της ΤΔΒΚ ως τον ηγέτη τους.

Τέλος, σε αυτό το κεφάλαιο, ζητήσαμε από τους ερωτηθέντες να προσδιορίσουν τη θέση τους σχετικά με το ιδεολογικό φάσμα. Είναι αξιοσημείωτο ότι ένα σημαντικό μέρος και των δύο ομάδων, περίπου το 40%, είτε δεν απάντησε σε αυτή την ερώτηση είτε δήλωσε ότι δεν γνωρίζει. Με βάση τις απαντήσεις, δύναται να ειπωθεί ότι οι μεταναστές είχαν μια κλίση προς τα δεξιά και οι αυτόχθονες είχαν κλίση προς τα αριστερά του πολιτικού φάσματος.

Σχήμα 28

Σε πολιτικά θέματα, οι άνθρωποι μιλούν για την «αριστερά» και την «δεξιά». Που θα τοποθετούσατε τις απόψεις σας σε αυτή την κλίμακα, γενικά ομιλούντες;

Σύμφωνα με τις απαντήσεις που δόθηκαν στις ερωτήσεις που τέθηκαν στο παρόν κεφάλαιο, δύναται να ειπωθεί ότι τα μέλη και των δύο ομάδων είναι περήφανοι που είναι πολίτες της ΤΔΒΚ. Αυτό συμβαίνει παρά το γεγονός ότι η πλειοψηφία των δύο ομάδων δεν αισθάνονταν περήφανοι για το πολιτικό σύστημα. Η πλειοψηφία και στις δύο ομάδες δείχνει ενδιαφέρον για την εγχώρια πολιτική ζωή παρακολουθώντας καθημερινά τις πολιτικές ειδήσεις. Ένα μεγαλύτερο ποσοστό της μεταναστευτικής ομάδας παρακολουθεί επίσης την τουρκική πολιτική σκηνή. Και οι δύο ομάδες εμπιστεύονται την τουρκική κυβέρνηση περισσότερο από ό,τι εμπιστεύονται την κυβέρνηση της ΤΔΒΚ, αλλά μεταξύ της ομάδας μεταναστών, το επίπεδο εμπιστοσύνης για την τουρκική κυβέρνηση είναι σημαντικά υψηλότερο. Όσον αφορά το ποιον βλέπουν ως ηγέτη τους, η αφοσίωση της μεταναστευτικής ομάδας φαίνεται να χωρίζεται μεταξύ του Τούρκου προέδρου και του προέδρου της ΤΔΒΚ, ενώ η ομάδα των αυτοχθόνων έχει μια σαφέστερη θέση υπέρ του ηγέτη της ΤΔΒΚ. Τέλος, ιδεολογικά, οι Τουρκοκύπριοι τείνουν να κλίνουν προς την αριστερά, ενώ οι μετανάστες τείνουν να κλίνουν προς τα δεξιά.

6

ΣΧΕΣΕΙΣ ΜΕ ΤΗΝ ΤΟΥΡΚΙΑ

Ο ρόλος της τουρκικής κυβέρνησης στην τουρκοκυπριακή πολιτική είναι ακόμη ένα ευρέως αντιμαχόμενο ζήτημα. Στο αφήγημα του τουρκικού εθνικισμού, η Τουρκία είναι η μητέρα πατρίδα και η ΤΔΒΚ είναι το μωρό πατρίδα. Αυτή η διατύπωση γίνεται όλο και περισσότερο αντικείμενο κριτικής από το τουρκοκυπριακό κοινό, γενικότερα, και την τουρκοκυπριακή αριστερά, ειδικότερα. Ως εκ τούτου, με μια σειρά ερωτήσεων που άπτονται αυτού του θέματος, προσπαθήσαμε να σχηματίσουμε μια εικόνα για τη στάση απέναντι στη σχέση μεταξύ της Τουρκίας και της ΤΔΒΚ, συγκρίνοντας τις απόψεις των δύο ομάδων για το θέμα.

Στην πρώτη ερώτηση, ρωτήσαμε τους ερωτηθέντες τι είδους σχέση θα προτιμούσαν μεταξύ της ΤΔΒΚ και της Τουρκίας. Η πιο κοινή απάντηση μεταξύ των αυτοχθόνων Τουρκοκυπρίων ήταν μια αδελφική σχέση [*iki kardeş ülke*]. Το 39,5% των ερωτηθέντων επέλεξε αυτή την επιλογή, ενώ σχεδόν το 31% δήλωσε ότι θα προτιμούσε μια σχέση μητέρας πατρίδας-μωρού πατρίδας. Σχεδόν ένας στους

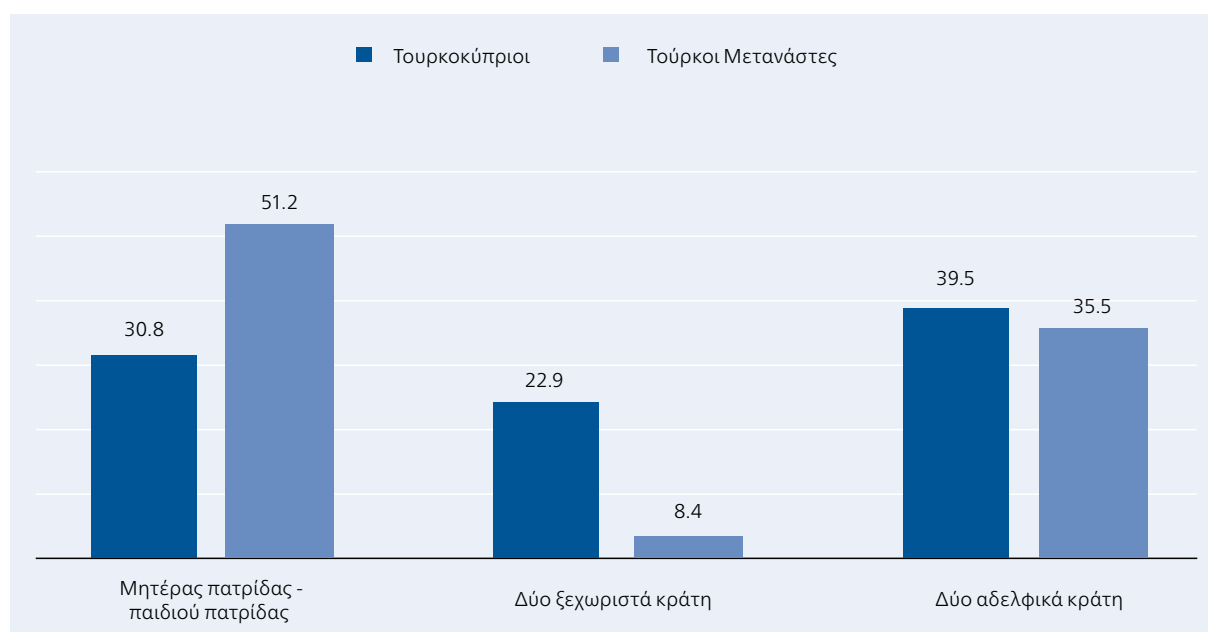
τέσσερις, από την άλλη πλευρά, ήθελε να πάει πέρα από μια σχέση μεταξύ «δύο αδελφών κρατών» και επέλεξε μια σχέση μεταξύ δύο ξεχωριστών κρατών.

Μεταξύ των Τούρκων μεταναστών, η πιο δημοφιλής απάντηση ήταν η σχέση μητέρας-μωρού. Η πλειοψηφία των ερωτηθέντων στην ομάδα αυτή επέλεξε αυτή την απάντηση, ενώ περισσότεροι από έναν στους τρεις επέλεξαν «δύο αδελφά κράτη»· λιγότεροι από έναν στους δέκα δήλωσαν ότι προτιμούσαν μια σχέση μεταξύ δύο ξεχωριστών κρατών.

Στο δεύτερο ερώτημα αυτού του κεφαλαίου, ζητήσαμε από τους συμμετέχοντες να δηλώσουν σε ποιο βαθμό συμφωνούν με την ακόλουθη δήλωση: «*Νομίζω ότι η Τουρκία αναμειγνύεται πάρα πολύ στις εγχώριες υποθέσεις της ΤΔΒΚ*». Ενώ σχεδόν οι μισοί μετανάστες διαφώνησαν με αυτή τη δήλωση, σχεδόν το ίδιο ποσοστό των ντόπιων συμφώνησε με αυτή, υποδεικνύοντας για άλλη μια φορά μια αξιοσημείωτη διαφωνία μεταξύ των δύο ομάδων.

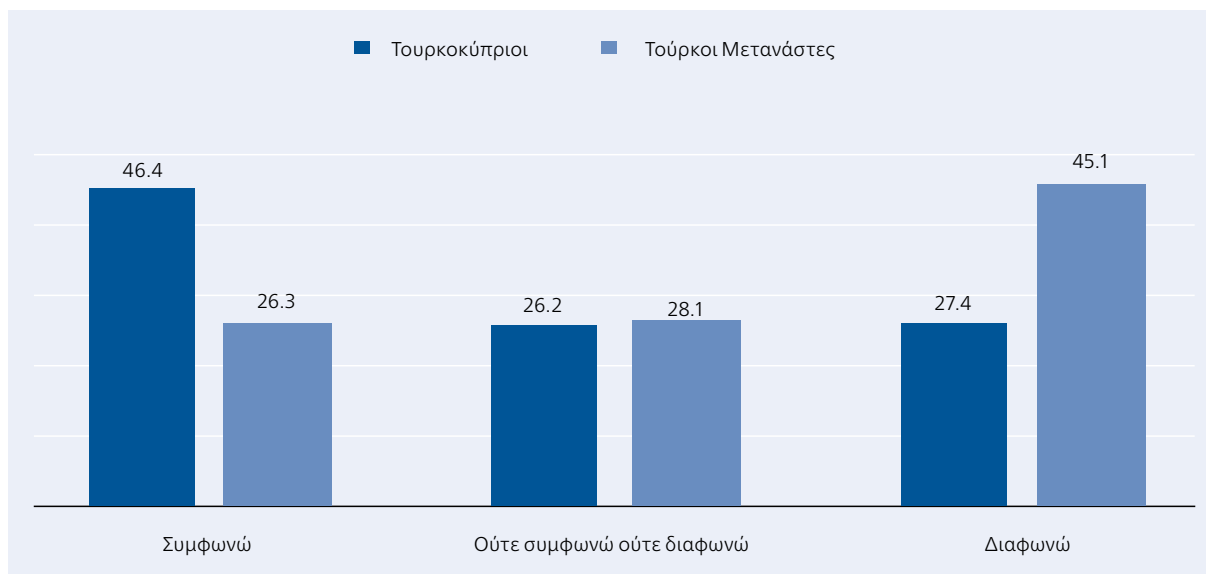
Σχήμα 29

Πώς πιστεύετε ότι πρέπει να είναι η σχέση μεταξύ Τουρκίας και ΤΔΒΚ;

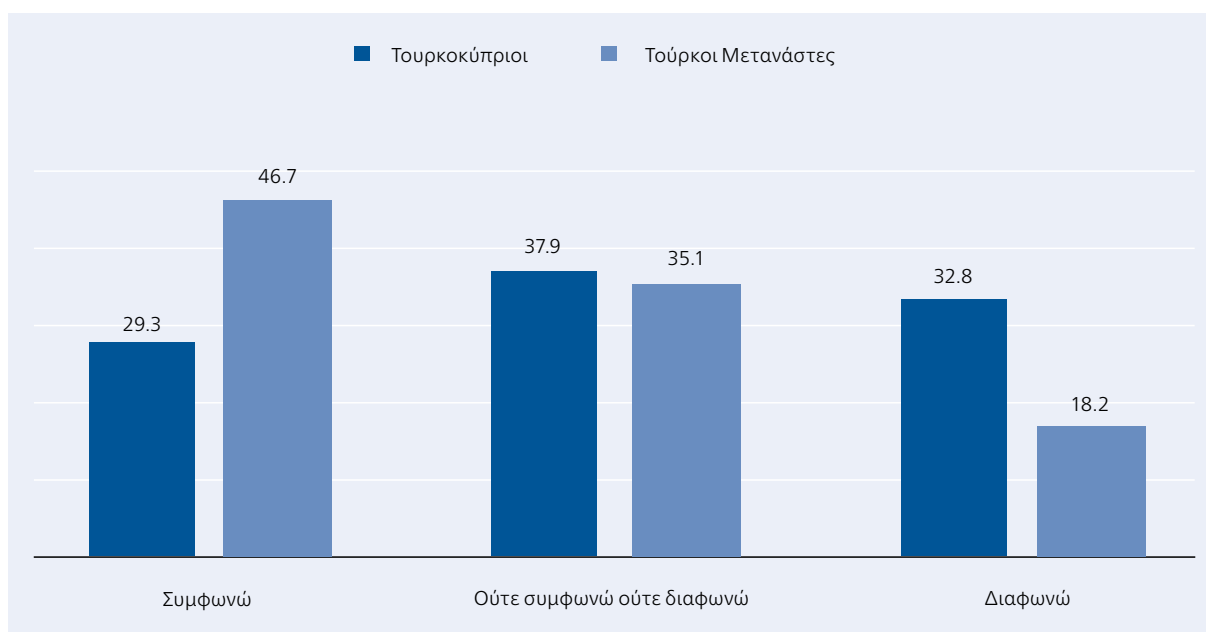
Σχήμα 30

Νομίζω ότι η Τουρκία αναμειγνύεται πάρα πολύ στις εγχώριες υποθέσεις της ΤΔΒΚ

Σχήμα 31

Είμαι ικανοποιημένος με τις πολιτικές της Τουρκίας έναντι της ΤΔΒΚ

Στο τρίτο ερώτημα αυτού του κεφαλαίου, ζητήσαμε από τους συμμετέχοντες να δηλώσουν σε ποιο βαθμό συμφωνούν με τη δήλωση: «Είμαι ικανοποιημένος από τις πολιτικές της Τουρκίας προς την ΤΔΒΚ». Μεταξύ των αυτόχθονων Τουρκοκυπρίων, είναι αξιοσημείωτο, ότι η πιο κοινή απάντηση ήταν «ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ». Προφανώς, αυτή η ομάδα έχει ανάμεικτα συναισθήματα σχετικά με την προσέγγιση της τουρκικής κυβέρνησης έναντι του βόρειου τμήματος της Κύπρου. Σχεδόν το ένα τρίτο των αυτόχθονων Τουρκοκύπριων ερωτηθέντων δήλωσαν ότι δεν ήταν ικανοποιημένοι με την πολιτική στάση της Άγκυρας έναντι της ΤΔΒΚ, ενώ το 30% περίπου εξέφρασε την ικανοποίησή τους.

Αντιθέτως, σχεδόν οι μισοί μετανάστες δήλωσαν ικανοποιημένοι από την πολιτική της Τουρκίας, ενώ περισσότεροι από έναν στους τρεις στην ομάδα αυτή ήταν ασαφείς δηλώνοντας «ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ». Μόνο περίπου ένας στους πέντε εξέφρασε τη δυσαρέσκεια του.

Σε γενικές γραμμές, μπορεί να ειπωθεί ότι οι αυτόχθονες Τουρκοκύπριοι προσανατολίζονται προς την αναδιάρθρωση των σχέσεων με την Τουρκία, ενώ οι Τούρκοι μετανάστες τείνουν να ενοχλούνται λιγότερο από την υπάρχουσα κατάσταση.

7

ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ ΟΣΟΝ ΑΦΟΡΑ ΚΥΠΡΙΑΚΟ ΚΑΙ ΕΛΛΗΝΟΚΥΠΡΙΟΥΣ

Το κυπριακό πρόβλημα παίζει σημαντικό ρόλο στην τουρκοκυπριακή πολιτική σκηνή. Συγκεκριμένα, η τουρκοκυπριακή αντιπολίτευση φαίνεται να δίνει όλο και περισσότερες υπηκοότητες σε μετανάστες από την Τουρκία ως μια προσπάθεια να στρεβλώσει την πολιτική βούληση των Τουρκοκυπρίων όχι μόνο στην εγχώρια πολιτική σκηνή αλλά και στην διαπραγματευτική διαδικασία του Κυπριακού, την οποία πολλοί θεωρούν ως το πλέον μείζον ζήτημα.

Σε αυτό το κεφάλαιο, πρωτίστως διερευνούμε τις στάσεις των αυτοχθόνων Τουρκοκυπρίων και των Τούρκων μεταναστών όσον αφορά την τρέχουσα κατάσταση της διαίρεσης και τα εναλλακτικά μοντέλα για την επίλυση του κυπριακού προβλήματος. Στη συνέχεια, εξετάζουμε τις στάσεις των δύο ομάδων όσον αφορά να έχουν ένα Ελληνοκύπριο γείτονα μετά την επίλυση του κυπριακού προβλήματος, ώστε να σχηματίσουμε μια ιδέα για τη στάση τους έναντι στην άλλη κοινότητα του νησιού.

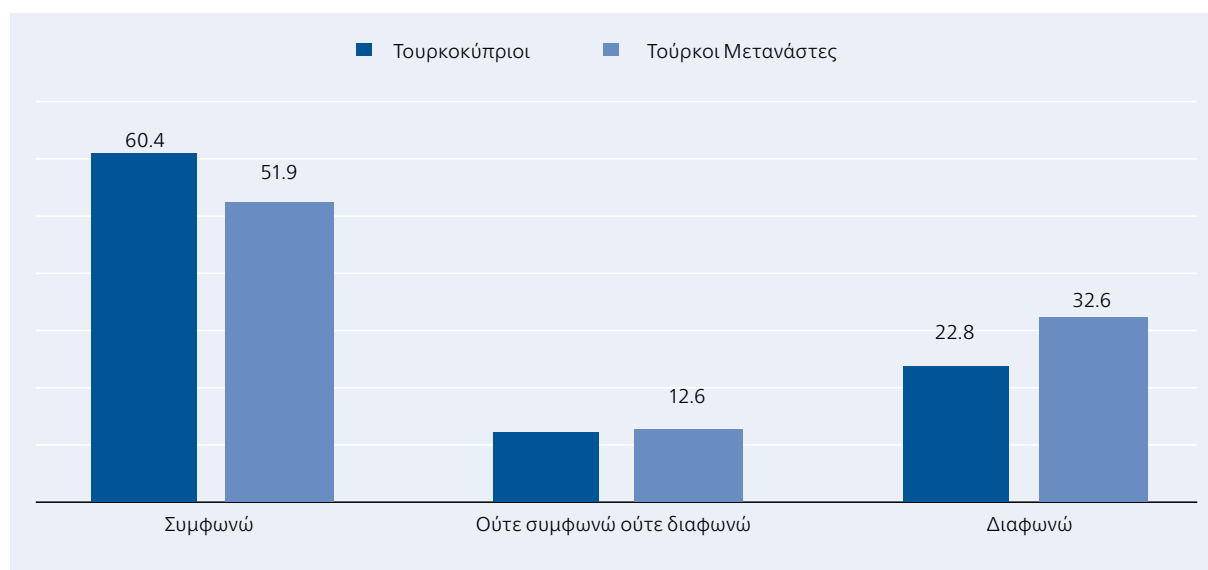
Στην πρώτη ερώτηση αυτού του κεφαλαίου, ζητήσαμε από τους ερωτηθέντες να συμφωνήσουν ή όχι με τη δήλωση: «*Η διαίρεση της Κύπρου με ενοχλεί*».

Η πλειοψηφία και των δύο ομάδων εξέφρασε την αποδοκιμασία τους για τη συνεχιζόμενη διαίρεση του νησιού. Από την άλλη, οι απόψεις τους απέκλιναν όσον αφορά την οπτική τους γωνία για τον τερματισμό της διαίρεσης.

Παρουσιάσαμε πέντε πιθανά σενάρια στους συμμετέχοντες και τους ρωτήσαμε σε ποιο βαθμό υποστηρίζουν τα ακόλουθα μοντέλα λύσεων: (i) συνέχιση του status quo, (ii) προσάρτηση από την Τουρκία, (iii) λύση δύο κρατών, (iv) ενιαίο κράτος στην μορφή της Κυπριακής Δημοκρατίας, (v) μια διζωνική, δικοινοτική ομοσπονδία βασισμένη στην πολιτική ισότητα.¹² Όπως και στις περισσότερες προηγούμενες ερωτήσεις, οι απαντήσεις που δόθηκαν από τις δύο ομάδες ήταν σημαντικά διαφοροποιημένες..

Σχήμα 32

Η σημερινή διαίρεση του νησιού με ενοχλεί

¹² Οι κατηγορίες ερωτήσεων και απαντήσεων προσαρμόζονται από το Cyprus 2015.

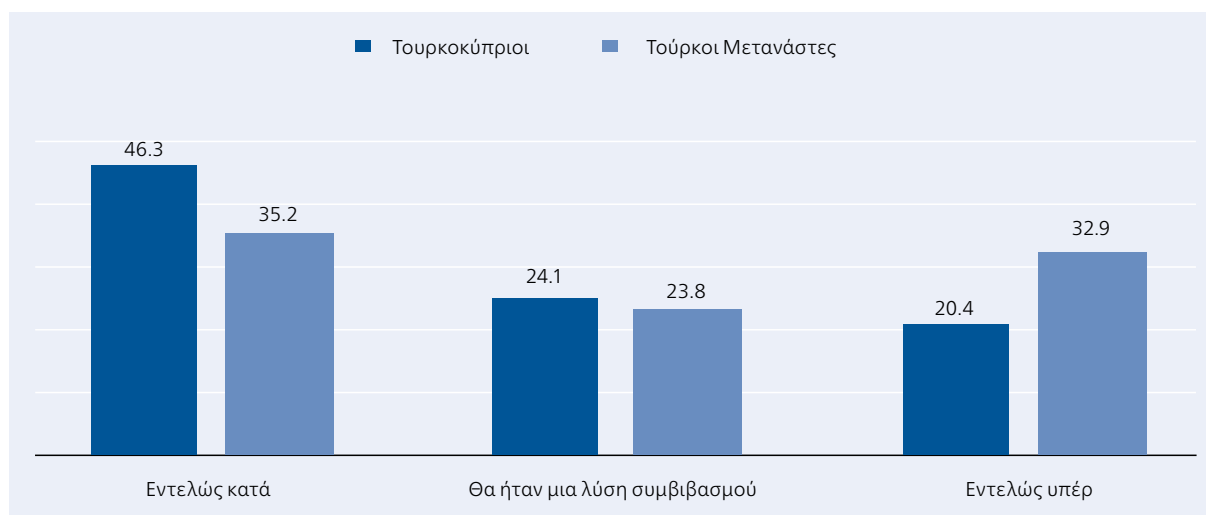
Το πρώτο σενάριο που παρουσιάστηκε στους συμμετέχοντες ήταν η «συνέχιση του status quo», που μπορεί να θεωρηθεί ως η συνέχιση μιας «διαιρεμένης Κύπρου». Σχεδόν οι μισοί από τους αυτόχθονες Τουρκοκύπριους (46,3%) δήλωσαν ότι ήταν αντίθετοι με τη συνέχιση του status quo και της διαίρεσης, ενώ ένας στους πέντε δήλωσε ότι τάσσονται πλήρως υπέρ της. Από την άλλη πλευρά, και ενώ το ένα τρίτο των Τούρκων μεταναστών αντιλαμβάνεται την «συνέχιση του status quo» ως ένα πολύ ευνοϊκό σενάριο, ένα άλλο τρίτο της ομάδας σκεφτόταν ακριβώς το αντίθετο.

Το δεύτερο πιθανό σενάριο, το οποίο είναι η προσάρτηση της ΤΔΒΚ από την Τουρκία, είναι το πιο αμφιλεγόμενο από τα πέντε μοντέλα. Πρόκειται για ένα σενάριο, το οποίο απορρίπτεται emphaticά από την πλειονότητα των

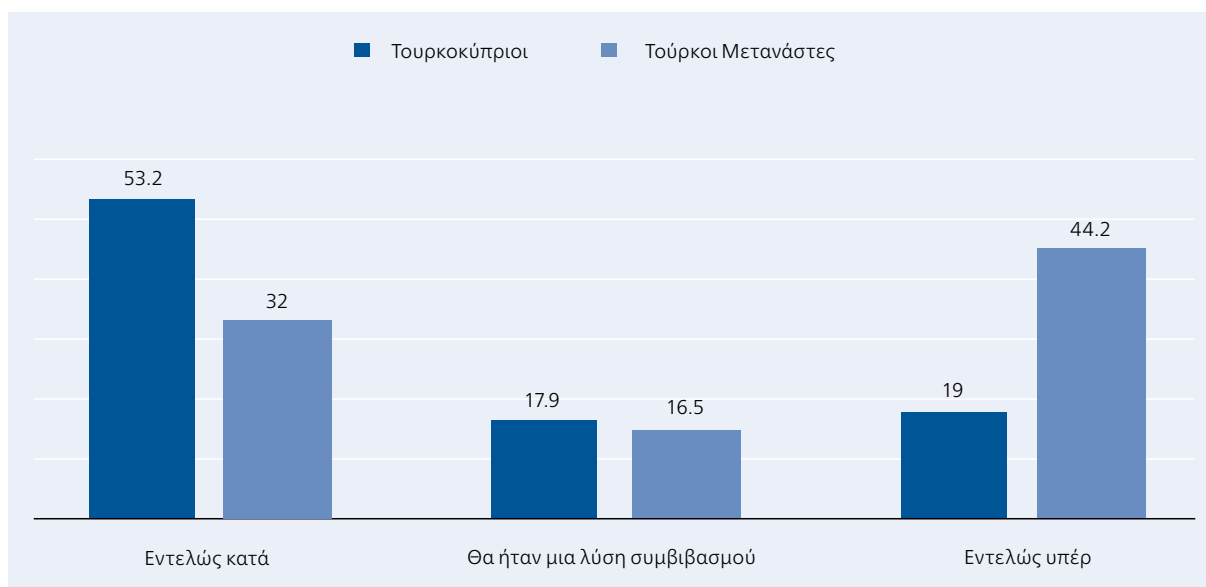
αυτοχθόνων Τουρκοκυπρίων (53,2%). Ωστόσο ένας στους πέντε αυτής της ομάδας απάντησε ότι θα υποστήριζε σθεναρά αυτό το μοντέλο. Για το 44,2% των Τούρκων μεταναστών, από την άλλη πλευρά, η «προσάρτηση από την Τουρκία» ήταν μια ικανοποιητική επιλογή που θα μπορούσε να υποστηριχθεί έντονα. Ωστόσο, μεταξύ των Τούρκων μεταναστών, υπήρχε μια σημαντική ομάδα, σχεδόν ένας στους τρεις, που τάχθηκε εντελώς ενάντια σε αυτή την επιλογή.

Γενικά, μια λύση δύο κρατών στην οποία η ΤΔΒΚ θα αποκτούσε διεθνή αναγνώριση θεωρείται ως η πιο ιδανική λύση, ιδιαίτερα από τη δεξιά στη βόρεια Κύπρο. Ως εκ τούτου, δεν ήταν έκπληξη το γεγονός ότι το 40% των αυτοχθόνων Τουρκοκυπρίων υποστήριξε αυτό το μοντέλο. Είναι ενδιαφέρον όμως να επισημάνουμε το γεγονός ότι σχεδόν το 39% των Τούρκων μεταναστών απέρριψε τε-

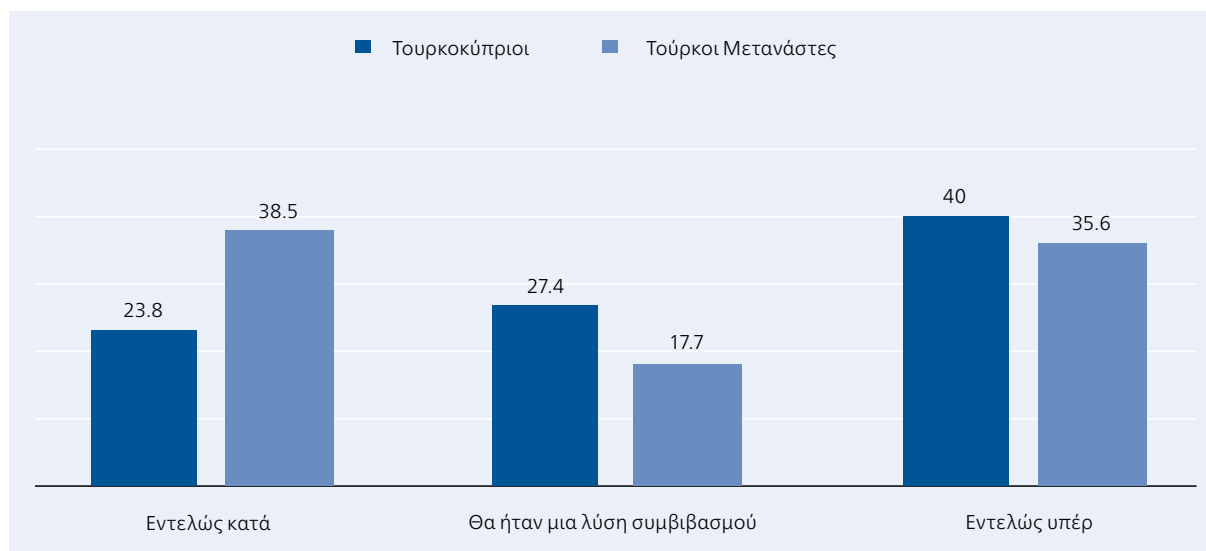
Σχήμα 33
Συνέχιση του status quo

Σχήμα 34
Προσάρτηση από την Τουρκία

Σχήμα 35
Λύση δύο κρατών

λείως αυτή την επιλογή.

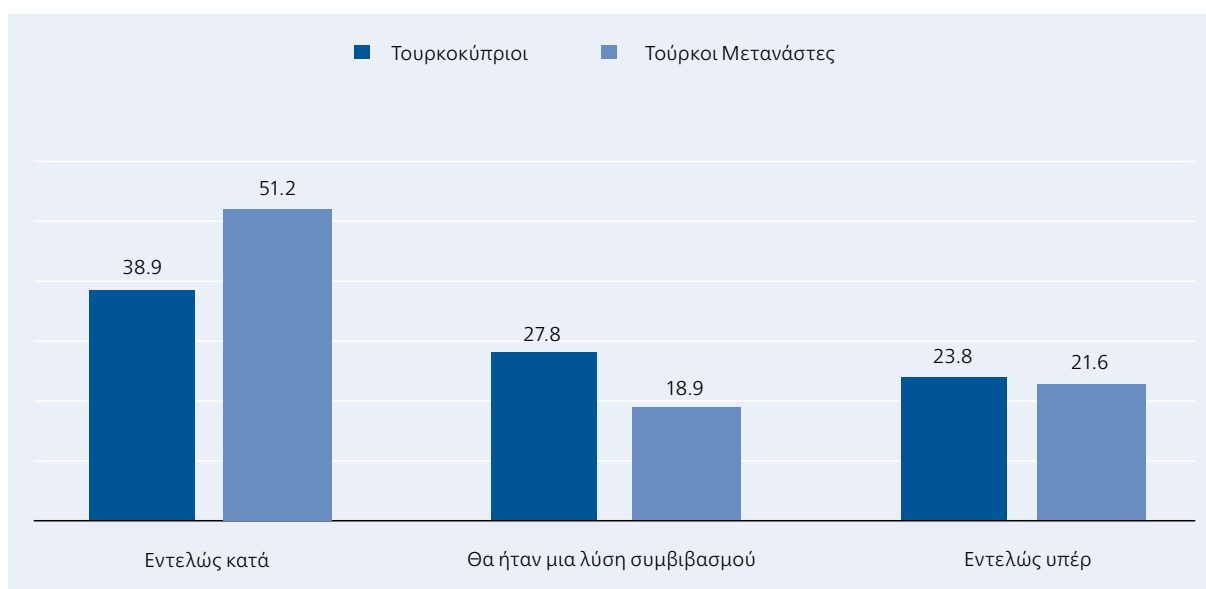
Το πλέον αξιοπερίεργο ήταν ότι το μοντέλο επανένωσης του ενιαίου κράτους υπό την Κυπριακή Δημοκρατία ευνοήθηκε ως επιλογή από μια (στενή) πλειοψηφία των αυτοχθόνων Τουρκοκυπρίων είτε ως μια «ικανοποιητική επιλογή» είτε ως «λύση συμβιβασμού με αμοιβαίες παραχωρήσεις». Κανονικά αυτό θεωρείται ανάθεμα για όλους τους πολιτικούς σε ολόκληρο το πολιτικό φάσμα.

Το τελευταίο μοντέλο λύσης που παρουσιάστηκε στους ερωτηθέντες ήταν η «διζωνική-δικοινοτική ομοσπονδία βασισμένη στην πολιτική ισότητα», που είναι το μοντέλο που έχει συζητηθεί εδώ και πολύ καιρό από τις ηγεσίες των δύο κοινοτήτων υπό την αιγίδα των Ηνωμένων Εθνών. Ταυτόχρονα, αυτό ήταν το μοντέλο το οποίο ενέκρινε το

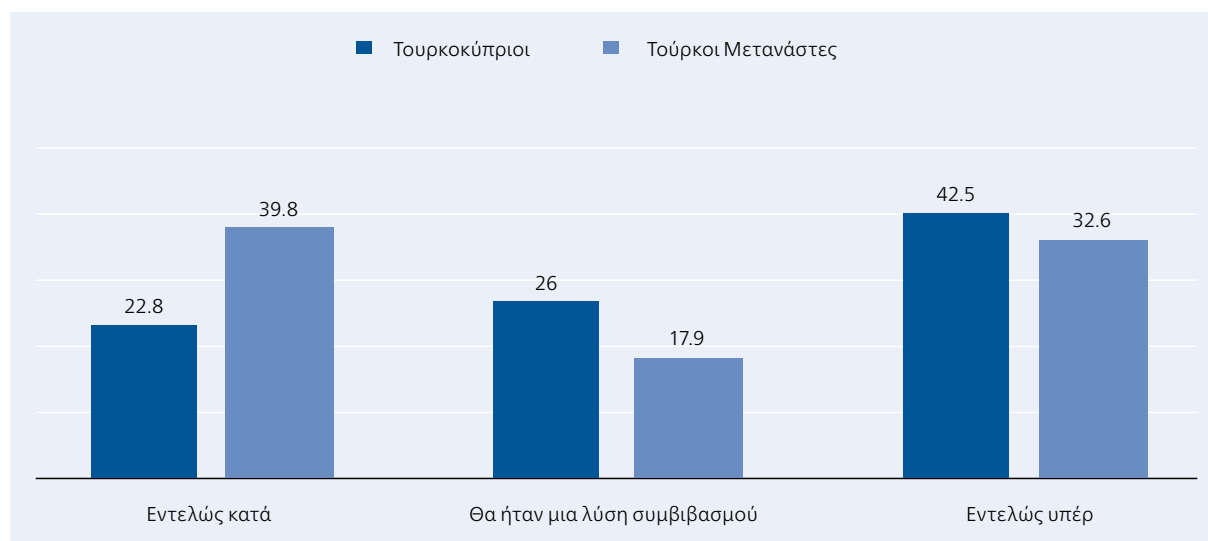
65% των Τουρκοκυπρίων στο λεγόμενο δημοψήφισμα του σχεδίου Ανάν, το οποίο έλαβε χώρα το 2004

Ενώ το 42,5% των αυτοχθόνων Τουρκοκυπρίων δήλωσε ότι θα υποστήριζε πλήρως αυτό το μοντέλο, ένα άλλο 26% δήλωσαν ότι αυτό θα μπορούσε να είναι μια συμβιβαστική λύση με κάποιες αμοιβαίες παραχωρήσεις. Μόνο το 22,8% των αυτόχθονων Τουρκοκύπριων ήταν ενάντια σε μια ομοσπονδιακή διευθέτηση. Όταν εξετάζουμε τις απαντήσεις της ομάδας των μεταναστών, διαπιστώνουμε ότι το ποσοστό οι οποίοι ήταν ενάντια σε αυτό το μοντέλο λύσης έφτανε το 39,8 %, ενώ όσοι τάσσονταν υπέρ ενός ομοσπονδιακού μοντέλου αποτελούσαν περίπου το ένα τρίτο των συμμετεχόντων. Όταν αναδιατυπώσαμε την ερώτηση και ρωτήσαμε τους συμμετέχοντες πως θα ψήφιζαν εάν είχε επιτευχθεί μια συμφωνία η οποία θα υποστηριζόταν και από τις τρεις

Σχήμα 36
Επανάσταση υπό την Κυπριακή Δημοκρατία - Ενιαίο κράτος

Σχέδιο 37

Μία διζωνική, δικαιοδική ομοσπονδία βασισμένη στην πολιτική ισότητα

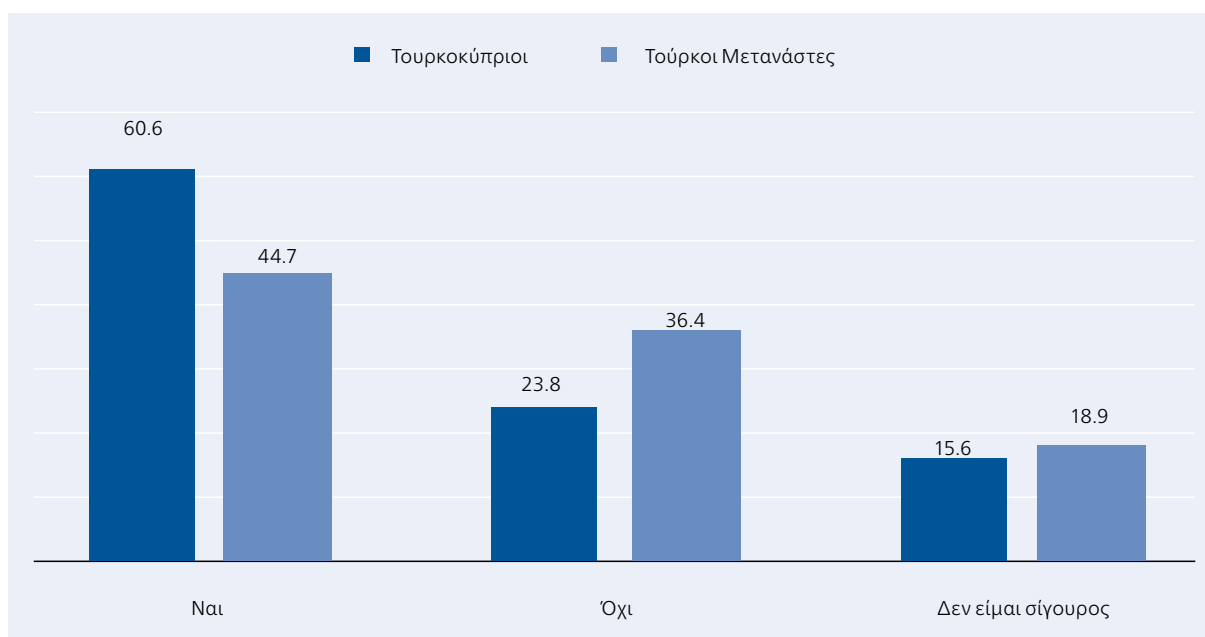
εγγυητριες δυνάμεις και θα υποβαλλόταν σε δημοψήφισμα, η σαφής πλειοψηφία της ομάδας των αυτοχθόνων Τουρκοκυπρίων δήλωσε ότι θα ψήφιζαν υπέρ ενώ μόνο το ένα τέταρτο δήλωσε ότι θα ψήφιζαν «όχι». Αν και ένα μεγαλύτερο ποσοστό μεταναστών δήλωσε ότι θα ψήφιζαν «ναι» από όσους δήλωσαν ότι θα ψήφιζαν «όχι», η διαφορά μεταξύ των δύο ομάδων ήταν πιο περιορισμένη και οι υποστηρικτές αυτού του μοντέλου δεν κατάφεραν να αποτελέσουν την καθαρή πλειοψηφία.

Τέλος, ζητήσαμε από τους ερωτηθέντες εάν ήθελαν να έχουν Ελληνοκύπριο γείτονα μετά τη λύση του κυπριακού προβλήματος. Σχεδόν οι μισοί από τους αυτόχθονες Τουρκοκύπριους (48,8%) εξέφρασαν θετική γνώμη στο να είχε ένα Ελληνοκύπριο γείτονα, ενώ η πλειοψηφία (58%) των Τούρκων μεταναστών αντιτάχθηκε στην ιδέα του να είχε ένα Ελληνοκύπριο γείτονα.

Σε γενικές γραμμές, όσον αφορά τα ερωτήματα που σχετίζονται με το πρόβλημα της Κύπρου, η ομάδα των μεταναστών έτεινε, ξανά, να δίνει πιο συντηρητικές απαντήσεις από την ομάδα των αυτόχθονων. Οι αυτόχθονες Τουρκοκύπριοι ενοχλούνται περισσότερο από το status quo, στηρίζοντας περισσότερο μια πιθανή ομοσπονδιακή λύση, και ήταν πιο δεκτικοί στην ιδέα της ύπαρξης ενός Ελληνοκύπριου γείτονα σε ένα μελλοντικό επανωνωμένο νησί από ό,τι η ομάδα των μεταναστών.

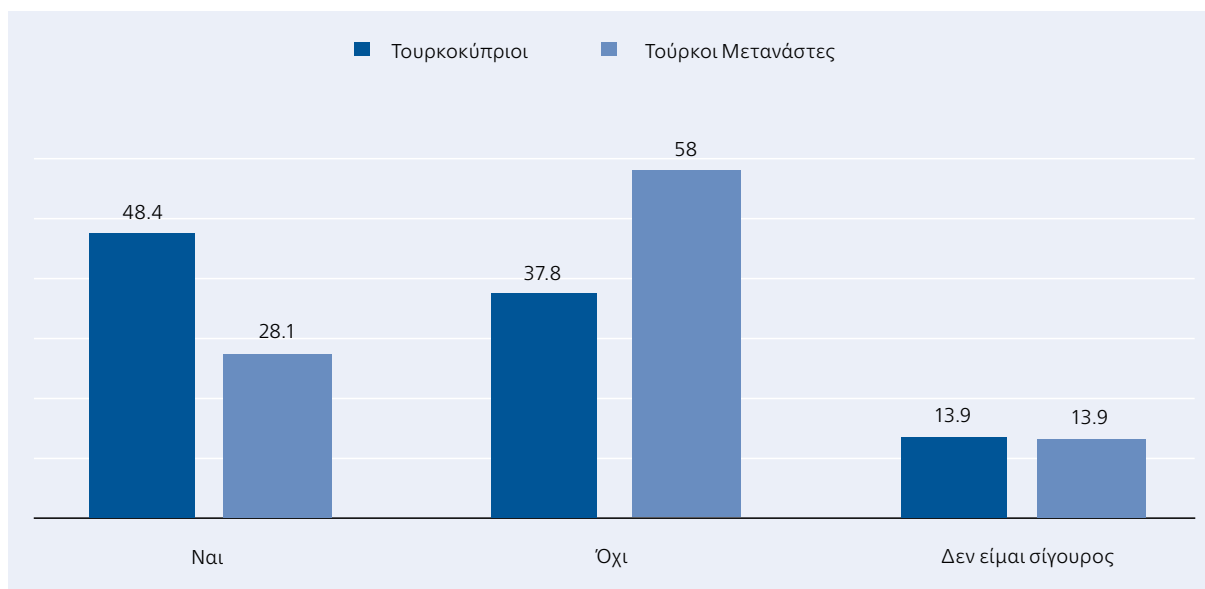
Σχήμα 38

Πώς θα ψηφίζατε εάν ένας διζωνικός, δικαιοδικός ομοσπονδιακός διακανονισμός βασισμένος στην πολιτική ισότητα συμφωνείτο από τους Τουρκοκύπριους και Ελληνοκύπριους ηγέτες, εγκρινόταν από τις τρεις εγγυήτριες χώρες και τίθετο σε δημοψήφισμα;

Σχήμα 39

Σε περίπτωση διευθέτησης του κυπριακού προβλήματος, θα θέλατε να είχατε έναν Ελληνοκύπριο γείτονα;

8

Η ΠΟΙΚΙΛΟΜΟΡΦΙΑ ΤΩΝ ΑΠΟΨΕΩΝ ΜΕΤΑΞΥ ΤΩΝ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ

Στο τελευταίο κεφάλαιο, επεξεργαζόμαστε τις διαφορές εντός της ομάδας μεταναστών. Καθώς η ροή ατόμων από την Τουρκία προς το βόρειο τμήμα της Κύπρου συνεχίζεται από το 1975, ρωτήσαμε αν η περίοδος άφιξης στο νησί έπαιξε ρόλο στις αντιλήψεις και τις στάσεις των ερωτηθέντων. Διαιρέσαμε την ομάδα σε τέσσερις υποομάδες με βάση την περίοδο που το πρώτο άτομο της οικογένειας μετανάστευσε στο νησί.

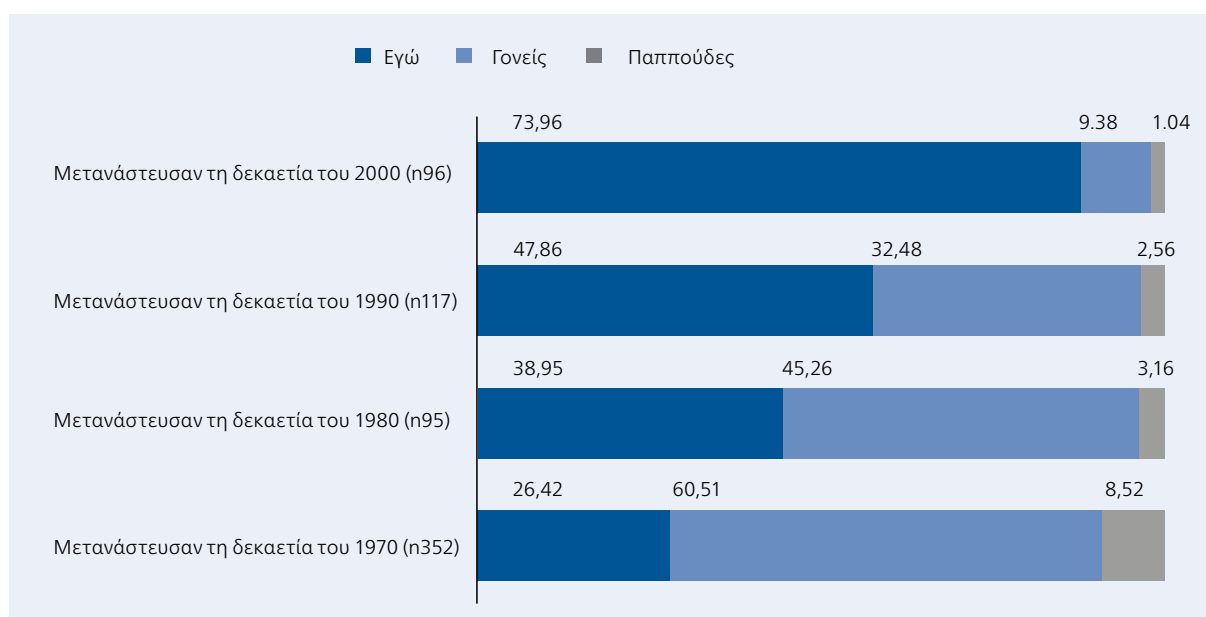
Στη συνέχεια, επιλέξαμε κάποιες από τις ερωτήσεις και χρησιμοποιήσαμε διασταυρούμενη ανάλυση των δεδομένων (cross tabulation analysis), για να δείξουμε τις διαφορές μεταξύ των υποομάδων εντός της ομάδας μεταναστών. Σε μερικές ερωτήσεις, βρήκαμε σαφή μοτίβα που επισημαίνουν τη σημασία της περιόδου άφιξης: σε άλλες η σχέση αποδείχθηκε πιο διφορούμενη.

Πρώτον, τα ευρήματα υποδεικνύουν ότι υπάρχει μια σχέση μεταξύ της περιόδου της μετανάστευσης και της ανάπτυξης μιας σύνδεσης με την Κύπρο.

Οι ερωτηθέντες που συμμετείχαν στο πρώτο κύμα μεταναστών για να εποικίσουν στο νησί, και μέχρι τα τέλη της δεκαετίας του '70, ανήλθαν συνολικά σε 351 άτομα (το ποσοστό περιλαμβάνει εκείνους που ήρθαν τη δεκαετία του 1970 και τους απογόνους τους). Περίπου το 40,5% των ερωτηθέντων στην αυτή την υποομάδα αυτοπροσδιορίστηκε ως «Τουρκοκύπριοι» ή ως «Κύπριοι». Όπως παρουσιάζεται στο Κεφάλαιο Δύο, ο αριθμός αυτός ήταν 31,5% για ολόκληρη την ομάδα. Ακόμη πιο εντυπωσιακό, ο αριθμός των ερωτηθέντων που αυτοπροσδιορίζονται ως «Τουρκοκύπριοι» ή «Κύπριοι» μειώθηκε στο 16% μεταξύ των ερωτηθέντων που ήρθαν στο νησί τη δεκαετία του 2000. Αυτά τα ευρήματα δείχνουν ότι το ποσοστό αυτοπροσδιορισμού ως «Κύπριοι» είναι σχετικά υψηλότερο στο πρώτο κύμα μεταναστών και τους απογόνους τους σε σύγκριση με εκείνους που ήρθαν τις επόμενες περιόδους. Για να το διατυπώσουμε διαφορετικά, θα μπορούσαμε να πούμε ότι οι μετανάστες του πρώτου κύματος είναι καλύτερα ενσωματωμένοι από τους μετανάστες από άλλα κύματα (τουλάχιστον όσον αφορά την υποκειμενική ταυτότητα).

Εικόνα 40

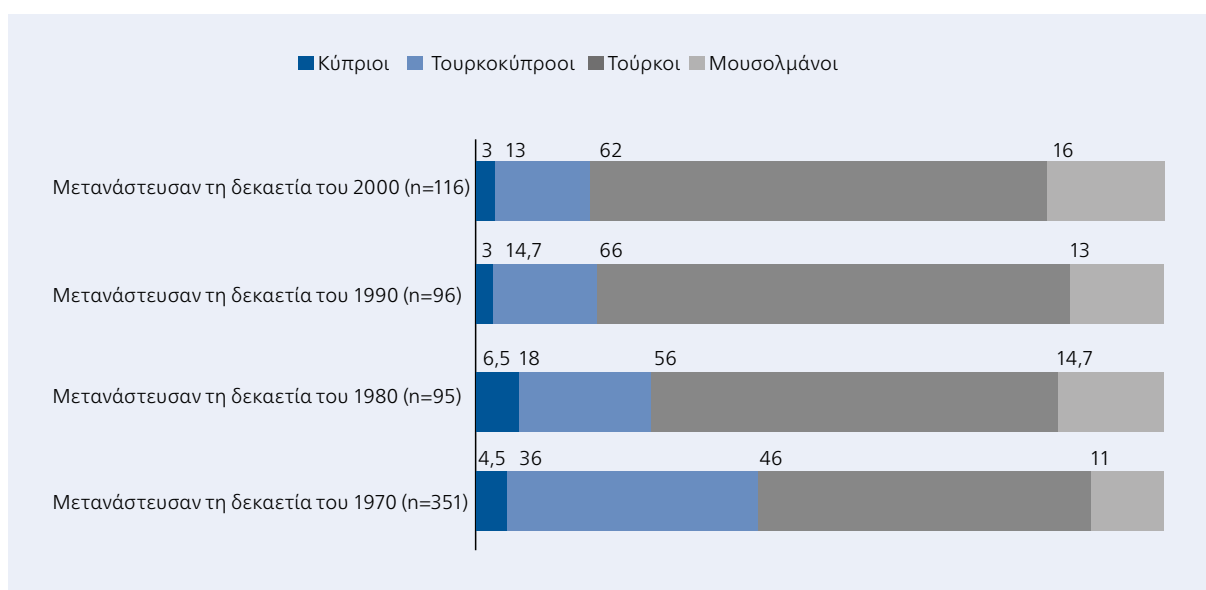
Ποιο ήταν το πρώτο άτομο στην οικογένειά σας που μετανάστευσε;

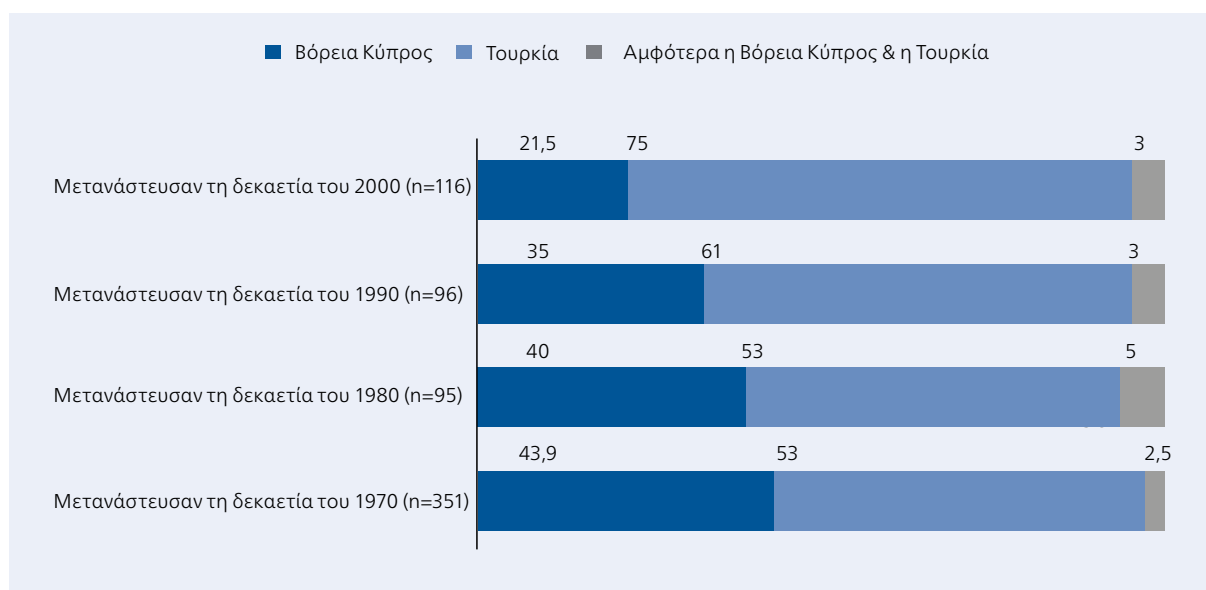
Όταν αναλύσαμε την αντίληψη της πατρίδας σε σχέση με την περίοδο άφιξης των μεταναστών, σχηματίζεται παρόμοια εικόνα με αυτή της αυτο-αντίληψης της ταυτότητας. Μεταξύ εκείνων που είχαν φτάσει νωρίτερα, η τάση να αναγνωρίζουν τη βόρεια Κύπρο ως πατρίδα τους τείνει να είναι υψηλότερη. Σχεδόν οι μισοί μετανάστες του πρώτου κύματος ανέφεραν ότι έβλεπαν τη «βόρεια Κύπρο» ή αμφότερα τη «βόρεια Κύπρο» και την Τουρκία ως την πατρίδα τους. Μεταξύ εκείνων που είχαν έρθει στη δεκαετία του 2000, ο αριθμός τους μειώνεται σε έναν στους τέσσερις.

Όσον αφορά τα εναλλακτικά σενάρια για την επίλυση του κυπριακού προβλήματος, διαφαίνεται ότι η υποομάδα που ήταν η πλέον υπέρ μιας ομοσπονδιακής διευθέτησης, ήταν αυτή των μεταναστών από τη δεκαετία του '70. Μια σαφής πλειοψηφία αυτής της ομάδας (πάνω από το 56%) υποστήριξε στο σύνολο του αυτό το μοντέλο ή το έβλεπε ως μια συμβιβαστική λύση. Ο αριθμός αυτός μειώθηκε στο 36,5% μεταξύ εκείνων που έφθασαν κατά τη δεκαετία του 2000.

Σχήμα 41
Η αντίληψη της ταυτότητας των Τούρκων μεταναστών κατά την περίοδο της μετανάστευσης (%)¹³

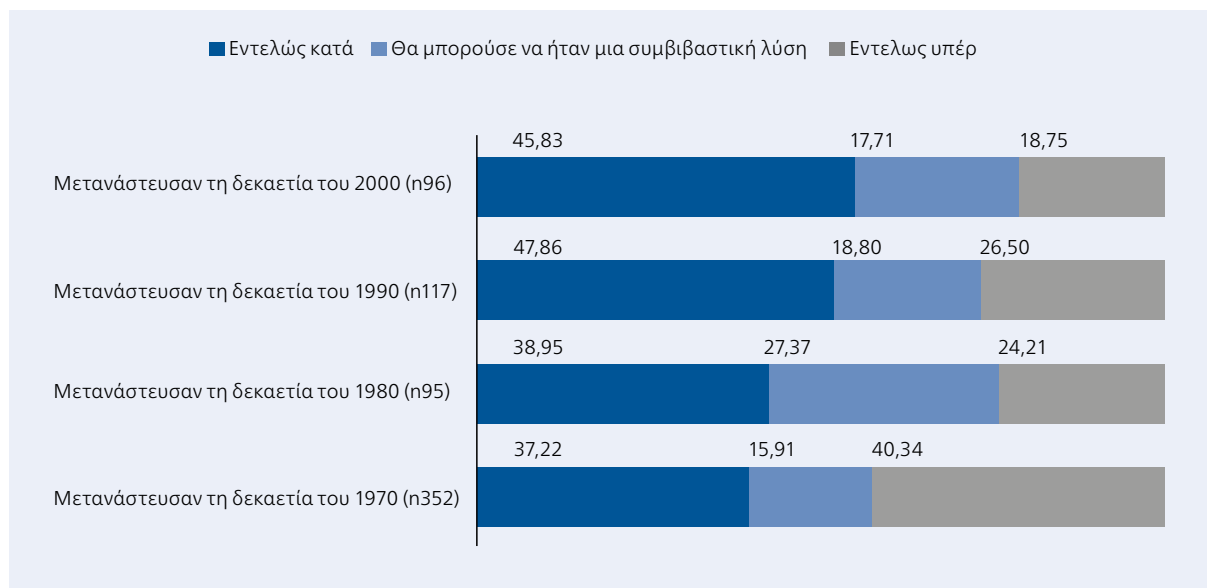

Σχήμα 42
Η αντίληψη των Τούρκων μεταναστών για την πατρίδα σύμφωνα με την περίοδο της μετανάστευσης

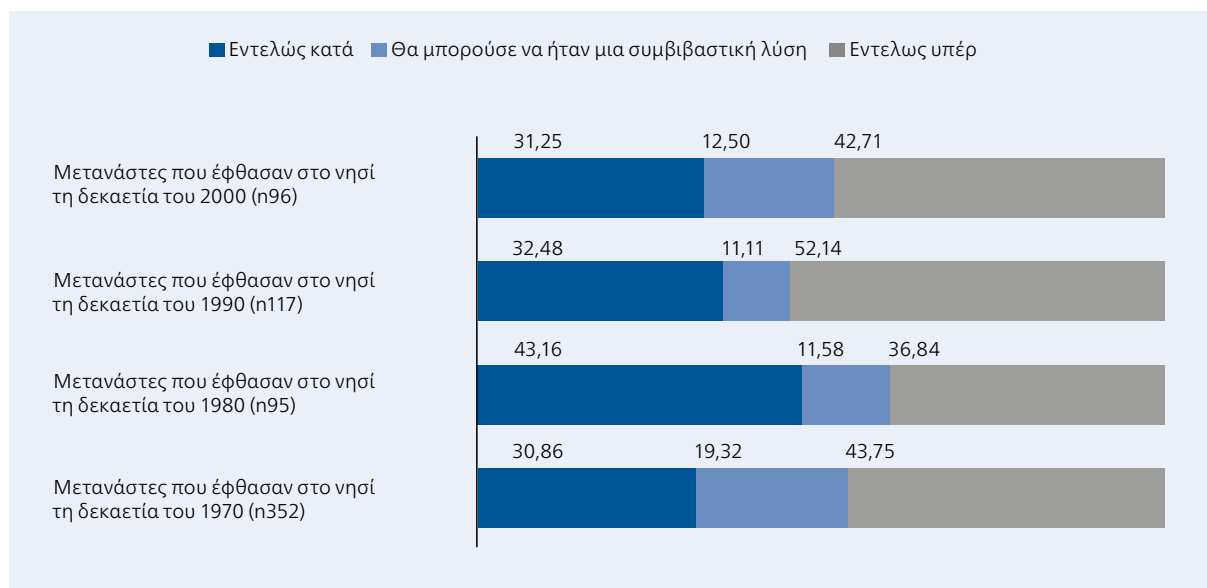

¹³ Αυτή η ερώτηση υιοθετήθηκε από το Kolsto 2006.

Σχήμα 43
Στήριξη μιας διζωνικής, δικαιοδικής ομοσπονδίας βασισμένης στην πολιτική ισότητα μεταξύ των μεταναστών

Σχήμα 44
Στήριξη της προσάρτησης της Τουρκίας μεταξύ των μεταναστών

Ωστόσο, με κάπως αντιφατικό τρόπο, εκείνοι που έφθασαν κατά τη δεκαετία του 1970 ήταν επίσης περισσότερο υπέρ της επιλογής της προσάρτησης.

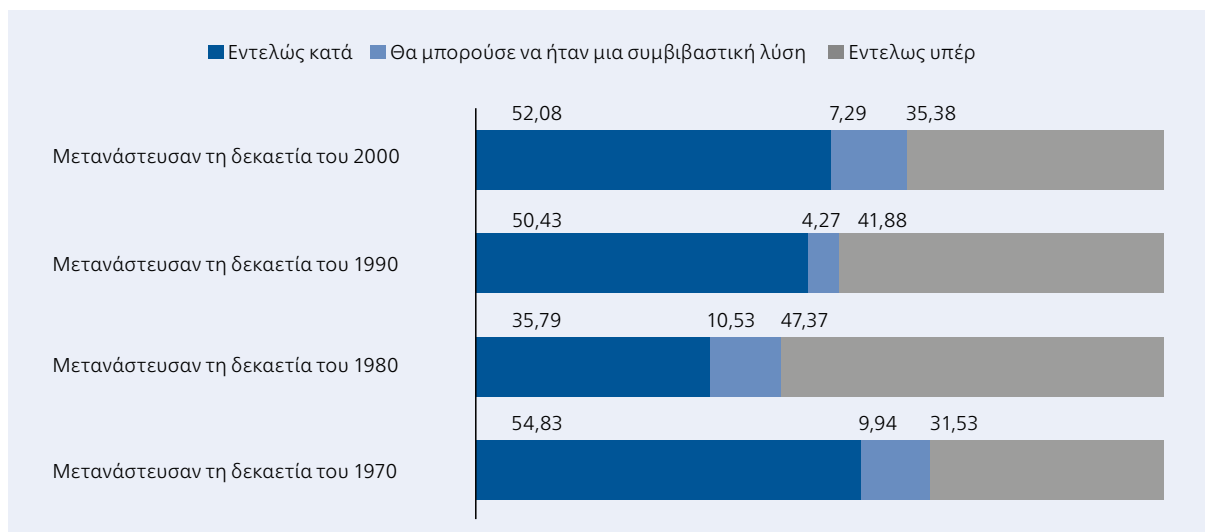
Συνολικά, η σχέση μεταξύ της περιόδου άφιξης και της στήριξης για την προσάρτηση ήταν λιγότερο σαφής. Το ίδιο μπορεί να λεχθεί και για τις απόψεις σχετικά με τις σχέσεις με την Τουρκία. Η υποομάδα που ήταν η πιο ικανοποιημένη με μια σχέση μητέρας-μωρού είχαν έρθει κατά τη δεκαετία του 1970 (54,83%), ενώ οι λιγότερο ικανοποιημένοι ήταν εκείνοι που ήρθαν κατά τη δεκαετία του 1980 (35,79%).

Αυτοί που ήρθαν τη δεκαετία του 1970 ήταν επίσης πιο θρησκευόμενοι από τις άλλες ομάδες, ενώ μεταξύ εκείνων που ήρθαν τη δεκαετία του 2000 το ποσοστό των «μη θρησκευόμενων» και «καθόλου θρησκευόμενων» ήταν το υψηλότερο.

Ωστόσο, η ισχυρότερη υποστήριξη για την κατασκευή περισσότερων τζαμιών προερχόταν από την υποομάδα που απαρτίζεται από τα άτομα που ήρθαν τη δεκαετία του 2000.

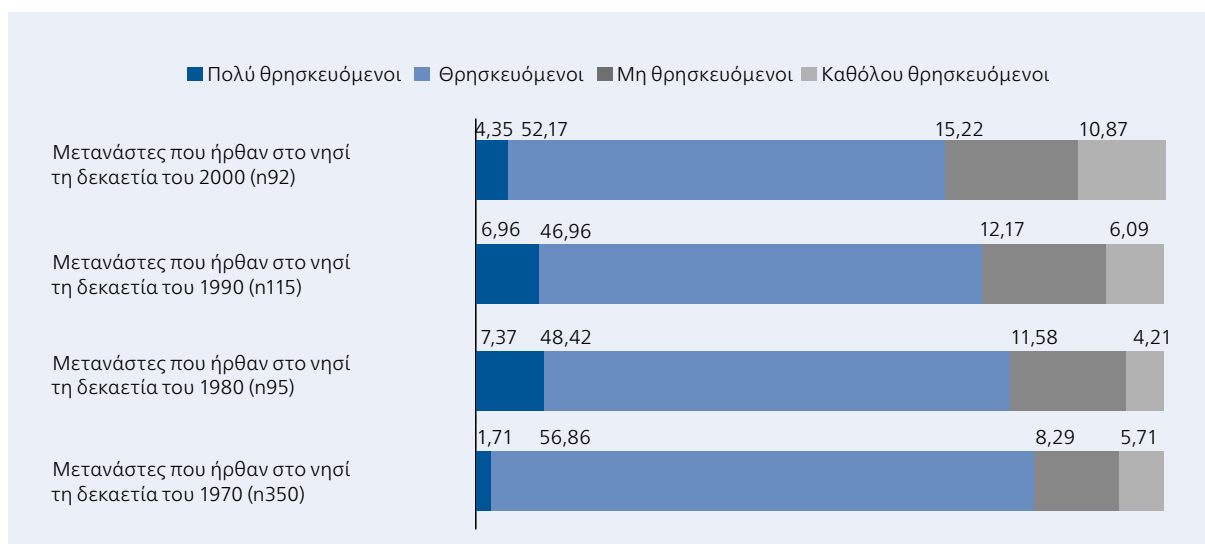
Σχήμα 45

Ποια πιστεύετε ότι θα πρέπει να είναι η σχέση μεταξύ Τουρκίας και ΤΔΒΚ;

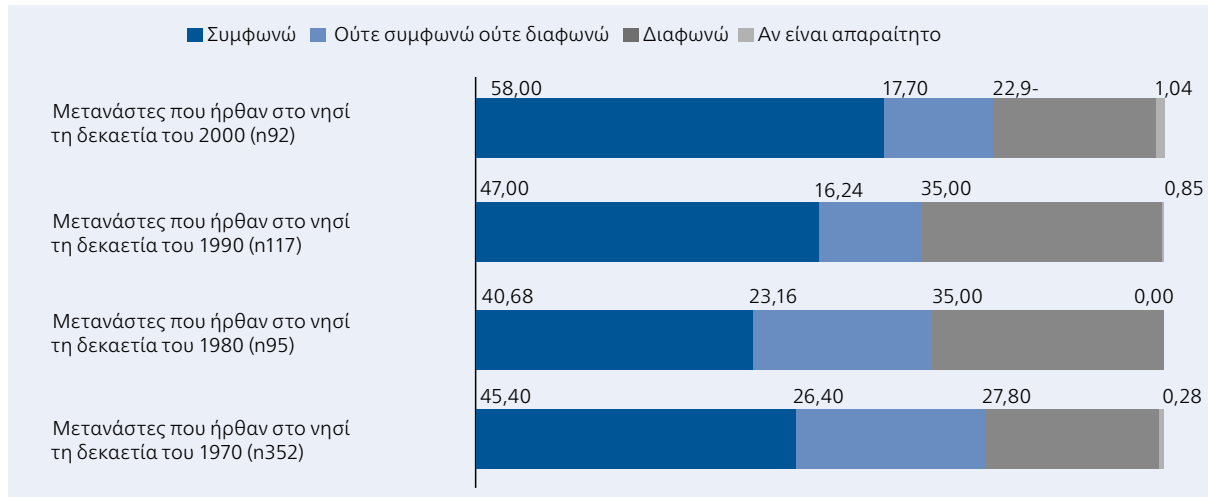
Σχήμα 46

Θρησκευτικότητα μεταξύ των μεταναστών

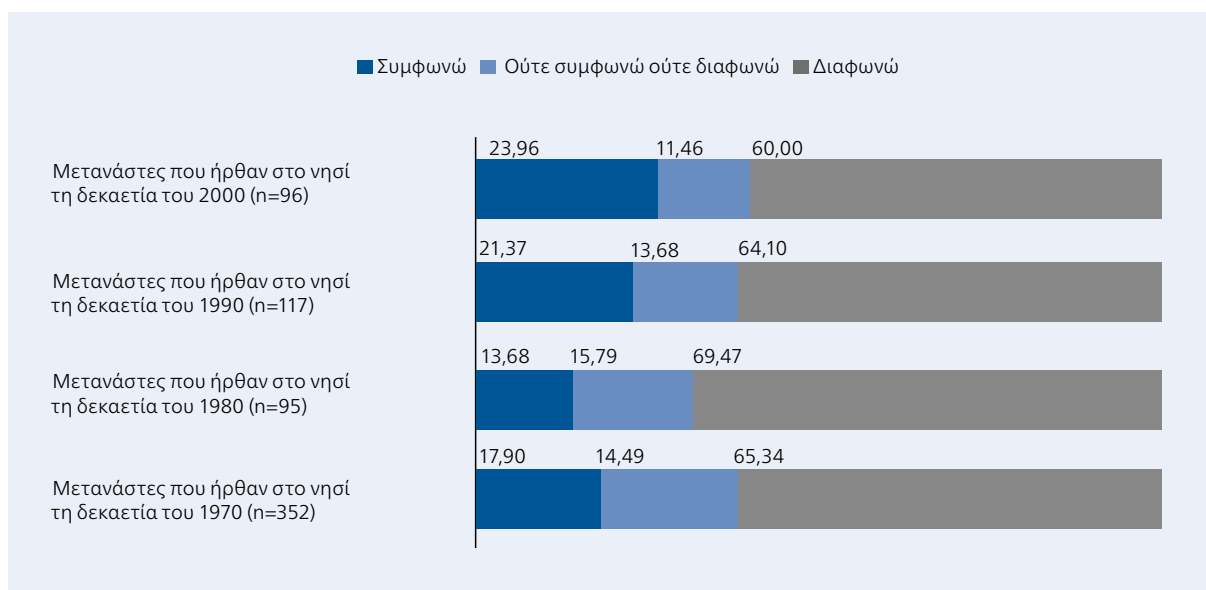

Σχήμα 47

Υποστήριξη για την κατασκευή περισσότερων τζαμιών ανάμεσα στους μετανάστες

Εικόνα 48

Οι άνδρες είναι καλύτεροι πολιτικοί ηγέτες από τις γυναίκες

Τέλος, διερευνήσαμε κατά πόσο υπάρχει σχέση μεταξύ της περιόδου άφιξης και της στάσης απέναντι στην ισότητα των φύλων. Και εδώ δεν ήταν δυνατόν να υπάρξει μια σαφής σχέση αν και μπορεί να ειπωθεί ότι εκείνοι που ήρθαν τη δεκαετία του 1970 και του 1980 τείνουν να είναι λίγο πιο φιλελεύθεροι από τις άλλες δύο ομάδες.

Όταν αναλύσαμε τις παραλλαγές των στάσεων των μεταναστών με βάση την περίοδο άφιξης, δεν μπορούμε να διαπιστώσουμε ένα συνεπές μοτίβο. Η ανάλυσή τους δείχνει ότι παρόλο που η περίοδος άφιξης διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στην αντίληψη των μεταναστών για την ταυτότητα και την πατρίδα και πιθανότατα να έκανε τους μετανάστες από τις προηγούμενες περιόδους να ταυτιστούν με την Κύπρο, η σχέση ήταν λιγότερο σαφής σε σχέση με άλλα ερωτήματα που αναλύθηκαν σε αυτό το κεφάλαιο.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Σκοπός της παρούσας μελέτης είναι η διερεύνηση των διάφορων χαρακτηριστικών της πολιτικής και της κοινωνίας στο βόρειο τμήμα της Κύπρου, βάσει των αποτελεσμάτων δημοσκοπικής έρευνας. Επικεντρώνεται στους πολιτικούς και πολιτιστικούς παράγοντες που υποβόσκουν την ανήσυχη σχέση μεταξύ των αυτοχθόνων Τουρκοκυπρίων και των Τούρκων μεταναστών και προσπαθεί να εξηγήσει τις θέσεις τους πάνω σε διάφορα πολιτικά και κοινωνικά ζητήματα. Αν και η επικέντρωση σε αυτή την σχέση δεν είναι καινούργια, εξ όσων γνωρίζουμε, αυτή είναι η πρώτη συγκριτική μελέτη που χρησιμοποιεί μια ποσοτική προσέγγιση για να συγκρίνει τις στάσεις των δύο ομάδων ως προς την πολιτική, τη θρησκεία, το κυπριακό πρόβλημα και τις σχέσεις με την Τουρκία.

Από διάφορες απόψεις, τα ευρήματα δείχνουν σαφείς διαχωρισμούς μεταξύ των δύο ομάδων και επιβεβαιώνουν παλαιότερες μελέτες που επεσήμαναν τις διαφορές στις αξίες και τις στάσεις αυτών των δύο ομάδων. Για να δώσουμε μερικά παραδείγματα: οι μετανάστες είναι πιο θρησκευόμενοι και εθνικιστές η στάση τους έναντι της τουρκικής κυβέρνησης είναι πιο θετική· και έχουν διαφορετικές προτιμήσεις όσον αφορά τη λύση του κυπριακού προβλήματος. Ειδικότερα αυτή η μελέτη, η οποία χωρίζει τον πληθυσμό της ΤΔΒΚ σε δύο υποομάδες, δείχνει ότι οι αυτόχθονες Τουρκοκύπριοι είναι ακόμα πιο κοσμικοί από ότι οι μελέτες της WVS δείχνουν, και οι οποίες δεν διαιρούν το δείγμα. Επιπλέον, δείχνει ότι οι Τούρκοι μετανάστες στην Κύπρο είναι σχετικά λιγότερο θρησκευόμενοι σε σύγκριση με τους κατοίκους της Τουρκίας και έχουν μια πιο φιλελεύθερη προσέγγιση στην ισότητα των φύλων.

Ταυτόχρονα, η μελέτη δείχνει ότι και οι δύο ομάδες αντιδρούν με παρόμοιο τρόπο όσον αφορά την ισότητα των φύλων, την ικανοποίηση της ζωής, τις διαπροσωπικές σχέσεις και τις απόψεις τους σχετικά με την κατεύθυνση της κοινωνίας.

Παρέχοντας ένα δείγμα της εικόνας των απόψεων των πολιτών της ΤΔΒΚ στο σύνολό τους και των δύο υποομάδων της ξεχωριστά, η παρούσα έκθεση στοχεύει να παρέχει χρήσιμες πληροφορίες σχετικά με την τρέχουσα κατάσταση της τουρκοκυπριακής κοινωνίας.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ
ΕΝΤΥΠΟ ΕΡΕΥΝΑΣ

Καλημέρα / Καλό απόγευμα. Το όνομά μου είναι Είμαι από τη Lipa Consultancy. Διεξάγουμε μια ακαδημαϊκή έρευνα σχετικά με την καθημερινή ζωή, τις πολιτικές αξίες, την πολιτική κουλτούρα και την ταυτότητα στη βόρεια Κύπρο και θέλουμε να μάθουμε τις ιδέες και τις απόψεις σας σχετικά με αυτά τα ζητήματα. Σύμφωνα με τους κανόνες του ESOMAR, ενός ερευνητικού επαγγελματικού ρυθμιστικού φορέα, όλες οι πληροφορίες που αποκτήθηκαν κατά τη διάρκεια της συνέντευξης δεν θα μοιραστούν με τρίτους για προσωπικούς σκοπούς και θα παραμείνουν εμπιστευτικές. Σας ευχαριστώ εκ των προτέρων για τη συμμετοχή σας στην έρευνα! ΠΡΟΕΙΔΟΠΟΙΗΣΗ: ΠΡΙΝ ΤΗΝ ΕΝΑΡΞΗ ΕΡΕΥΝΑΣ ΟΙ ΣΥΜΜΕΤΕΧΟΝΤΕΣ ΘΑ ΕΡΩΤΗΘΟΥΝ: ΚΑΤΕΧΕΤΕ υπηκοότητα της ΤΔΒΚ; (Ο/η συνεντευξιζόμενος/η θα πρέπει να είναι ΠΟΛΙΤΗΣ ΤΗΣ ΤΔΒΚ και 18 ετών ή μεγαλύτερος/η!)

Εάν Ναι, συνεχίστε με την έρευνα!	Αν όχι, τερματίστε την έρευνα !! Όλες οι έρευνες που διεξάγονται με μη πολίτες θα ΑΚΥΡΩΘΟΥΝ.
-----------------------------------	--

T1. Υπηκοότητα (-ες) του συμμετέχοντα: Ποια υπηκοότητα έχετε εκτός της υπηκοότητας της ΤΔΒΚ; ΣΥΝΕΝΤΕΥΚΤΗΣ: Μπορεί να υπάρχουν περισσότερες από μία απαντήσεις.

Τουρκία	1	Κυπριακή Δημοκρατία (Νότια Κύπρος)	2	Άλλη (παρακαλώ προσδιορίστε): →
---------	---	------------------------------------	---	---------------------------------

T2. Χώρα γέννησης (χώρα και πόλη)

	Κύπρος (Βορράς)	Κύπρος (μετανάστης από το Νότο)	Τουρκία	Αγγλία / Ηνωμένο Βασίλειο	Άλλη	Πόλη γεννήσεως (διευκρινίστε): ↓
*Συμμετέχων	1	2	3	4	5	
Μητέρα του συμμετέχοντα	1	2	3	4	5	
Πατέρας του συμμετέχοντος	1	2	3	4	5	
Σύζυγος του συμμετέχοντα	1	2	3	4	5	

T3. Έτος μετανάστευσης στην ΤΔΒΚ (Παρακαλώ προσδιορίστε) (ΣΗΜΑΝΤΙΚΟ)
ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΑ
Δ1-Συμμετέχων - Φύλο

Θήλυ	1	Άρρεν	2
------	---	-------	---

Δ2- Συμμετέχων - Ηλικία
Δ3- Ανώτατο ολοκληρωμένο εκπαιδευτικό ίδρυμα.

	Αναλφάβητος	Αλφαβητισμένος – δημοτικό	Γυμνάσιο	Λύκειο	Πανεπιστήμιο	Μεταπτυχιακό
Συμμέτοχος	1	2	3	4	5	6

Δ4- Συμμετέχων - Επαρχία.

Λευκωσία	Αμμόχωστος	Κερύνεια	Μόρφου	Τρίκωμο	Λεύκα
1	2	3	4	5	6

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΕΡΕΥΝΑΣ
Πώς αυτοπροσδιορίζετε συνήθως; (Μία απάντηση)

Κύπριος	Τουρκοκύπριος	Τούρκος	Μουσουλμάνος	Ευρωπαίος	Άλλο (παρακαλώ προσδιορίστε): ↓
1	2	3	4	5	

Ποια θεωρείτε ως την πατρίδα σας; (Μία απάντηση)

Βόρεια Κύπρος	1	Κύπρος	2	Τουρκία	3	Αμφότερα Τουρκία και Κύπρος	4	Άλλο (παρακαλώ προσδιορίστε): →

Σε ποιο βαθμό συμφωνείτε με τις ακόλουθες δηλώσεις;

	Διαφωνώ απολύτως	Διαφωνώ	Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ απολύτως
Αισθάνομαι αφοσίωση προς την ΤΔΒΚ.	1	2	3	4	5

**Πώς θα περιγράφατε τους Τούρκους μετανάστες; (ερωτάται στους αυτόχθονες Τουρκοκύπριους)
Πώς θα περιγράφατε τους αυτόχθονες Τουρκοκύπριους; (ερωτάται στους Τούρκους μετανάστες)**

Αξιόπιστοι	Φιλικοί	Διαφορετικοί	Επικίνδυνοι	Αχάριστοι	Εξαρτάται από το άτομο
1	2	3	4	5	6

Πώς περιγράφετε τη σχέση μεταξύ των αυτόχθονων Τουρκοκυπρίων και των Τούρκων μεταναστών;

Πολύ κακή	Κακή	Ούτε καλή ούτε κακή	Καλή	Πολύ καλή
1	2	3	4	5

Ανήκετε σε θρησκεία ή θρησκευτικό δόγμα;

Ναι	1	Όχι	2

Εάν ναι, σε ποια θρησκεία ανήκετε;

Μουσουλμάνος (σουνίτης)	1	Μουσουλμάνος (αλεβίτης)	2	Άλλη (παρακαλώ προσδιορίστε): →

Ανεξάρτητα από το αν παρακολουθείτε θρησκευτικές τελετές ή όχι, θα λέγατε ότι είστε θρησκευόμενος;

Πολύ θρησκευόμενος	Θρησκευόμενος	Ούτε θρησκευόμενος ούτε μη θρησκευόμενος	Μη θρησκευόμενος	Καθόλου θρησκευόμενος
1	2	3	4	5

Εκτός από τις κηδείες, πόσο συχνά παρίστατε σε θρησκευτικές τελετές αυτές τις μέρες;

Κάθε μέρα	Μία ή λίγες φορές την εβδομάδα	Μία ή λίγες φορές το μήνα	Προσευχές της Παρασκευής	Προσευχές του Μπαϊραμιού (Eid)	Κατά τη διάρκεια του Ραμαζανιού	Ποτέ
1	2	3	4	5	6	7

Υποστηρίζετε την κατασκευή περισσότερων τζαμιών στην ΤΔΒΚ;

Υποστηρίζω πλήρως	Υποστηρίζω	Ούτε υποστηρίζω ούτε δεν υποστηρίζω	Δεν υποστηρίζω	Δεν υποστηρίζω καθόλου
1	2	3	4	5

Υποστηρίζετε την κατασκευή περισσότερων θρησκευτικών σχολείων στην ΤΔΒΚ;

Υποστηρίζω πλήρως	Υποστηρίζω	Ούτε υποστηρίζω ούτε δεν υποστηρίζω	Δεν υποστηρίζω	Δεν υποστηρίζω καθόλου
1	2	3	4	5

Πόσο σημαντικό είναι για σας να ζείτε σε μια χώρα που κυβερνάται δημοκρατικά;

Δεν είναι καθόλου σημαντικό -1	2	3	4	5	6	7	8	9	Πολύ σημαντικό -10

Θα περιγράψω διάφορα είδη πολιτικών συστημάτων και θα ρωτήσω τι σκέφτεστε για το καθένα ως τρόπο διακυβέρνησης αυτής της χώρας.

	Πολύ καλό	Καλό	Ούτε καλό ούτε κακό	Κακό	Πολύ κακό
Να έχει ένα δημοκρατικό πολιτικό σύστημα	1	2	3	4	5
Μια διοίκηση στην οποία κυριαρχούν οι θρησκευτικοί ηγέτες και οι κανόνες	1	2	3	4	5
Να έχει στρατιωτικό κανόνα	1	2	3	4	5
Να έχει εμπειρογνώμονες, όχι κυβερνήσεις, να λαμβάνουν αποφάσεις σύμφωνα με αυτό που πιστεύουν ότι είναι καλύτερο για τη χώρα (τεχνοκρατική κυβέρνηση)	1	2	3	4	5
Να έχει έναν ισχυρό ηγέτη ο οποίος δεν είναι υποχρεωμένος να ασχοληθεί με το κοινοβούλιο και τις εκλογές	1	2	3	4	5

Πόσο δημοκρατικά κυβερνείται αυτή η χώρα (ΤΔΒΚ);

Δεν είναι καθόλου δημοκρατική -1	2	3	4	5	6	7	8	9	Εντελώς δημοκρατική -10

Δεδομένων όλων των πραγμάτων, πόσο ικανοποιημένοι είστε με τη ζωή σας συνολικά αυτές τις μέρες;

Καθόλου ικανοποιημένος -1	2	3	4	5	6	7	8	9	Πλήρως ικανοποιημένος-10
---------------------------	---	---	---	---	---	---	---	---	--------------------------

Σε ποιο βαθμό συμφωνείτε με την ακόλουθη δήλωση: «Οι άνδρες είναι καλύτεροι πολιτικοί από ό, τι οι γυναίκες»

Διαφωνώ εντελώς	Διαφωνώ	Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ απολύτως
1	2	3	4	5

Σε γενικές γραμμές, θα λέγατε ότι τα περισσότερα άτομα είναι αξιόπιστα ή ότι πρέπει να είστε πολύ προσεκτικοί στις επαφές σας με άλλα άτομα;

Τα περισσότερα άτομα είναι αξιόπιστα	1	Πρέπει να είστε πολύ προσεκτικοί	2	IDK / NA	77
--------------------------------------	---	----------------------------------	---	----------	----

Σε ποιο βαθμό συμφωνείτε με τις ακόλουθες δηλώσεις; ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΙΑΣΤΗΣ: Μια απάντηση ανά γραμμή.

	Διαφωνώ εντελώς	Διαφωνώ	Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ απολύτως
18. Αισθάνομαι περήφανος που είμαι πολίτης της ΤΔΒΚ.	1	2	3	4	5
19. Είμαι περήφανος για το πολιτικό σύστημα της ΤΔΒΚ.	1	2	3	4	5
20. Είμαι ενεργός στην πολιτική της ΤΔΒΚ.	1	2	3	4	5
21. Παρακολουθώ τα γεγονότα στην πολιτική της ΤΔΒΚ διαβάζοντας άρθρα σε εφημερίδες και περιοδικά.	1	2	3	4	5
22. Παρακολουθώ τα γεγονότα στην τουρκική πολιτική διαβάζοντας άρθρα σε εφημερίδες και περιοδικά.	1	2	3	4	5

Τα πράγματα στην τουρκοκυπριακή κοινωνία κινούνται προς τη σωστή ή τη λανθασμένη κατεύθυνση;

Σωστή κατεύθυνση	1	Λανθασμένη κατεύθυνση	2	Δεν γνωρίζω	3
------------------	---	-----------------------	---	-------------	---

Θα μπορούσατε να αναφέρετε ξεχωριστά την εμπιστοσύνη σας στα ακόλουθα ιδρύματα;

	Πλήρης εμπιστοσύνη	Εμπιστοσύνη	Ούτε εμπιστοσύνη ούτε δυσπιστία	Δυσπιστία	Πλήρης δυσπιστία	ΔΞ / ΔΑ
24. Κυβέρνηση της ΤΔΒΚ	1	2	3	4	5	
25. Κυβέρνηση της Τουρκικής Δημοκρατίας	1	2	3	4	5	77

Ποιο βλέπετε ως ηγέτη σας;

Πρόεδρος της ΤΔΒΚ	1	Πρόεδρος της Τουρκίας	2	Και τους δυο	3	Κανένας	4
-------------------	---	-----------------------	---	--------------	---	---------	---

Σε πολιτικά θέματα, οι άνθρωποι μιλούν για την «αριστερά» και τη «δεξιά». Πώς θα τοποθετούσατε τη θέση σας σε αυτή την κλίμακα, γενικά;

Αριστερά - 1	2	3	4	5	6	7	8	9	10 - Δεξιά
--------------	---	---	---	---	---	---	---	---	------------

Ποια πιστεύετε ότι πρέπει να είναι η σχέση μεταξύ της Τουρκίας και της ΤΔΒΚ;

Στη βάση της μητέρας πατρίδας – μωρού πατρίδας	1	Δύο ξεχωριστά κράτη	2	Δύο αδελφικά κράτη	3	ΔΞ/ΔΑ	77
--	---	---------------------	---	--------------------	---	-------	----

Σε ποιο βαθμό συμφωνείτε με τις ακόλουθες δηλώσεις; ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΙΑΣΤΗΣ: Μια απάντηση ανά γραμμή.

	Διαφωνώ εντελώς	Διαφωνώ	Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ απολύτως
29. Νομίζω ότι η Τουρκία αναμιγνύεται πάρα πολύ στις εγχώριες υποθέσεις της ΤΔΒΚ.	1	2	3	4	5
30. Είμαι ικανοποιημένος με τις πολιτικές της Τουρκίας έναντι της ΤΔΒΚ.	1	2	3	4	5

«Η διαίρεση του νησιού της Κύπρου με ενοχλεί». Σε ποιο βαθμό συμφωνείτε με αυτή τη δήλωση;

Συμφωνώ απολύτως	Συμφωνώ	Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	Διαφωνώ	Διαφωνώ απόλυτα
1	2	3	4	5

**Μπορείτε να μας πείτε τι σκέφτεστε για κάθε μία από τις πιθανές λύσεις στο κυπριακό πρόβλημα παρακάτω;
ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΙΑΣΤΗΣ: ΜΙΑ ΑΠΑΝΤΗΣΗ ΑΝΑ ΓΡΑΜΜΗ.**

	Εντελώς κατά	Θα μπορούσε να είναι μια συμβιβαστική λύση	Εντελώς υπέρ	ΔΞ/ΔΑ
32. Συνέχιση του status quo	1	2	3	77
33. Προσάρτηση από την Τουρκία	1	2	3	77
34. Λύση δύο κρατών	1	2	3	77
35. Επανένωση υπό την Κυπριακή Δημοκρατία - Ενιαίο κράτος	1	2	3	77
36. Μια διζωνική, δικαιοδική ομοσπονδία βασισμένη στην πολιτική ισότητα				

Πώς θα ψηφίζετε εάν μια διζωνική, δικαιοδική ομοσπονδιακή διευθέτηση βασισμένη στην πολιτική ισότητα, συμφωνείτο από τους Τουρκοκύπριους και Ελληνοκύπριους ηγέτες και εγκρινόταν από 3 εγγυήτριες χώρες, τίθετο σε δημοψήφισμα;

Ναι	Όχι	Δεν είμαι σίγουρος
1	2	3

Σε περίπτωση διευθέτησης του κυπριακού προβλήματος, θα θέλατε να έχετε έναν Ελληνοκύπριο γείτονα;

Ναι	1	Όχι	2	Δεν είμαι σίγουρος	3

ΣΑΣ ΕΥΧΑΡΙΣΤΟΥΜΕ ΠΟΛΥ ΓΙΑ ΤΟ ΧΡΟΝΟ ΣΑΣ ΚΑΙ ΤΗΝ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΣΑΣ ΣΤΗΝ ΕΡΕΥΝΑ ΜΑΣ.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ

- Ahval** (2018) 'Imposing Turkey-funded mosque in north Cyprus raising eyebrows', Ahval, 11 August. Διαθέσιμο διαδικτυακά στο: <https://ahvalnews.com/northern-cyprus/imposing-turkey-funded-mosque-north-cyprus-raising-eyebrows>.
- Almond, G. A. and Verba, S.** (1963) *The civic culture: Political attitudes in five western democracies*. Princeton: Princeton University Press.
- Arıklı, E.** (2015, June 28) 'Buraya dönmeye değil, ölmeye geldik...', Kıbrıs Manşet. Διαθέσιμο διαδικτυακά στο: <https://www.kibrismanset.com/buraya-donmeye-degil-olmeye-geldik-makale,885.html>.
- Asmussen, J.** (2015) 'Escaping the Tyranny of History', in Ker-Lindsay, J. (ed.) *Resolving Cyprus: New Approaches to Conflict Resolution* (pp.31–38). London: I.B. Tauris.
- Bryant R.** (2004) *Imagining the Modern: The cultures of nationalism in Cyprus*. I.B. Tauris: London
- CMIRS** (2012) *Κίβρις'ın Kuzeyinde Demokrasi Algısı [Δημοκρατική Αντίληψη στο Βόρειο Τμήμα της Κύπρου]*, N: The Center for Migration, Identity and Rights Studies.
- Cyprus 2015** (2009) *Investigating the Future – An in-depth study of Public Opinion in Cyprus*. Διαθέσιμο διαδικτυακά στο: https://www.scoreforpeace.org/files/publication/pub_file/PRE_Cyprus13_InvestigatingTheFuture_20190115.pdf
- Dahl, R. A.** (1998). *On Democracy*. New Haven: Yale University Press.
- Dayoğlu, A. and Köprülü, N.** (2019) 'Turkey's new identity revisited and its Islamist reflections in North Cyprus', *Southeast European and Black Studies*, DOI: 10.1080/14683857.2019.1692443.
- Gürel, A. and Özersay, K.** (2006) 'Cyprus and the Politics of Property', *Mediterranean Politics*, 11(3): pp.349–369.
- Economist Intelligence Unit** (2018) 'The Economist Intelligence Unit's index of democracy', *The Economist*. <https://www.eiu.com/topic/democracy-index>.
- Hatay, M.** (2005) *Beyond Numbers: An Inquiry into the Political Integration of the Turkish 'Settlers' in Northern Cyprus*, PRIO Report, 4. Oslo/Nicosia: PRIO Cyprus Centre.
- Hatay, M.** (2007) *Is the Turkish Cypriot population shrinking? AN Overview of the Ethno-demography in Cyprus in the Light of Preliminary Results of The Turkish Cypriot 2006 Census*, PRIO Cyprus Centre Report, 2. Nicosia: PRIO Cyprus Centre.
- Inglehart, R. and Welzel, C.** (2003) 'Political culture and democracy: Analyzing cross-level linkages', *Comparative Politics*, 36(1), pp. 61–79.
- Jensehaugen, H.** (2017) "'Filling the void": Turkish settlement in Northern Cyprus, 1974–1980', *Settler Colonial Studies*, 7(3), pp. 354–371.
- Kızılyürek, N.** (2003) *Milliyetçilik Kısacasında Kıbrıs [Η Κύπρος στα δίκτυα του εθνικισμού]*, 4th Edition. Istanbul: İletişim Yayınları.
- Kolstø, D. P.** (2016) *Strategies of Symbolic Nation-building in South Eastern Europe*. London: Routledge.
- Kurtuluş, H. and Purkis, S.** (2014) *Kuzey Kıbrıs'ta Türkiyeli Göçmenler [Τούρκοι Μετανάστες στη Βόρεια Κύπρος]*. Istanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Loizides, N.** (2015) 'Settlers, Mobilization, and Displacement in Cyprus: Antinomies of Ethnic Conflict and Immigration Politics', in Haklai, O. and Loizides, N. (eds.) *Settlers in Contested Lands: Territorial Disputes and Ethnic Conflicts* (pp.168–191). Stanford: Stanford University Press.
- Morvaridi, B.** (1993) 'Demographic Change, Resettlement and Resource Use', in Dodd, C. (ed.) *The Political Social and Economic Development of Northern Cyprus*. Cambridgeshire: The Eothen Press.
- Navaro-Yashin, Y.** (2006) 'De-ethnicizing the Ethnography of Cyprus: Political and Social Conflict Between Turkish Cypriots and Settlers from Turkey', in Papadakis, Y., Peristianis, N. and Welz, G. (eds.) *Divided Cyprus: Modernity, History and an Island in Conflict* (pp.84–99). Bloomington: Indiana University Press.
- Navaro-Yashin, Y.** (2012) *The Make-Believe Space: Affective Geography in a Postwar Polity*. Durham: Duke University Press.
- Özekmekçi, M. İ.** (2012) *KKTC'de Türkiyeli Göçmenlerin Siyasal Entegrasyon Sorunları (1974-2002) [Προβλήματα Πολιτικής Ενσωμάτωσης των Τούρκων Μεταναστών στη Βόρεια Κύπρος]*. Unpublished PhD thesis. University of Istanbul.
- Pollis, A.** (1996) 'The social construction of ethnicity and nationality: The case of Cyprus', *Nationalism and Ethnic Politics*, 2(1), pp.67–90.
- Ramm, C.** (2006) 'Assessing Transnational Re-negotiation in the Post-1974 Turkish Cypriot Community: "Cyprus Donkeys", "Black Beards" and the "EU Carrot"', *Southeast European and Black Sea Studies*, 6(4), pp. 523–542.
- Smith, H.** (2018, January 6) "'We're not Muslim Enough" Fear Turkish Cypriots as poll looms", *The Guardian*. Διαθέσιμο διαδικτυακά στο: <https://www.theguardian.com/world/2018/jan/06/were-not-muslim-enough-fear-turkish-cypriots-as-poll-looms>.
- Sonay, S.** (2014) 'In the Grip of Political Clientelism: The Post-1974 Turkish Cypriot Politics and the Politico-Economic Foundations of Pro-Taksim Consensus', PhD thesis, University of Duisburg-Essen. Διαθέσιμο διαδικτυακά στο: https://duepublico2.uni-due.de/receive/duepublico_mods_00034163/
- Vural, Y., Ekenoğlu, B. and Sonay, S.** (2015) 'Politically Motivated Migration: The Case of Turkish Migration to Northern Cyprus', in Şeker, G., Tilbe, A., Okmen, M., Yazgan, P., Utku, D. E. and Sirkeci, I. (eds.) *Turkish Migration Conference 2015 Selected Proceedings* (pp.83–97). London: Turkish Migration Series Transnational Press London.
- Vural, Y. and Rüstemli, A.** (2006) 'Identity Fluctuations in the Turkish Cypriot Community', *Mediterranean Politics*, 11(3), pp.329–348.
- Vural, Y., Sonay, S. and Michael, M. S.** (2018) 'The Turkish Cypriot dilemma: between Ankara and Lefkosia', in Michaelis, M. and Vural, Y. (eds) *Cyprus and the Roadmap for Peace*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing, pp. 79–99.
- Weise, Z.** (2018, February 10) "Turkish Cypriots fear being part of Erdoğan's pious generation", *Politico*. Διαθέσιμο διαδικτυακά στο: <https://www.politico.eu/article/turkish-cypriots-fear-recep-tayyip-erdogan-pious-generation-islam-mosque/>
- Welzel, C.** (2013) *Freedom rising: Human Empowerment and the Quest for Emancipation*. New York: Cambridge University Press.
- World Values Survey** (2012) *Official Questionnaire Wave 6*. Διαθέσιμο διαδικτυακά στο: <http://www.worldvaluessurvey.org/WVSDocumentationWV6.jsp>.
- Yeşilada, B.** (2009) 'Islam and the Turkish Cypriots', *Social Compass*, 56(1); pp.46–59.

ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΟΥΣ ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ

Ο **Sertac Sonan** είναι Αναπληρωτής Καθηγητής Πολιτικών Επιστημών και Διεθνών Σχέσεων και ο Διευθυντής του Κέντρου Κυπριακών και Μεσογειακών Σπουδών στο Διεθνές Πανεπιστήμιο Κύπρου. Τα ερευνητικά του ενδιαφέροντα περιλαμβάνουν τον πολιτικό πελατειασμό, τη διαφθορά, η κρίση στην Κύπρο και η τουρκοκυπριακή πολιτική και οικονομία. Ο Sonan έχει συν-συντάξει διάφορες εκθέσεις για το Friedrich Ebert Stiftung. Γράφει την τουρκοκυπριακή ενότητα και συνεισφέρει στην ενότητα για το Κυπριακό του μηνιαίου ενημερωτικού δελτίου του Friedrich-Ebert-Stiftung Κύπρου.

Ο **Ebru Küçükşener** είναι υποψήφιος διδάκτωρ στο Πρόγραμμα Διεθνών Σχέσεων στο Διεθνές Πανεπιστήμιο Κύπρου (CIU), όπου εργάζεται ως ερευνητής στο Κέντρο Κυπριακών και Μεσογειακών Σπουδών. Έλαβε το πτυχίο (2012) και το μεταπτυχιακό (2014) του από το ίδιο πρόγραμμα. Είναι μέλος του εκτελεστικού συμβουλίου της Ένωσης Πολιτικών Επιστημών από το Μάιο του 2017 και έχει εργαστεί ως ερευνητικός βοηθός στο CIU από το 2012. Τα ερευνητικά του ενδιαφέροντα περιλαμβάνουν μελέτες μετανάστευσης και ταυτότητας, πολιτική κουλτούρα, το κυπριακό πρόβλημα και tade facto κράτη.

Ο **Enis Porat** είναι υποψήφιος διδάκτωρ στην Πολιτική του Πανεπιστημίου του Λίβερπουλ και στις Διεθνείς Σχέσεις στο Διεθνές Πανεπιστήμιο Κύπρου, όπου εργάζεται ως ερευνητής στο Κέντρο Κυπριακών και Μεσογειακών Σπουδών. Ο Porat είναι κάτοχος πτυχίου BA (hons) Πολιτικών Επιστημών και Διεθνών Σχέσεων από το Τεχνικό Πανεπιστήμιο της Μέσης Ανατολής (2015) και M.Phil. στον τομέα της Φυλής, Εθνικότητας, Συγκρούσεων (Κοινωνιολογία) από το Πανεπιστήμιο του Δουβλίνου, το Trinity College (2017). Ο Porat είναι μέλος του εκτελεστικού συμβουλίου της Ένωσης Πολιτικών Επιστημών και συμβάλλει στο μηνιαίο ενημερωτικό δελτίο του Γραφείου της Friedrich-Ebert-Stiftung Κύπρου. Τα ερευνητικά ενδιαφέροντα του Porat περιλαμβάνουν μελέτες ταυτότητας και συγκρούσεων, μελέτες μετανάστευσης και πολιτική συμμετοχή.

ΕΚΔΟΤΗΣ

Friedrich-Ebert-Stiftung
Γραφείο Κύπρου
Στασάνδρου 20, Διαμέρισμα 401
1060 Λευκωσία | Κύπρος

Υπεύθυνος:
Hubert Faustmann | Διευθυντής
Τηλέφωνο: +357 22 37 73 36
www.fescyprus.org

Email:
office@fescyprus.org

© Friedrich-Ebert-Stiftung (FES) 2020
Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος. Κανένα μέρος αυτής της δημοσίευσης δεν μπορεί να αναπαραχθεί, αποθηκευτεί σε μέσο επαναφοράς ή χρησιμοποιηθεί σε οποιαδήποτε μορφή ή με οποιοδήποτε μέσο, ηλεκτρονικό, μηχανικό, αντιγραφής, ηχογράφησης, ή αλλιώς, χωρίς τη γραπτή άδεια του/των κατόχου(-ων) των πνευματικών δικαιωμάτων.

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΣΤΗ ΒΟΡΕΙΑ ΚΥΠΡΟ

Δημοσκοπική Μελέτη

Η παρούσα έκθεση στοχεύει στη διερεύνηση διαφόρων πτυχών της πολιτικής και της κοινωνίας στο βόρειο τμήμα της Κύπρου με βάση έρευνα που πραγματοποιήθηκε το 2018. Οι περισσότερες μελέτες σχετικά με την Κύπρο επικεντρώνονται στην κυπριακή σύγκρουση και στη διαίρεση μεταξύ της ελληνοκυπριακής και της τουρκοκυπριακής πλευράς, των δύο κύριων εθνοτικών κοινοτήτων στη χώρα. Η μελέτη αυτή είναι διαφορετική καθώς επικεντρώνεται στη διαίρεση εντός τις μιας από αυτές τις κοινότητες. Στοχεύει στην διερεύνηση των πολιτικών και πολιτιστικών παραγόντων που υποβόσκουν την ανήσυχη σχέση μεταξύ των αυτοχθόνων Τουρκοκυπρίων και των Τούρκων μεταναστών που ήρθαν στο νησί μετά το 1974 και έπειτα απέκτησαν υπηκοότητα. Αν και η έρευνα σχετικά με αυτή τη σχέση δεν είναι κάτι

καινούργιο, η μέθοδος που χρησιμοποιείται είναι. Μέχρι στιγμής, οι περισσότερες μελέτες έχουν χρησιμοποιήσει την μέθοδο των συνεντεύξεων. Από όσο γνωρίζουμε, αυτή είναι η πρώτη έρευνα που συγκρίνει τις αντιλήψεις των δύο ομάδων προς την ταυτότητα, την πολιτική, τη θρησκεία, το κυπριακό πρόβλημα και τις σχέσεις με την Τουρκία. Από πολλές απόψεις, τα ευρήματα δείχνουν σαφείς διαχωρισμούς μεταξύ των δύο ομάδων και επιβεβαιώνουν προηγούμενες μελέτες, οι οποίες υπογράμμισαν τις διαφορές στις αξίες και τις στάσεις αυτών των δύο ομάδων. Για να δώσουμε μερικά παραδείγματα: τα αποτελέσματα της έρευνας δείχνουν ότι οι μετανάστες είναι πιο θρησκευόμενοι και εθνικιστές· η στάση τους έναντι της τουρκικής κυβέρνησης είναι πιο θετική και έχουν διαφορετικές προτιμήσεις όσον αφορά τη λύση του

κυπριακού προβλήματος. Ιδιαίτερα, η μελέτη αυτή, η οποία διαχωρίζει τον πληθυσμό σε δύο υποομάδες, δείχνει ότι οι αυτόχθονες Τουρκοκύπριοι είναι ακόμη πιο κοσμικοί απ' ό,τι δείχνουν τα αποτελέσματα της Έρευνας Παγκόσμιων Αξιών, η οποία όμως δεν διαχωρίζει το δείγμα. Επιπλέον, η μελέτη δείχνει ότι οι Τούρκοι μετανάστες στην Κύπρο είναι σχετικά λιγότερο θρησκευόμενοι και έχουν μια πιο φιλελεύθερη προσέγγιση στην ισότητα των φύλων σε σύγκριση με τους Τούρκους υπηκόους. Ταυτόχρονα, η μελέτη δείχνει ότι και οι δύο ομάδες παρουσιάζουν παρόμοιες απαντήσεις όσον αφορά την ισότητα των φύλων, την ικανοποίηση της ζωής, τη εμπιστοσύνη στις διαπροσωπικές σχέσεις και στις απόψεις σχετικά με την κατεύθυνση της κοινωνίας.